

Erdészeti Lapok

Alapítva: 1862-ben

CXLVIII. évfolyam
2013. szeptember

Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata

www.oee.hu

A TARTALOMBÓL:

AKÁCRÁGÁS: VADKÁR VAGY VADHATÁS?

ERDEI VÉRSZÍVÓK: KULLANCSOK ÉS KÓROKOZÓK

ERDÉSZ KITÜNTETETTEK

TÖLGYGAZDÁLKODÁS HORVÁTORSZÁGBAN

BOSNYÁK–MAGYAR TAPASZTALATCSERE

ELTÚNT IDŐ NYOMÁBAN

Szavazzon a 2014-es Az Év Fájára!

2013. szeptember 16-tól új egyesületi kezdeményezésként és fejlesztésként megnyílik a lehetőség minden kedves tagtársunk és az érdeklődők előtt, hogy kihasználva a világháló adta lehetőségeket, az Egyesület 2013 óta működő új tematikus Az Év Fája honlapján szavazzon, és ezzel megválassza a 2014-es Az Év Fáját. A mozgalmat elindító szakmai kuratórium és az Országos Erdészeti Egyesület döntése alapján október 30-ig a következő fajokból nyílik lehetőség választani.

Kérjük, látogassa meg a www.azevfaja.hu weboldalunkat, vagy az Egyesület www.oee.hu címen elérhető központi honlapját és szavazzon! Jó voksolást kívánunk!

1. Mezei juhar (*Acer campestre*)

A síkságtól a hegyvidékig számos erdőtársulás fontos elegyfája, viszont évszázadokon keresztül gyomfának tekintették, s ezért jelentősen visszaszorították. Felkarolása erdeink ökológiai értékét jelentősen emelheti a jövőben.

Kis kép: terra.hu

2. Jegenyenyár (*Populus nigra cv. Italica*)

Keskeny, oszlopos koronája miatt régóta alkalmazott fajta, amelyet elsősorban utak fásítására, határvonalak kijelölésére használtak, a leggyakoribb sorfánk volt. Az utóbbi negyed évszázadban alig ültetik.

Kép: erdoinfo.com

3. Vénic-szil (*Ulmus laevis*)

Az árterek jellemző fafaja, részben a szilpusztulásnak nevezett járvány, részben élőhelyeinek drasztikus átalakítása miatt fogyatkozott meg. Jó árnyalóképessége miatt erdeinknek nemcsak ökológiai, hanem erdőgazdálkodási szempontból is fontos elegyfája.

Kis kép: erdoinfo.com, Jobbra: NyME EMK Bot. Kert

A harmadik oldal

Szinte általánossá vált, hogy a kalendáriumainkat lassan megtöltő különböző világnapok sora mellett, minden adott naptári évnek van valamiféle, hazai vagy nemzetközi tematizálása. Ennek kapcsán a Család Évére, a Vállalkozások Évére, a Reformáció Évére vagy a két évvel ezelőtt meghirdetett, az Erdők Nemzetközi Évére is gondolhatunk.

Egy-egy tematikus év során a címben rejlő központi téma körül számos program, esemény, rendezvény szerveződik, mely az átlag honpolgár figyelmét igyekszik ráirányítani a fókuszba került tematika fontosságára – több-kevesebb sikerrel.

Néhány hónappal ezelőtt egy érdekesnek tűnő rövid híradás került a kezembe, melyben Herman Ottó balálának közzelgő centenáriuma kapcsán javaslatot tettek, hogy a 2014. esztendő Magyarországon legyen a Természetvédelem Éve.

Herman Ottó munkássága legalább olyan sokszínű, mint a biológiai tudományok tagolódása. Maga is – mint az utolsó, szintézisben gondolkodó polibisztorok egyike – kiváló művelője volt a természettudományok számos ágának, a rovarani leírásoktól a Természetráji Füzetek elindításáig. Ezen felül etnográfiaival és régészettel is bebatóan foglalkozott, nem beszélve a magyar madártant megalapozó, elévülhetetlen érdemeiről.

A fenti centenárium megünneplése nemes és támogató cél lenne, mely akár a javasolt tematikus év alapjait is megvetheti. Ezen túl azonban önkéntelenül is adódik egy kérdés. A korszakán messze túlmutató, modern szemléletű természetvédelem hazai megalapozója, az állami természetvédelmet törvényi szinten és szervezetben is megteremtő erdőmérnök nagyságunk, Kaán Károly, vajon nem érdemelne meg egy ilyen tematikus évben megfelelő mértékű és mélységű figyelmet?

Nem lehet-e „odacsempészni” az Országos Természetvédelmi Tanács első elnökének jó emlékezetét – egyfajta társprogramként – ha e fenti javaslat a megvalósulás talajára lép? Úgy gondolom, ha lesz jövőre Természetvédelem Éve, Kaán Károly személye ebben megkerülhetetlen mérőföldkő, melynek kellő és tudatos hangsúlyozásáról az erdész szakmának gondoskodnia kell majd. Természetesen egyeztetve a fenti elképzelés megvalósítóival.

Ehhez többek közt jó kapcsolódási pont lehet még, hogy az erdészek meghatározó többsége a szakmai előírásoknak, elveknek, kívánalmaknak megfelelően egyben aktív természetvédőknek is tekinthető.

Az a gondolat pedig már szinte a fantazmagóriák határát súrolja, hogy vajon egyszer nem lenne-e érdemes határon átnyúló, ahulról jövő kezdeményezésként legalább a Kárpátok és a Kárpát-medence erdeit kezelő erdészeknek, nemzetközi szinten összefogni és a tematikus évek sorában a magukét is meghirdetni. Pl. az Erdészek Évéként. Talán megérne egy kísérletet az oly sok kezdeményezés között.

Nagy László

Tartalom

Hoffmann András:
Az aprítéktermelés kezdeti tapasztalatai az Ipoly Erdő Zrt. területén 274

Mizik András: Fából, erdőből energia 276

Febér Ádám, Dr. Katona Krisztián:
Akácrágás: vadkár vagy vadhatás? 278

Dr. Földvári Gábor:
Erdei vérszívók: kullancsok és kórokozók 282

Prof dr. Lakatos Ferenc:
A házi berkenye rovarvilága 284

Erdész kitüntettek Szent István napján 286

Lomniczi Gergely: Elkezdődött a nemzeti parki területek övezeti besorolása 288

Urbán Pál: Tölgygazdálkodás a magyar-horvát határ két oldalán 289

Gángó Csaba, Nagy László:
Bajor és tüningjai szálalóerdők mélyén 291

Bogdán Balázs:
Bosnyák-magyar szakmai tapasztalatcsere és találkozó 295

Nagy László: Eltűnt idő nyomában 297

Möcsényi Miklós, Nagy László, Zétényi Zoltán:
Sportfesztivál Pápán 300

Pápai Gábor: Ötven éve történt 302

Markó András: 40 éves a Pannónia Napok 303

Csikos Imre, Orbán Tibor:
Tanulmányút Lékán és Uzsán 304

Dr. Sárvári János:
Egy különleges Alapszabály margójára 306

Dr. Király Pál:
Gyorsvélemény statútum-ügyben 307

Wágner Tibor:
Vándorgyűlések az Egri Erdőgazdaságnál II. 310

Nagy László: Rónaság a hegyek magasán 316

ERDÉSZETI LAPOK • Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata CXLVIII. évfolyam 9. szám (szeptember)

FŐSZERKESZTŐ: **NAGY LÁSZLÓ** • A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE: **HARASZTI GYULA**

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: Bartha Dénes, Detrich Miklós, Lengyel László, Lomniczi Gergely, Oroszi Sándor, Puskás Lajos, Sárvári János

SZERKESZTŐSÉG: 1021 Budapest, Budakeszi út 91. Telefon: 06 (1) 201-6293 • Mobil: 06 (20) 330-3462 • e-mail: erdlap@oee.hu • www.erdeszetilapok.hu

KIADÓ: Országos Erdészeti Egyesület, 1021 Budapest, Budakeszi út 91. • Levélcím: 1021 Budapest, Budakeszi út 91. • FELELŐS KIADÓ: **ZAMBÓ PÉTER elnök**

Tördelészerkesztő: Balog Zoltán • Olvasószervező: Rimóczi Irén • Nyomdai munkák: F & F Print Line Kft., Budapest • Felelős vezető: ifj. Komornik Ferenc

A kézirat lezárva: 2013. szeptember 5.

ISSN 1215-0398

Terjeszti a Magyar Posta Zrt. Felvilágosítást a lappal kapcsolatban az Egyesület ad. Megjelenik havonta.

A beküldött kéziratokat, fényképeket nyilvántartásba vesszük. A cikkek, írások nem feltétlenül azonosok a szerkesztő véleményével, azok tartalmáért mindenkor a szerző felel. Honoráriumot megegyezéssel csak felkért írásokért, illetve grafikai munkákért fizetünk.

A címlapon: Kalapok között – Fotó: Nagy László

Az aprítéktermelés kezdeti tapasztalatai az Ipoly Erdő Zrt. területén

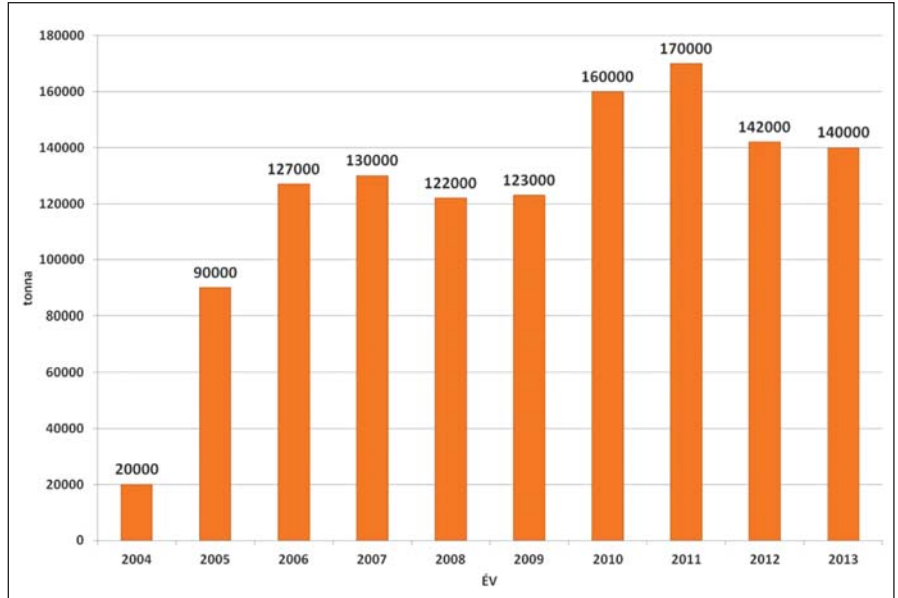
Hoffmann András – főmérnök, Ipoly Erdő Zrt.

Az Ipoly Erdő Zrt. kezelési területe Szlovákiával határos. Ebből a sajátosságából is adódik, hogy jó kapcsolatot ápolunk a szlovák állami erdőgazdasággal, szakembereik segítségével rálátásunk lehet az ott folytatott aprítéktermelésre is.

Szlovákiában a LESY SR állami erdőgazdaság a biomassza potenciális forrásainak elsődleges kezelője. A szlovák állami erdőgazdaság 921 051 hektár erdőt kezel és évente kb. 3,7–3,9 millió m³ fát termel. Az aprítéktermelést 2004-ben kezdték el és ez a következő években az 1. diagram szerint alakult.

A Lesy SR több mint 30 szlovák hőerőműnél játszik szerepet a biztonságos aprítékellátásban, az OZ Biomassza üzemének 7 regionális telepén keresztül. Az új termékből most már jelentős bevételt (kb. 7 millió EUR/év) valósítanak meg, 122 új munkahelyet teremtettek és olyan, korábban gyengén kihasznált forrásokat vonnak be, mint a széldöntések és a szúkáros fenyesek faanyaga, a vízpartok tisztításából származó faanyag, a gallyfa, a vágástéri esedék, az erdei utak tisztításából származó faanyag stb. (forrás: ing. Jan Psarsky, Lesy SR).

Az említettek közül, valamint a határ közelében lévő fűtőművek (Nagykürtös, Zólyom) keresletéből kiindulva próbálkoztunk tapasztalatokat szerezni és saját szervezésben kipróbálni az aprítéktermelést, a 2012-es évtől kezdődően. A magyarországi, térségünkben tervezett fűtőművek – ahová beszállíthat-

1. diagram. A Lesy SR aprítéktermelése 2004-2013. (Forrás: ing. Jan Psarsky, Lesy SR)

nánk az aprítékot – sajnos még csak a szándéknyilatkozatok, vagy a projekt-előkészítés szintjén vannak.

A kiválasztott erdőrészlet főbb adatai, ahonnan aprítékot termeltünk 2012 I. negyedévében:

Nógrádmárcal 2G

- terület: 7,5 ha;
- részben gazdaságtalan erdő;
- termelési cél: mennyiségi fatermelés;
- klíma: KTT; Tengersizint feletti magasság: 200 m; fekvés.: NY; lejtés: 25;
- fafaj: akác;
- kor: 50 év; fatermési osztály: 5; záródás: 75%;

- átmérő: 20 cm; magasság: 17 m;
- élőfakészlet: 128 m³/ha;
- cserjeborítottság: 20-30%.

A túltartott, többszörösen sarjzatatott akácok csúcshártya egyedekből állt. Az erdőrészlet egy tóparton lévő meredek oldalon, idegen területtel határos részen helyezkedik el, ahol letermelése az erdésznek gondot okozott.

Az 1. képen látható a már elvégzett termelés vágásterülete. Az álló állomány egy cseres folt, amit meghagyunk. A mellette lévő állomány is hasonlóan gyenge akácok.

(Az erdőgazdaságunk átlagos véghasználati fakészlete akácban 130 m³/ha.)

A vállalatunk két szlovák fűtőműnek, 500-500 tonna apríték beszállítására vonatkozott.

A faapríték minőségi követelményei a következők voltak:

- az apríték mérete 5-50 mm (G50-es),
- frakciók aránya 5 mm alatt és 50 mm felett 15%,
- nedvességtartalom max. 45%,
- kéregtartalom max. 15%,
- levél-, tűlevél-tartalom max. 5%,
- korhadás max. 3%,
- porszem tartalom max. 2%,
- egyéb, apró szennyező ásványi anyagok max. 0,3%.

1. kép. A Nm2G erdőrészlet a termelés elvégzése után

2. kép. A vállalkozó aprítógépe és a csúszópadlós, 90 űrméteres kamion

3. kép. A kb. 40 űrmétert szállító TATRA teherautó. Fotó: Mőcsényi Miklós

1. táblázat. Az aprítéktermelés elemzése

Fűtőmű	Szállítási távolság (km)	Teljesített mennyiség (tonna)	Teljesített mennyiség (űm)	Teljesített m ³ (1 űm=0,36 m ³)	Fedezet (Ft/m ³)
Nagykürtös	45	508	1873	674	
Zólyom	110	414	1620	583	
Összesen		922	3493	1257	4183

A feladat elvégzésére pályázatot írtunk ki, amit az a vállalkozó nyert meg, aki az elfogadható vállalkozói díj mellett a teljes feladat-vertikumot is lefedte (fakitermelés, aprítékolás, beszállítás).

A kísérleti aprítéktermelés eredménye az 1. táblázatban foglaltak szerint alakult.

Az aprítéktermelésből a következő tapasztalatokat vontuk le:

- A keménylombos állományokban a teljes fa leaprítása nem hozza azt a fedezetet, amit egyébként el lehet érni átlagosan - annak ellené-

re sem, hogy kb. 30%-kal több lett az így számítható, mint a tervezett nettó fatömeg (a többlet a más esetben az apadékban maradó gallyfából és cserjékből származott).

- Érdemesnek látszik leaprítani a koronarészeket és a fenyő gyérítések faanyagát.
- A leghatékonyabban a 30 km-es körzetben elhelyezkedő fűtőművekbe lehet beszállítani terepjáró teherautókkal (3. kép).
- Szükséges egy puffertároló kiala-

kítása a fűtőmű közelében és üzemeltetésében, mert a nagy kapacitású aprítógépek (90 űrméter/45 min) által termelt napi apríték mennyiségét a fűtőművek közvetlenül nem képesek fogadni.

- Az aprítékolást célszerű az erdő-részlethez a lehető legközelebb elvégezni (akár vágásszélén), mert az alapanyag-koronarész közelítése jelentősen megdrágítja az aprítéktermelést (4. kép). A szlovákok mottója a következő: „A SIKER KULCSA – Az apríték szállítási logisztikájának optimalizálása az erdőtől a fogyasztóig”.

Az aprítéktermelés tapasztalatairól beszámoltunk 2013-ban az OEE Kereskedelmi Szakosztályának balassagyarmati találkozóján és az OEE Balassagyarmati Helyi Csoportjának rendezvényén is. 🌲

A Szlovák Állam Erdészeti logója

4. kép. A Grizzly DT 38-as gép aprítékolás közben. Fotó: Mőcsényi Miklós

Fából, erdőből energia

Közhelyként hat, de igaz. Az emberiség legősibb tüzelőanyaga a fa. Napjainkra ebbéli mivoltához még szép jelzőket is ragasztunk, mint „megújuló vagy zöld energiaforrás”, „CO₂ semleges tüzelőanyag”.

A különböző, jövőbe tekintő dokumentumokban a fa mint tüzelőanyag, energiaforrás jelentős szerepet kap. A Nemzeti Megújuló Cselekvési Terv (egy ideig érvényesen, most éppen felülvizsgálaton) a biomassza energetikai felhasználását a 2010. évi 40 PJ-ról 2020-ra 60 PJ-ra valószínűsíti. Így tartható a 2020-ra vállalt 14,65%-os megújuló energiahasznosítási arány. Megjegyzendő, hogy a biomassza címszó alatt meghatározóan – 70 % vagy afölötti mértékben – a fát értik.

A Nemzeti Energiastratégia 2030 pedig az alábbi módon fogalmaz: „A 2020-ra kitűzött megújuló arány nem teljesíthető az erdészeti és mezőgazdasági biomassza fenntarthatósági kritériumoknak megfelelő energetikai hasznosítása nélkül, ezért az energetikai felhasználás mellé a fenntartható erdőgazdálkodásnak is kapcsolódnia kell.”

A Nemzeti Erdőstratégia és Erdőprogram az erdőtelepítési program folytatását és így az erdősültség emelését, egészen a 27%-os területarányig tűzi ki távlati célként.

Az említett dokumentumok megalapozni látszanak azt a gondolatot, hogy nem kell félni a fa energetikai hasznosítását tervezni és véghezvinni, különösen azokban a régiókban, ahol viszonylag nagyarányú az erdősültség és a megtermelt fa alakai, mechanikai vagy egyéb tulajdonságai, esetleg a felvevő piacok távolsága miatt nem kerül, kerülhet anyagában ipari hasznosításra.

Végezzünk el egy számítást arra nézve, mit jelenthet a fa tüzelőanyagként való hasznosítása nemzetgazdasági szinten, lakossági pénzmegtakarítás vonatkozásában.

Mivel az adatok nem álltak teljes körűen rendelkezésemre, becslésekkel is kell élnem.

A lakossági fűtőenergia-fogyasztás 300 PJ nagyságrendű. Ennek meghatározó részét a vezetékes földgáz biztosítja, de jelentős tételt képez benne a tűzifa is.

A fogyasztás 3,8 millió háztartásban valósul meg.

A két energiahordozóból (fa és földgáz) előállított hőenergia ára közötti,

összehasonlításához azonos nevezőre kell hoznunk a költségeket.

A földgázból keletkező hő árát az alábbi módon közelíthetjük meg. A számlán 1 MJ fűtőérték nettó ára jelenleg átlag 2,9 Ft. A rendelkezésre állásért a lakosság nettó 923 Ft-ot fizet havonta. A lakások átlagos 70-80 GJ/év hőigényét figyelembe véve, ha azt gázból állítjuk elő cca. 2000-2400 m³ gázt fogyasztunk el évente.

A földgáz hőárához hozzáadva az éves rendelkezésre állási költséget és hozzáadva az áfát 3855 Ft/GJ hőárat kapunk a fűtőkészülék bemenő oldalán. A gázos fűtőkészülékek hatásfokát 85%-nak véve, a lakást ténylegesen melegítő hőenergia 4535 Ft/GJ-ba kerül.

Fára végezve a számítást a a következő kiinduló paramétereket vettem figyelembe:

- 24 000 Ft/t kamrában értendő bruttó tűzifaár,
- 10,5 GJ/t fűtőérték (35% nedvessegtartalmú fa),
- 70%-os hatású tüzelőberendezés.

A lakást melegítő – fából előállított – hő bruttó ára 3265 Ft/GJ. A két energiahordozóból előállított hasznos hő ára közötti különbség 1270 Ft/GJ a fa javára.

A magyarországi tűzifa-termelés 2007-2011 átlagában 3,6 millió m³. Tétélezzük fel, hogy az export-import forgalom kiegyenlíti egymást és azzal a feltételezéssel is élek, a számítást könnyítendő, hogy az összes tűzifát a lakosság használja fel.

Forrás: Deutsches Pelletinstitut

1 m³ tűzifa súlyát 0,9 tonnának veszem. Az előbb írt paraméterekkel, ennek a fatömegnek a felhasználásával 23,8 millió GJ hasznos hő keletkezik. A megtakarítás a földgáz-felhasználáshoz képest mintegy 30 milliárd Ft.

Ez az összeg tényleges megtakarítás, az így keletkező szabad vásárlóerő egyéb áruk és szolgáltatások vásárlására fordítható.

A tűzifafogyasztás az erdőgazdaságban dolgozók számára biztosít megélhetést és teljes egészében belföldön, jellemzően gazdaságilag hátrányos helyzetben levő területeken tart fenn munkahelyeket. Javítja a külkereskedelmi egyenleget, mert import gázt vált ki.

Nem mellékesen alig rontja a CO₂ egyenleget. Csak annyival, ami az erdőneveléshez, fakitermeléshez, logisztikához tartozó fosszilis energiahordozókból keletkezik. Becslésem szerint az nagyságrendileg azonos a földgáz kitermeléséhez, logisztikához szükséges fosszilis energiahordozók felhasználása során keletkezettel.

Látszik-e lehetőség a tűzifa-felhasználás növelésére? Azt gondolom, hogy a jelenleg is rendelkezésre álló technológiákkal a termelési apadék legalább fele hasznosítható. Ez a hasznosítás – gondolom – ökológiai szempontból sem kifogásolható.

Az erdőtervi lehetőséget az erdőgazdálkodók rendre nem használják ki. Az erdőtervi lehetőség kihasználása fenntarthatósági, ökológiai szempontból – erdész szemmel nézve – nem aggályos.

Az előbbi számítás figyelembe véve egy millió m³ többlet hazai tűzifa-előállítás és -felhasználás mintegy 9-10 milliárd Ft megtakarítást eredményez a lakosság számára a földgázból előállított hőhöz képest.

A fa energetikai hasznosítása további pozitív hatásainak számszerűsítésére kellő ismeretek hiányában nem vállalkozom, azt a stratégiai tervek készítői bizonyára megtették. Nyilván figyelembe kell venni azokat az aggodalmakat is, amelyek az erdők és a fa gazdasági illetve azért a gazdaságin némileg túlmutató, fentebb írt hasznosítása miatt keletkeznek.

Úgy vélem a hatásokról érdemes diskurzust folytatnunk a szakmán belül, és ha van rá fogadó készség, kívül is.

Mizik András

innovációs és kereskedelmi főmunkatárs, Ipoly Erdő Zrt.

Egy erdőfelújítás tanulságai képekben

Mályinka 16 C

Egy-egy „észrevétlenül” felcseperedő erdőrészlet előtt megállva az erdőgazdálkodásban dolgozó szakemberek gyakran szembesülnek eaz idő múlásával. Ilyenkor sokszor felelevenedik az ember előtt az anyaállomány képe, a termelt választékok minősége, a néhány éves természetes újulat látványa, az erdősítés fejlődését befolyásoló károsítások, az ápolási munkák nehézsége. Ritkán adatik meg viszont az, hogy egy erdőfelújítás fejlődését fényképekkel is tudjuk dokumentálni. Most az ÉSZAKERDŐ Zrt. Keletbükki Erdészeti Igazgatóságának területén található Mályinka 16 C erdőrészlet végvágása és várható idei befejezése közötti időszakot mutatom be. Kommentár nélkül...

Bányai Péter
erdőművelési vezető, ÉSZAKERDŐ Zrt.

2007. május 4.

Erd. jellege: FVF
Erd. módja: TMAG
Erd. céláll.típus: KTT
Sikeresség: 90 %

2010. április 8.

2009. év: min. vadkár = 57 %
2010. év: min. vadkár = 60 %
2011. év: min. vadkár = 70 %
Sikeresség (2010): 95 %

2013. április 24.

Készültség: BEFT
Sikeresség: 100 %

A Szent István Egyetem kutatói egy mindig heves reakciókat kiváltó témában írtak az Erdészeti Lapok számára szakanyagot, nem tartva távol magukat ezzel az erdész szemmel történő megmértetéstől sem. Éppen emiatt csak arra biztathatunk minden olvasót, hogy a rovat korábbi felvezetőjét újra fellapozva, előkeresve írja meg véleményét, gondolatait szerkesztőségünknek, disputázzon a szerzőkkel!

Akácragás: vadkár vagy vadhatás?

Fehér Ádám¹, Dr. Katona Krisztián²

Napjaink erdészeti-vadászati fórumain folyamatosan visszatérő központi téma az erdei vadkár, a növényevő vadfajok által okozott mennyiségi és minőségi kár az erdőgazdálkodásban. A kiélezett konfliktus egyik fő oka az, hogy a jogi leírások nem elég részletesek és biológiailag nem eléggé megalapozottak ahhoz, hogy az erdei vadkár megfelelő tudományos alapossággal mérhetővé váljon a gyakorlatban.

Növényevő nagyvadjaink táplálkozásában meghatározó szerepet kapnak a fás szárú növények, amit számos korábbi vizsgálat igazol. Bár patás nagyvadfajaink táplálék-összetételének részletes felderítése nem könnyű feladat, mégis egyszerűbb, mint ugyanezen növényevők növényegyedekre és az erdei vegetációra gyakorolt hatásának vizsgálata és megértése. Ugyanis nem elég csupán azt vizsgálnunk, hogy mit és milyen mértékben fogyasztanak növényevő nagyvadjaink, ha a számukra táplálékként szolgáló növényfajok egyedeinek és populációinak életben maradását, megújuló képességét, jövőbeli minőségi változásait is megbízhatóan akarjuk leírni.

A kérdés igen egyszerű. Az adott növényegyednek melyik részét, mekkora mértékben, mikor, vagy milyen gyakran kell egyáltalán megrágnia a növényevőnek ahhoz, hogy az valóban ártson a táplálékként szolgáló növényegyednek vagy annak populációjának? Ha pedig erdei vadkárról van szó, nem „csupán” ökológiai hatásokról, akkor az a kérdés, hogy mindezen felül melyik és milyen vadragás jelent egyben vadkárt és melyik/milyen nem? Létezik-e erre általános megközelítés, vagy növényfajonként, korcsoportonként stb. eltérhet a már gazdasági károsításnak tekinthető vadhatás mértéke és jellege?

Viszonylag kevés kutatási eredmény áll rendelkezésre arról, hogy lehetséges-e, és ha igen, milyen gyorsan és milyen mértékben épülhet fel egy csemete a különböző erősségű és jellegű vad-

ragások után. A publikált hazai kutatások között Náhlik & Walterné (2000) végzett 2 éves tölgy-, 1 éves bükk-, valamint 2 éves erdei-, és 3 éves lucfenyő-csemetékkal kutatásokat. Az általuk alkalmazott szimulált vadragás-vizsgálatok során a csemeték csak a vezérhajtás

hez képest. Vagyis a vadragás korántsem okoz mindenképpen olyan mértékű gazdasági kiesést, mint azt elsőre gondolnánk, sőt! A rágott faegyedek a nem károsított társaikhoz képest fokozott magassági növekedéssel is válaszolhatnak a vadragásra. Ez a kompenzációnak nevezett jelenség az akácia (Teaschner & Fulbright, 2007), a fűz (Shuwen és mtsai., 2005) vagy a nyír (Hjältén, 1993) vizsgált alfajain is mutatkozott a rendszerint több évet felölelő, a vadragást imitáló kutatások során. Ezt a reakciókészséget viszont a termőhelyi adottságok és a faegyedeknek a forrá-

Beerdősülő terület

2-4 éven át tartó rendszeres visszavágása esetén pusztultak el az érintett fafajoknál. Egy másik összehasonlító vizsgálat során Náhlik és mtsai. (2012) arra a következtetésre jutottak, hogy a múltbéli rendszeres és erős vadragás ellenére sem romlott a véghasználati korú kocsánytalan tölgyes állományból kitermelt faanyag minősége. A vad rágta területen a villás törzsek száma szignifikánsan magasabb volt, de a magassági elmaradás (max. 50 cm) így is a tolerálható szint alatt maradt a kontroll terület-

sokért (fényért, vízért stb.) folytatott versengése is erősen módosíthatják (Vandenberghe és mtsai., 2008).

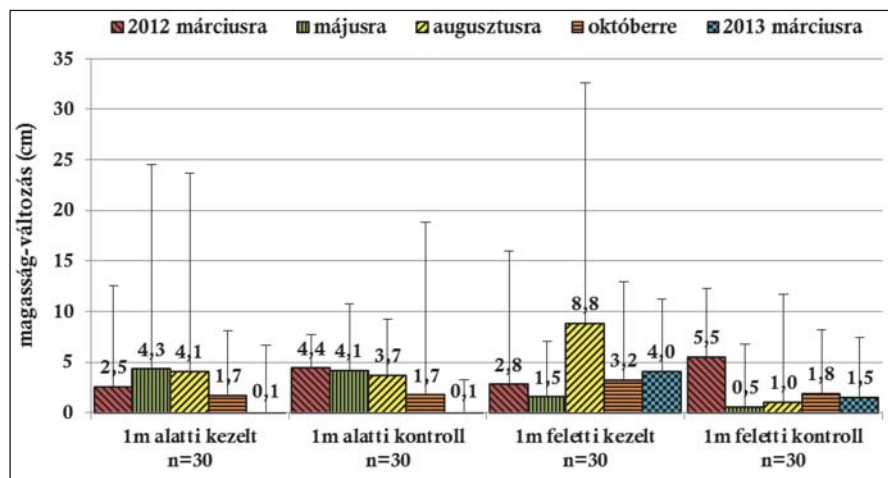
Hazánk erdőgazdálkodásának területileg és gazdaságilag egyaránt meghatározó fafaja a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*). Ennek a fafajnak több olyan sajátossága is van, mely alapján feltételezhetjük, hogy nagy az ellenálló képessége a vadragással szemben. Bár az akác növényevő nagyvadjaink által erősen preferált (Katona és mtsai., 2013), mégis erősen kérdéses, hogy a

¹ okl. vadgazda memők,

² egyetemi docens

Szent István Egyetem, Vadvilág Megőrzési Intézet

1. ábra: A kezelt csoportok és kontrolljaik magasságváltozása

vadrágás képes-e lassítani az akác be-terjedését természetesen erdőátársulásainkba. A gyors növekedése (rövid vágáskor) jelzi, hogy az akác igyekszik menekülni a nagytestű növényevők elől, azaz hamar kinőni a vad szája alá; míg töről és gyökérről egyaránt kiváló sarjadzása a nagyfokú toleranciáját (kompenzáló növekedési képességét) sejteti a vadrágással szemben. Ezért a vizsgálatunkban az volt a célunk, hogy megtudjuk, mennyire viseli meg az akác csemetéit/fácskáit az erőteljes, de egyszerű vadrágás.

Vizsgálatunkat egy 7 ha-os spontán beerdősülő területen végeztük a Heves megyei Apc község határától nem messze. Adottságainak köszönhetően a terület bővelkedik kellő számú és korú akáccsemetékben. Ezek közül vizsgálatunkhoz 30 csemetét és 30 újlati korú példányt választottunk ki magasság szerint elkülönítve (1 m alatt, illetve felett). A megjelölt egyedek vezérhajtását és oldalhajtásainak felét (átlagosan 6-8 hajtást) egyszeri alkalommal (2011. október) metszőollóval a növényevők tépőmozdulatát imitálva visszavágtuk akkora átmérőnél, ahol azt a korábbi vizsgálatok (Fehér & Katona, 2011) referenciái alapján a leggyakrabban rágják a növényevő nagyvadfajok (0,2-0,4 cm). A szimulált vadrágás hatásának lemérése érdekében a két magassági kategóriában kontrollcsoportokat is kijelöltünk (ugyancsak 30-30 egyeddel); ezen az egyedeken semmilyen beavatkozás nem történt. Azt követően minden kezelt és kezeletlen példánynál szezonálisan felvételeztük a magasságot, hosszúságot, törzsátmérőt, hajtásszámot, valamint a levélszámot. 2012-ben négy alkalommal (március, május, augusztus és október), az idén pedig eddig egy időpontban (március) végeztünk méréseket. Az egyes időpontok

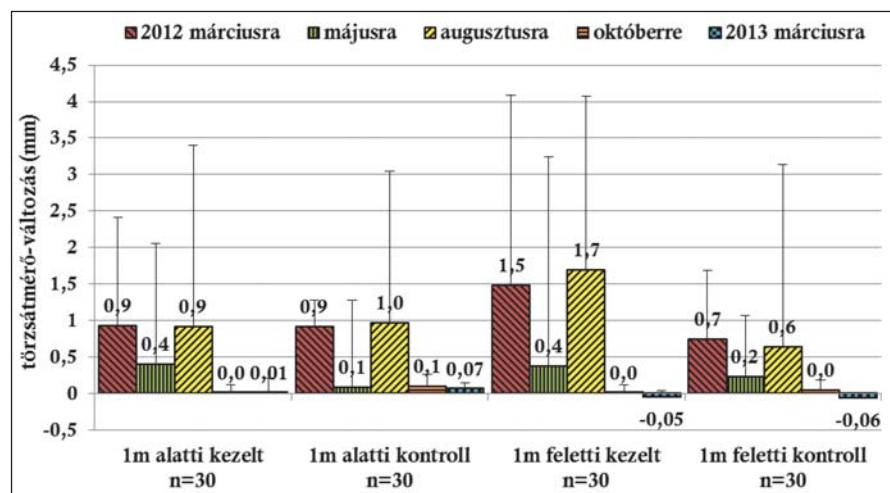
közötti változásokban minden mért változó esetében statisztikai próbákkal kerestük a jelentős különbségeket a kezelt és kontrollcsoportok között. Ezek a vizsgálat kezdetén egyik mért jellemzőjükben sem különböztek egymástól szignifikánsan, így a későbbi eltéréseket a szimulált vadrágás következményeként értékeltük.

A kapott eredmények alapján alig mutatkoztak a fejlődésbeli lemaradás jelei a vágott fácskákon az érintetlen kontrollgyedekhez képest. Sőt, több paraméter, főként a magasság és a törzsátmérő esetében, a kezelt növénygyedek fejlődésében ellensúlyozó hatást lehetett észrevenni. A kezelt és a kontrollcsoportok növekedési erélyét jól összevethetjük az 1. ábra segítségével. Azon látható, hogy október és március között, azaz a vegetációs időszakon kívül, a kezeletlen egyedek növekedése abszolút értékben nagyobb volt, de a tavaszi időszaktól kezdődően a visszavágtott egyedek magassági növekedése nem maradt el a kontrolltól, sőt gyakran meghaladta azt. A növekedés mértéke az 1 m alatti kezelt cso-

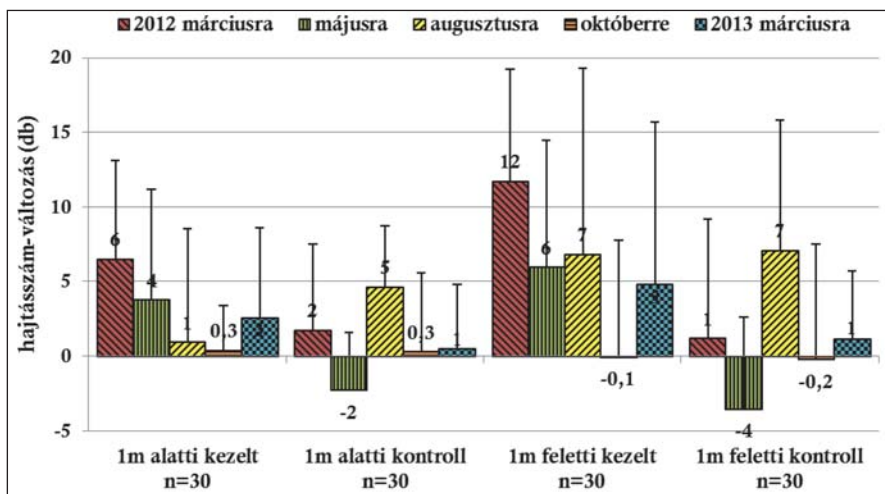
portban március-május között, míg az 1 m feletti kezelt példányok esetében május-augusztus között bizonyult a legintenzívebbnek. A magas szórások a nagy egyedi különbségeket jelzik, azaz hogy változókéony volt az egyedek növekedési képessége, a szimulált rágásra adott reakció. Összességében statisztikailag is alátámasztható különbség csak az 1 m feletti kezelt és kontroll akácok magassági növekedésében mutatkozott a szimulált vadrágás következtében, méghozzá május-augusztus között a kezelt csoport javára. A többi időszakban és a vizsgálat teljes másfél éves időszakra vonatkoztatva nem volt kimutatható jelentős eltérés a kezelt és a kontrollcsoportok magassági növekedésében.

Érdekesen alakultak a törzsátmérő változásáról gyűjtött adatsorok is (2. ábra). A kezelt egyedek törzsátmérő-növekedése sosem maradt el a kontroll-egyedekétől. Sőt, az 1 m feletti vágott akáccsoport két alkalommal is erőteljesebb növekedést mutatott abszolút értékben (október-március és május-augusztus között), mint a vele párba állított érintetlen kontrollgyedek. Utóbbi statisztikailag is kimutatható eltérést jelentett. A magas szórások itt is az egyedi változatosságot jelzik. A teljes vizsgálati időszakra vonatkoztatva egyik magassági kategóriában sem volt statisztikai eltérés a kezelt-kontroll csoportok között a törzsátmérő növekedésében.

A legsajátosabb reakciót a kezelt akácok hajtásképzésében figyelhettük meg, ugyanis a vágott példányok a kezelést követően jelentősen bokrosodni kezdtek (3. ábra). Ennek maximuma az adatok alapján október-március között volt. A kezelt egyedek statisztikailag is sokkal több hajtást képeztek, mint a kontrollgyedek mindkét magassági kategóriában az október-március és a

2. ábra: A kezelt csoportok és kontrolljaik törzsátmérő-változása

3. ábra: A kezelt csoportok és kontrolljaik hajtásszám-változása

március-május közötti időszakokban. A vágott egyedek tehát a kezelés utáni első időszakban főleg a hajtásképzésbe fektették energiájukat. A 2011-es év hosszú, elhúzódó őszi időjárása miatt a vizsgált példányoknak még elegendő ideje maradhatott mind a magasságuk és törzsátmérőjük kimutatható növelésére, mind a vágott hajtások pótlására a fagyok beálltáig és a napi középhőmérséklet tartós lecsökkenéséig. Összességében elmondható, hogy a szimulált rágás hatására a vizsgálat másfél éve alatt a kezelt egyedek jelentősen több hajtást hoztak, mint a kezeletlenek.

Az is kiderült, hogy a kezelt egyedek levélszáma eltérő ütemben növekedett a tavaszi-nyári időszakban, mint a kontrollpéldányoké. Mindkét vágott csoportnál a tavaszi időszakban gyarapodott a leginkább a levélszám, míg a kezeletlen csoportokban jórészt május és augusztus között volt a legnagyobb a növekedés. Tehát a kezelt egyedek lombozata hamarabb, sokkal gyorsabb ütemben kezdett kifejlődni a vegetációs időszak kezdetén (májusig), mint a kontrollcsoportba tartozóké. Viszont hasonló értékeket kaptunk a 2012. októberi mérésnél, amikor a kezdődő lombhullás miatti levélvesztés a kezelt és kontrollcsoportok között egyenlő mértékűnek bizonyult.

Eredményeink alapján kijelenthető, hogy a vegetációs időszak végén (október) bekövetkező viszonylag erőteljes egyszeri vadragást az akác fiatal egyedei nagymértékben képesek elviselni. A tapasztalt mortalitás nem volt magas, a vizsgálatok során a kezelt példányok közül 4 egyed (7%), míg a kontrollból egyetlen növényt (2%) érintett. Megfigyeléseink szerint a pusztulásokat valószínűleg inkább a nyári viharos időjárás miatti szélterés okozta és elsősorban

nem a kezeléssel voltak kapcsolatosak. A vizsgált paraméterek tekintetében a szimulált rágással érintett példányok fejlett kompenzáló képességét lehetett kimutatni, azaz rövid távú fejlődésükben semmilyen tekintetben nem maradtak el az érintetlen egyedekhez képest. Sőt, számos esetben intenzívebb gyarapodást tapasztaltunk a kezelés hatására.

Az adatokból látható, hogy az 1 m alatti akáccsemeték esetében a kezelt példányok magasság-, hosszúság-, és törzsátmérő-növekedésének mértéke kisebb volt, mint az 1 m-nél magasabb kezelt példányoknál. Ugyanez nem volt ilyen egyértelműen megfigyelhető a kontrollgyedeknél. Ez azt jelzi, hogy a vadragással szembeni ellenálló képesség, a vadhatást követő megújulás valószínűsége a csemete fejlettségének

mértékével nő. Tehát a növényegyedek közötti fajon belüli versengést a nagytestű növényevők valószínűleg a fejlettebb, ellenállóbb egyedek javára tolják el a vadragással legintenzívebben érintett zónában (50-150 cm).

2012 májusától szintén indítottunk vizsgálatokat ugyanolyan létszámú (30-30 egyed) csoportokkal, ugyanolyan kezelésekkal (tehát akkor is egyszeri intenzív vadragás szimulálásáról volt szó, de a vegetációs időszak kezdetén, nem a végén). A szezonális adatgyűjtés ugyancsak azonos módon történt, így jelenleg 4 időpont adataival rendelkezünk. A szimulált rágás következtében visszaesett fejlődést ez esetben sem tapasztaltunk. Intenzív bokrosodás viszont ez idáig csak az 1 m feletti kezelt példányok esetében mutatkozott, akkor is csak a kezelést követő két hónapban.

Eddigi vizsgálataink alapján tehát, az egyszeri, de erőteljes vadragás sem veti vissza egy olyan rágástűrő fafaj növekedését, mint az akác. A vágott egyedek döntő többsége nem pusztult el, sőt gyakran fokozták fejlődési intenzitásukat. Mindez nem meglepő. A növények és növényevők evolúciós léptékben vívják párbajukat. Az igazán sikeres növényevő nem pusztítja ki táplálékát, hanem hatásaival előidézi a táplálékforrása mennyiségi és minőségi javulását. Az igazán sikeres növény pedig egyik növényevő hatására sem pusztul el, vagy nem torpan meg fejlődésében, hanem igyekszik „elszökni” a nyomás alól (ott vagy afelé nő, ahol kevesebb a növény-

Vágott akác fejlődő új bajtással

Vágott akác-csemete

evő), vagy védekezik (pl. tüskék, mérgezőanyagok) vagy „szóltanul tűr” (kompenzálja a kiesést). Ezekben az irányokban biztosan van szelekciós nyomás.

Hogyan értelmezzük mindezt gazdasági környezetben? Gyakran a növénye-

vő nagyvadak negatív hatásának (károkozásának) tulajdonítják a törzsek tartós torzulását, az álgesztesedést, a göcsösséget vagy az egészségtromlást. A rágott fás szárú egyed aktuális állapota, környezete, a rágás időzítése, gyakorisága, mértéke és az, hogy mely részük érintett vadragással, mind-mind befolyásolja, hogy hosszú távon lesz-e gazdasági következménye az adott vadhatásnak. Egyszeri ránézésből ez a hosszú távú összefüggés nem megállapítható. Ehhez évtizedekig tartó tudományos vizsgálatok szükségesek, amit az egymást követő kutató és gazdálkodó generációk együttműködése, együtt gondolkodása tehetne csak lehetővé. Addig is gondoljunk arra, hogy nem minden vadragás káros, se közösségi, se egyedi szinten, és nem minden rágott csúcshajtás vadkár.

A publikáció a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

Felhasznált irodalom:

Fehér, Á., Katona, K. (2011): Vadkárérzékenység, vadkár, és az akác – Erdészeti Lapok, CXLVI. évfolyam, 2. szám: 49-51

Hjältén, J., Danell, K., Ericson, L. (1993): Effects of simulated herbivory and intraspecific

competition on the compensatory ability of birches. – Ecology 74:1136-1142

Katona, K., Kiss, M., Bleier, N., Székely, J., Nyeste, M., Kovács, V., Terhes, A., Fodor, Á., Olajos, T., Rasztovits, E., Szemethy, L. (2013): Ungulate browsing shapes climate change impacts on forest biodiversity in Hungary. – Biodiversity and Conservation, 22(5): 1167-1180

Náhlik, A., Walterné I., V. (2000): A szimulált vadragás hatása fenyő és lombos csemeték fejlődésére. – A Soproni Egyetem Tudományos Közleményei. 2000(46): 161-170

Náhlik, A., Dremmel, L., Sándor, Gy., Tari, T. (2012): A csemetekorai vadragás következményeinek vizsgálata rudas állományokban. – Erdészettudományi Közlemények, 2 (1): 163-172

Shuwen, L., Martin, T., L., Pezeshki, S., R., Shields, F., D. (2005): Responses of black willow (*Salix nigra*) cuttings to simulated herbivory and flooding. – Acta Oecologica, 28: 173-180

Teaschner, T., B., Fulbright T., E. (2007): Shrub biomass production following simulated herbivory: A test of the compensatory growth hypothesis. –In: Sosebee, R., E., Wester, D., B., Britton, C., M., McArthur, E., D., and Kitchens, S., comps., Shrubland dynamics - fire and water. Department of Agriculture, Forest Service, Rocky Mountain Research Station. pp. 107-111

Vandenbergh, C., Freléchoux, F., Butler, A. (2007): The influence of competition from herbaceous vegetation and shade on simulated browsing tolerance of coniferous and deciduous saplings. – Oikos 117: 415-423

GRUBE Kereskedelmi Kft.

2030 Érd, Kadarka u. 1.

Tel: +36 23 521-670, 30 670-85-00, 20 98-46-165 Fax: 23 520-183

E-mail: info@grube.hu web: www.grube.hu, www.fjallraven-shop.hu

A legjobb védelem őszi és téli vadragási kár ellen nagy vadsűrűség esetén

WAM EXTRA rosarot vadragás elleni szer

Nagyon hatékony kenhető szer őz, szarvas és muflon téli vadragási kára ellen az erdőben, lombos és tűlevelű fajok esetén

- ❖ a legjobb védőhatás és legjobb felismerés miatt rózsaszínűre (rosarot) színezzve
- ❖ felhasználás min. 2 kg/1000 növény
- ❖ stabil és ergonomikus ovális vödörös csomagolás
- ❖ háromszoros hatás (szag, ízlelés és optikai hatás)
- ❖ durva szemcsés paszta
- ❖ A kiszáradt, időjárásálló réteg porózus és légáteresztő marad, ezáltal kifogástalan rügyfakadást és a növény zavartalan, késedelem nélküli kihajtását teszi lehetővé

**azonnal hat,
egyszerű kihordás**

A Rózsaszín Páncélos

A legjobb vadriasztószer

Felhasználás: Őz, szarvas és muflon téli vadragása ellen lombos és tűlevelű erdőkben hajtáscsúcsra hígítatlanul kikenve. Őszi/téli vadragás kezdete előtt 0°C feletti hőmérsékleten WAM EXTRA rosarot használatra kész termék.

Ajánlatkérés: Zárda Dániel: +36 23 521-672, 30 670-85-00 • dani@grube.hu

Erdei vérszívók: kullancsok és kórokozók

Dr. Földvári Gábor – egyetemi adjunktus, Szent István Egyetem, Állatorvos-tudományi Kar

Az erdész szempontjából egyszerűen definiálhatjuk a kullancsot: foglalkozási ártalom. Hiszen a legnagyobb eséllyel az az ember találkozik a kullancsokkal, aki rendszeresen hosszú ideig tartózkodik az erdőben, például a hivatása miatt. Ezért talán nem érdektelen ezen a helyen is megemlíteni, hogy mit is érdemes tudni ezekről a kitarító vérszívókról, és milyen módon csökkenthetjük a vele való találkozásskból eredő veszélyeket.

A biológus szemszögéből talán így lehetne helyesen megadni a kullancsok definícióját: viszonylag nagyméretű atkák, amelyek obligát vérszívóként időszakosan élősködnek szárazföldi gerinceseken. Világszerte mintegy 700, hazánkban kb. 20 fajuk fordul elő. Nem rovarok tehát, mint azt sokszor tévesen hallani vagy olvasni lehet, hanem az ízeltlábúak egy másik nagy csoportjába, a pókokat is tartalmazó csáprágósak közé tartoznak. Ez testfelépítésükön is jól látható, mivel nem fej-tor-portoh tagolásúak, hanem egy zsákszerű egységes testből és egy ún. feji részből állnak. A méretüket tekintve az atkák között ugyan óriásnak számít egy felnőtt kullancs (még inkább, ha vért szívott), a fiatal formája, a lárva és nimfa kullancs azonban sokszor észrevétlenül marad, annyira kisméretű és rejtőzködő. Az obligát vérszívó annyit jelent, hogy feltétlenül szüksége van minden fejlődési alakjának vért szívnia ahhoz, hogy továbbfejlődjön.

A kullancsok egy különleges tulajdonsága, hogy időszakos élősködők. Ellentétben tehát a tetvekkel vagy a bolhákkal, nem töltik egész életüket a gazdájukon, ezért jóval nagyobb eséllyel találkozunk velük erdeinkben is. A kullancsok ugyanis életük túlnyomó részét a környezetben töltik. Hogyan is néz ki tehát a kullancsok életciklusa? A megtermékenyített petékből kikelő több ezer lárva az avarban az aljnövényzet védelme alatt kezd el gazdát keresni magának. Kis méretük miatt ezek a hatlábú fejlődési alakok előszeretettel táplálkoznak gyíkokon, földön fészkelő vagy ott táplálkozó madarakon vagy kisméretűkön (pl. egerek, pockok, nyulak, sünök). Néhány napon át tartó vér-

szívás után leesnek a talajra, és megfelelő körülmények között átvedlenek a következő fejlődési alakká, nimfává. Ahogy a nevük is mutatja, ők a felnőtt (adult) kullancsok ifjú másai, már 8 lábuk van, de nem ivarérettek. Miután a nimfák is megtalálták a megfelelő gyík, madár vagy emlős gazdájukat, több napos (akár egy hetes) vérszívást követően lehullanak a talajra. Itt vedlenek át a felnőtt, adult kullancsá: nőténnyé vagy hímmé. Ha sikeresen rátaláltak gerinces gazdájukra, a hímek jellemzően nem vagy csak keveset táplálkoznak. Ennek az az oka, hogy idejük nagy részét a gazdaállat (pl. gímszarvas) testfelületén az azonos fajú nőtények keresésével, majd megtermékenyítésével töltik. A nőtények ezzel szemben akár 10 napnál is tovább táplálkoznak a gazda testfelületén erősen rögzítve. Itt táplálkozás közben termékenyíti meg a hím, méghozzá (számunkra) meglehetősen rendhagyó módon, a szájszervével a nőtény ivarnyílásába juttatva a spermacsomagját. Ezután a nőtény teljesen teleszívja magát, majd borsó vagy akár bab nagyságú teste a talajra esik, ahol a megfelelő körülmények között lerakja több ezer megtermékenyített petéjét, majd elpusztul. Egészen egyedülálló a vérszívó ízeltlábúak között a kullancsok élethossza. A fent vázolt teljes életciklus általában 4,5-5 év, de elérheti a 8 évet is. Ez azért lehetséges, mert bármelyik fejlődési alak az életciklus bármely szakaszában képes nyugalmi állapotba kerülni, és így átvészelni a kedvezőtlené váló környezeti feltételeket (pl. nyári szárazság vagy téli fagyok), majd akár több hónapnyi éhezés után aktívan gazdát keresni.

A kullancsok vérszívása az állatvilágban egyedülálló módon kialakult folyamat, amely az evolúció során sikeresnek bizonyult változásokat megőrizve fejlődött a ma megfigyelhető tökélyre. Az erdőt járó ember számára nagyon jól ismert, hogy a kullancsok csípése fájdalommentes. Ez a nyálmirigyükben termelt fájdalomcsillapító molekuláknak köszönhető. Emellett termelnek olyan anyagokat is, amelyek az immunrendszer különféle védvonalait gyengítik. A rendkívül hosszú vérszívási időtartamhoz pedig a vér alvadását is le kellett győznie a kullancsoknak. Ezt szintén sikerrel oldják meg a vérszíváskor bejut-

tott vér alvadást gátlóik segítségével. Ezekkel a mechanizmusokkal biztosítja a táplálkozó kullancs, hogy szájszervével rögzülve hosszú időn keresztül, a gazdája szőrzetében vagy tollzatában elbújva zavartalanul vért szívjon. Nem véletlen, hogy a mikroorganizmusok közül sokan alkalmazkodtak ehhez a különleges életmódú atkához, és választották azt közlekedési eszköznék, azaz a kórokozót bejuttatni képes vektornak.

Mivel a mikroszkopikus méretű kórokozók, a kullancsok és gazdáik egyaránt évmilliók óta élnek együtt és alkalmazkodnak egymáshoz a természetben, egyfajta egyensúly alakult ki közöttük. Emiatt nem figyelhetők meg súlyos megbetegedések vagy tömeges elhullások a kullancsok által terjesztett kórokozók miatt a természetes élőhelyeken. Amint azonban az ember vagy a háziállat állatok találkoznak e vérszívókkal és kórokozóikkal, könnyen kialakulhat komolyabb betegség. Fontos következménye ennek a sajátos életciklusnak tehát, hogy a kullancsok fő gazdája a vadon élő állatok. Emberre tulajdonképpen csak véletlenül kapaszkodnak, hiszen nagyon ritkán fordul elő, hogy az adott fejlődési alak olyan sokáig szívjon vért emberen, hogy azt követően tovább is fejlődhessen. A kullancsoknak tehát a fennmaradás és továbbfejlődés szempontjából nem túl előnyös gazdák vagyunk. Ennek meg-

Gazdát kereső *Dermacentor reticulatus* nőtények (fent) és hím (lent)

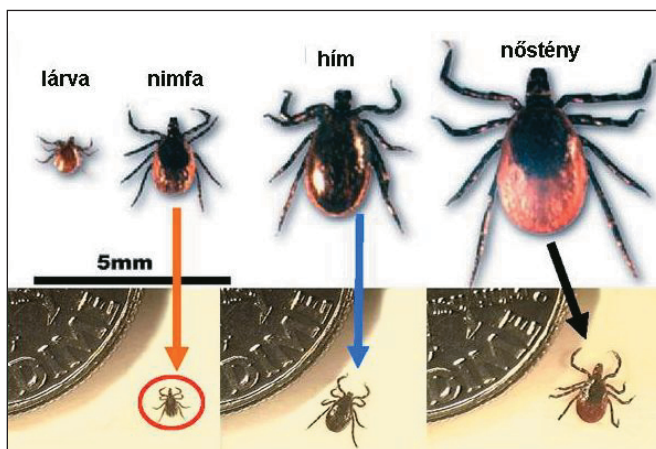
felelően főleg azokon a helyeken gyakori az emberek kullancsral való találkozása, ahol a paraziták nagy számban élnek. Hazai lombhullató erdeink pedig remek környezetet biztosítanak ezeknek az élősködőknek mind a viszonylag magas páratartalom, mind a búvóhely, mind pedig a gazdaállatok jelenlétével.

A két leggyakoribb kullancsfaj Magyarországon a közönséges kullancs (*Ixodes ricinus*) és a *Dermacentor reticulatus*. A közönséges kullancs Európában is a leggyakoribb, és ez a faj terjesztő a kullancs encephalitis vírusát és a Lyme-kórt okozó *Borrelia burgdorferi* csoportba tartozó baktériumokat. Gyakoriságát rendkívüli ellenálló képességének, és annak a tulajdonságának köszönheti, hogy a gazdákat tekintve nem mondható válogatosnak: több mint 300 gerinces állatfajon képes vért szívni. Széles körű elterjedtsége és gyakorisága miatt általában ez a faj fordul elő emberen is. A *D. reticulatus* lárvái és nimfái kisemlősökön, adultjai pedig nagyobb testű emlősökön, pl. rókán, kutyán, őzön és szarvasokon gyakoriak. Ez a faj a felelős a hazai kutyákat gyakran betegítő vérparazita, a *Babesia canis* terjesztéséért, amely a kutyák babesiosisát okozza. Embert is csíphet, és elsősorban gyerekek esetében egy, a fejbőrön kialakuló pörkkel és nyirokcsomó-duzzanattal járó kórképet, a TIBOLA-t (Tick-borne lymphadenopathy) okozhatja a bejuttatott *Rickettsia* baktérium.

A kullancsok ökológiájának, élettanának és életciklusának számtalan érdekes részlete van még, de nem maradhatnak említés nélkül a legfontosabb betegsége-

gek sem, amelyeket az általuk terjesztett kórokozók váltanak ki. A kórokozók és betegségek hosszú sorából a hazánkban is előforduló legfontosabb kettőt emelném ki röviden. A Lyme-kór az egész északi féltekén a leggyakoribb kullancs által terjesztett betegség, amelyet a *Borrelia burgdorferi* fajcsoportba tartozó baktériumok okoznak. A közönséges kullancs csípésével terjed, és első jellegzetes tünete a vándorló bőrpír, amely a csípés helyén megjelenve fokozatosan növekszik, vándorol. Amennyiben a korai fázisban felismerik a betegséget, megfelelő antibiotikus kezeléssel kiirtható a baktérium a szervezetből. Sajnos az esetek kb. 30%-ában nincs vándorló bőrpír, ilyenkor vagy kezelés hiányában a kórokozók általában az ízületekbe vándorolnak, és ott okoznak akár évtizedekig elhúzódó ízületi gyulladást és fájdalmakat. Az erdészek által talán túlságosan is jól ismert betegség kulcsszereplői általában az erdei élőhelyeken fordulnak elő nagy számban. A közönséges kullancs fennmaradásához szükséges kisemlősök, illetve nagyvadak közismerten elterjedtek nálunk. A *B. burgdorferi* tünetmentes gazdája, azaz rezervoárjai pedig szintén a kisemlősök (pl. egerek, pelék, sünök), egyes gyík- és madárfajok, amelyek ugyancsak jelentős számban élnek erdeinkben. Ezekről a kórokozókat fenntartó gazdaállatoktól veszi fel vérszívás során a kullancs a baktériumokat, majd vedlést követően a következő fejlődési stádiuma fogja azokat bejuttatni az óvatlan emberbe.

A kullancs által terjesztett agyvelő- és agyhártyagyulladás terjesztéséért szintén a közönséges kullancs a felelős, ebben az esetben a kórokozó egy vírus. Komoly, gyakran idegrendszeri károsodással vagy akár halállal is járhat a megbetegedés. Két okból is kedvezőbb azonban az ember helyzete a Lyme-kórhoz képest: jóval ritkább a vírus előfordulása, valamint rendelkezésre áll védőoltás ellene, amelynek a beadása természetesen erdészek számára kifejezetten indokolt. Míg a *B. burgdorferi* Európában adott területeken akár a kullancsok 50%-ában is előfordulhat, addig a kullancs encephalitis vírusa legfel-

A kullancsok aktív fejlődési alakjai és egymáshoz viszonyított méretük.

jebb néhány százalékos vagy az alatti gyakoriságú, és előfordulása egyes élőhelyekre korlátozódik.

Végül essen szó a legfontosabb praktikus tudnivalóról is: a kullancs vérszívása és az általa terjesztett betegségek szempontjából egyaránt a leghatékonyabb megelőzési módszer a testünk alapos átvizsgálása a nap végén. Léteznek repellenszerek, öltözködési tippek, de ha erős fényben módszeresen végignézzük vagy végignézzetjük valakivel a testfelületünket, azon jó eséllyel megtalálhatjuk a befűródött lárvákat, nimfákat vagy adultokat. Ha szükséges, akár körömmel, de ha lehet, egy hegyes csípéssel határozott mozdulattal húzzuk ki őket, és ha ez még aznap megtörtént, akkor nincs további félnivaló az esetleges betegségektől.

Irodalom

Bowmann AS, Nuttall P A. (2008) Ticks: Biology, Disease and Control. Cambridge University Press, 506 p.

Földvári G, Rigó K, Lakos A (2013) Transmission of *Rickettsia slovaca* and *Rickettsia raoultii* by male *Dermacentor marginatus* and *Dermacentor reticulatus* ticks to humans. *Diagnostic Microbiology and Infectious Disease* 76: 387-389.

Rigó K, Gyuranecz M, Tóth ÁG, Földvári G. (2011) Detection of *Borrelia burgdorferi* sensu lato and *Anaplasma phagocytophilum* in small mammals and ectoparasites in Hungary. *Vector-borne and Zoonotic Diseases* 11: 1499-1501.

Földvári G, Rigó K (2009) A Lyme borreliosis járványtana és a gyíkfajok szerepe a betegség fenntartásában. *Magyar Állatorvosok Lapja* 131: 494-502.

Földvári G, Farkas R, Lakos A (2005) *Borrelia spielmanii* erythema migrans, Hungary. *Emerging Infectious Diseases* 11: 1794-1795. 🌿

**Hirdessen az
Erdészeti Lapokban!**

Közönséges kullancs nőstény (balra) és hím (jobbra) gazdára várva

Házi berkenye

www.azevfaja.hu

A házi berkenye rovarvilágát több tényező is befolyásolja. Először is, mint kisszámú elegendően előforduló fafaj többnyire olyan polifág rovarokkal találkozhatunk rajta, melyek gyakorlatilag mindent/bármit megrágnak (gyapjaslepkék, araszolók, bagolylepkék). Másodsor, a *Rosaceae* család igen népes, és az ilyen csoportokra jellemző a nagyszámú fitofág (növényevő) rovarközösség. Az egyes növényfajok kémiai összetétele csak kismértékben tér el, így a rovarok jobban tudnak alkalmazkodni hozzájuk (oligofágok). Harmadsor, az egyes berkenyefajok rovarközösségei között minimális különbség tapasztalható. Az itt leírt fajok közül szinte valamennyi megtalálható a többi berkenyén is. Nagyon alacsony azon fajok száma, melyek csak és kizárólag a házi berkenyén fordulnak elő.

Leveleken, hajtásokon előforduló rovarok

A körtelevel gubacsatka berkenyén előforduló változata (*Eriophyes pyri sorbi*) kezdetben sárga, később megbarnuló lapos gubacsokat okoz a levélen.

A vértetű (*Eriosoma lanigerum*) Észak-Amerikából behurcolt faj, mely a gyümölcsfák mellett a berkenyék gyökerén, tövi részein és vékonyabb ágain is szívogat. Szerencsére jelentősebb károkat – ellentétben a gyümölcsfajtákkal – nem okoz a berkenyéken.

A pajzstetvek közül talán a kaliforniai pajzstetűvel (*Diaspidiotus perniciosus*) találkozhatunk a leggyakrabban. Bár ez is polifág faj, a nőstény általában az utódok védelmére létrehozott, folyamatosan növekvő pajzsai mind a leveleken, mind a vékonyabb hajtásokon

Choristoneura hebenstreitella lárva és lepke

kon előfordulnak. Ez a faj – a nevével ellentétben – ázsiai eredetű, melyet az ember mostanra már kozmopilitává tett. Ebbe a csoportba tartozik az ibolyaszínű pajzstetű (*Parlatoria oleae*) is, melynek előfordulásáról hazánkban még nincs tudomásunk, de a Mediterráneumban igen elterjedt, és megjelenésére számíthatunk a közeli jövőben.

Gyümölcsféléken, köztük a házi berkenye levelein is, gyakran találkozhatunk aknákkal. Ezt a rovarok több csoportja okozhatja.

A *Rhambus oxyacanthae* nevű bogárfaj nemzői például az ivarérettség eléréséig az aknázó ormányosokra (pl. bükk bolhaormányos) jellemző apró lyukakat rágnak a levéllemezbe. A nemző nyár vége felé rakja le petéit a levéllemezre (akár többet is egy levélre), a kikelő álcák aztán kígyózó aknákat készítenek a két epidermisz között egészen a levél őszi lehullásáig. A lárva a lehullott levélben tel el, ahol a következő tavasszal be is bábozódik. A bogarak május-júniusban repülnek.

Hosszú, kanyargós, csak alig szélesedő aknát készít a kígyóaknás ezüstmoly (*Lyonetia clerkella*) is. A galagonya törpemoly (*Stigmella hybnerella*) kezdetben keskeny kígyózó, majd foltaknává szélesedő aknát készít, míg a közeli rokon aranyzöld törpemoly (*Stigmella mespilicola*) gyorsan kiszélesedő kígyóaknát. A sátorosmolyok közül a kőkénylivel sátorosmoly (*Phyllonorycter oxyacanthae*) a levél fonákán készíti a levélkéket enyhén összehúzó foltaknáit, míg a mogyorólevél sátorosmoly (*P. coryli*), ami nevével ellentétben szintén gyakori berkenyéken, a levél felszínén.

A gyümölcsösökben kifejezetten sok kárt okozó szemes tükrösmoly (*Spilonota ocellana*) is előfordul a házi berkenyén. A nyár végén a levelekre lerakott petéből kikelő hernyók a leveleket,

illetve a terméseket fogyasztják, majd az áttelelés után tavasszal áttérnek a rügyekre. Inkább ez utóbbi kártétele lehet jelentős. A berkenyéken előfordul ugyan, de jelentős kártétele nem ismert.

Laza levélszövedékben, összeszótott levelek, virágok és hajtások között táplálkoznak a sodrómolyok, mint például

Hedyia nubiferana lárva és lepke

a mogyorós sodrómoly (*Choristoneura hebenstreitella*), a rügsodró tükrösmoly (*Hedyia nubiferana*) vagy a ligeti sodrómoly (*Pandemis heparana*).

Az araszolók népes családjából (*Geometridae*) a polifág fajok elfogyasztják ugyan a leveleket, de nem a berkenyék a legfőbb gazdanövényeik. Talán a körös pettyesaraszoló (*Cyclophora porata*) a kivétel, amely a tölgyek és a nyír mellett kifejezetten szereti a berkenyefajokat is.

A szintén népes bagolylepkék (*Noctuidae*) közül a polifág mogyoróbagoly lepke (*Colocasia coryli*) két nemzedéke is kifejlődhet a leveleket fogyasztva. Inkább a kertekben található fákon telepszik meg egy másik bagolylepke faj (*Diloba caeruleocephala*), melynek jellegzetes kék fejű hernyói jól felismerhetővé teszik a fajt. Kezdetben a hernyók itt is a rügyeket fogyasztják, majd áttérnek a levelekre és végül a termésre. Szintén a bagolylepkékhez tartozó *Orthosia* fajokból több (*O. cruda*, *O. miniosa*, *O. gothica*) fogyasztja a berkenyék leveleit. A medvelepkék közül a közönséges medvelepke (*Arctia caja*) szőrös hernyóival találkozhatunk. Meleg, szá-

Diloba caeruleocephala lárva és lepké

raz nyarakon akár két generációja is ki-fejlődhet. Főleg kiritkult erdőkben, er-dőszegevényen gyakori ez a faj.

A nappali lepkék közül a galago-nyalepke (*Aporia crataegi*) hernyói gyakran táplálkoznak a házi berkenye leveleivel. A galagonyalepke előfordul többféle gyümölcsfán, nemcsak ker-tekben, hanem erdei környezetben is, de kifejezetten szereti a berkenyét.

A rendszertanilag a lepkéktől messze álló buzogányos levéldarazsak közül a *Trichiosoma sorbi* faj berkenyékre spe-cializálódott. A különböző gazdanövé-nyeken fejlődő *Trichiosoma* fajok elkü-lönítése azonban még szakembereknek is komoly feladatot jelent. A levéldara-zsak közül a *Pristiphora geniculata* ál-hernyói elsősorban a madárberkenye levélkéit rágják, de a házi berkenyén is megfigyelhetők, jellemzően kisebb cso-portokban. Európában ritkán okoz ká-rokat, de Észak-Amerika keleti parkvi-dékén, ahova behurcolták, jelentős ká-rostítóként tartják számon.

Életmód és rendszertani szempontból is külön csoportot képeznek a kabócák (*Cicadellidae*), 1-2 éves hajtáson szívoga-tó nemzökökkel lehet esetenként találkozni.

Vékonyabb ágakban, hajtásokban több ormányosbogár faj is kifejlődik (pl. *Magdalis ruficornis*). A nemzökök általában levélfogyasztók, míg az álcák a kéregre lerakott petékből kikelve berágják magu-kat a hajtás belsejébe, ahol a faanyaggal táplálkoznak. Itt telet át az álca és ta-vasszal itt is bábozódik. A bogarak május-júniusban repülnek. A hajtásvégi rügyek a kártétel miatt gyakran elszáradnak.

Virágon, termésen előforduló rovarok

Az előző részben felsorolt fajok egy ré-sze a levelek mellett elfogyasztja a virá-got és a termést is.

Virágon és terméskezdeményen táplálkoznak a *Pammene spiniana* és *P. rbediella* hernyói.

A termés nem csak a kitűnő pálinka alapanyaga lehet. Nagyon sok rovarfaj is kifejlődik benne. Az ormányosboga-rakhoz tartozó apró termetű (3-5 mm)

kökényeszeleny (*Tatianaerhynchites aequatus*) nőténye a terméskezde-ményre rakja le petéit és azok a termés érésével párhuzamosan fejlődnek ki, meggátolva ezzel a teljes beérést és ko-rai terméshullást okozva. A lehullott, részben rothadásnak indult termésben fejezi be fejlődését a lárva, majd abból kibújva a talajban bábozódik.

Tatianaerhynchites aequatus

Cydia pomonella

Szintén a termésben fejlődhet ki a ber-kenye virágmoly (*Argyresthia conjugel-la*), vagy több sodrómoly (*Grapholitha janthiana*, *Rhopobota naevana*, *Hedya pruniana*) hernyója is. A gyakori alma-moly (*Cydia pomonella*) tipikus kerté-szeti kártevő, de hernyója előfordul a há-zi berkenye terméskezdeményeiben is.

A húsos termés magjában a magda-razsak (*Megastigmus* spp.) egyedei fej-

Rbagium mordax

lódhatnak ki. Ez a csoport a rózsafélék különböző fajaihoz erősen kötődik, az egyes gazdanövényeken többször elkü-lönülő fajok alakulnak ki. Szintén a magban fejlődik a galagonya magragó-moly (*Pammene rbediella*) hernyója.

Kéregben, fában előforduló rovarok

Gyümölcsfákon, így a házi berkenyén is, gyakori a nagy gyümölcsfaszú (*Scolytus mali*). Inkább elhanyagolt gyümölcsösökben tömeges, de onnan kiindulva nagyobb távolságokra is elre-pül, és megtalálja a házi berkenyét a kertekben, parkokban, de az erdőben is. A *Scolytus* fajokra jellemző egykarú, rostirányú anyamenete, illetve erre me-rőlegesen induló álcamenetei vannak. Hazánkban két generációja fejlődik ki.

A fában költő szúk közül a varratos bükkszúról (*Trypodendron domesticum*) jegyezték fel, hogy ritkán, de költ a ber-kenyék, ezen belül a házi berkenye fa-anyagában is. Szaporodásához speciális körülményeket igényel: még megfelelő-en magas nedvességtartalom, de csök-kent ellenálló képesség. Ezt csak a vala-milyen okból legyengült fákban találja meg, ezért előfordulása nem túl gyakori.

A díszbogarak közül a berkenye kar-csüdiszbogár (*Agrilus mendax*) fordul elő, jellemző kéreg alatt kígyózó mene-teivel. Ritka reliktum fajról van szó, amely Európa nagy részén előfordul, Magyarország jelenlegi területén való jelenléte azonban bizonytalan.

A cincérek közül a gyakori polifág fajok álcáival és meneteivel találkozha-tunk (pl. kis hőscincér (*Cerambyx sco-poli*), cser töviscincér (*Rbagium mordax*), tarka égercincér (*Saperda scalaris*)), vagy néhány ritkább oligofág fajjal (*Eupogonocherus hispidulus*, *Oplisia fennica*, *Anaglyptus mysticus*).

Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy bár a házi berkenye rovarvilága nem tér el jelentősen a többi berkenye rovarvilágától, változatosságával jelen-tősen hozzájárul a hazai erdők, parkok és kertek rovargazdagságához. 🌿

Fotók: Dr. Csóka György

Anaglyptus mysticus

Erdész kitüntettek Szent István napján

A Magyar Érdemrend Lovagkeresztjét adta át **dr. Bach Istvánnak**, a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Növénytermesztési és Kertészeti Igazga-

tósága nyugalmazott osztályvezetőjének, az erdészeti fajtakisérlet és fajtaelismerés terén hosszú időn át végzett kiemelkedő munkája elismeréseként.

Az **Életfa Emlékplakett Arany fokozatát** adományozta a miniszter **Dr. Firtás Oszkár**nak, a Roth Gyula Gyakorló Szakközépiskola és Kollégium

nyugalmazott erdőmérnök-tanárának, a középfokú erdészeti szakképzés területén végzett kiemelkedő munkájáért. **Lutonszky Zoltán**nak, a volt Erdőgazdasági Tervező Iroda nyugalmazott főosz-

tályvezető-helyettesének, erdei létesítmények, kirándulóközpontok, sétatutak megvalósítása területén végzett munkája elismeréseként. **Sajti Gábornak**, a

Ismét számos erdész kolléga munkáját, életútját ismerte el állami vagy minisztériumi kitüntetéssel a vidékfejlesztési miniszter. **Dr. Fazekas Sándor** államalapító Szent István király ünnepe alkalmából, az augusztus 21-én rendezett minisztériumi ünnepségen többek között a következő kitüntetéseket adta át.

Dél-Alföldi Erdészeti Zrt. nyugalmazott kerületvezető erdészeének, a békéscsabai véderdők kialakítása, fenntartása érdekében hosszú időn át végzett tevékenységéért. **Dr. Szász Tibornak**, az

Erdészeti Tudományos Intézet nyugalmazott tudományos főosztályvezetőjének, a biztonságos erdőgazdálkodást és fakitermelést biztosító kutató munkájáért, szakmai versenyek szervezéséért. **Ván Lászlónak**, a KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt. nyugalmazott erdőművelési osztályvezetőjének, a Duna-Tisza közti homokhát korszerű erdőgazdálkodásának megvalósítása érdekében végzett kiemelkedő munkájáért.

Az **Életfa Emlékplakett Ezüst fokozat**át kitüntetést adományozta a miniszter **Mufics Ferenc**nek, a MECSEKERDŐ Zrt. nyugalmazott kerületvezető

erdészeének, a Vokányi erdészkerület megújítása, fenntartása érdekében végzett munkájáért.

Az **Életfa Emlékplakett Bronz fokozatát** adományozta **Liptai Gábornak**, az Északerdő Zrt. Szini Erdészete nyugalmazott igazgatójának, az erdészet és vadgazdálkodás területén végzett eredményes munkájáért. **Németh**

Sándor Miklósnak, a Bakonyerdő Zrt. nyugalmazott vezérigazgató-helyettesének, erdőfelújítási, erdővédelmi tevékenysége, az erdőgazdálkodás és a faipar munkájának összehangolása terén elért eredményei elismeréseként. **Rajnai Nándornak**, a MECSEKERDŐ Zrt.

nyugalmazott, erdészeti igazgatójának a kisvaszari erdészet megújítása, fenntartása érdekében végzett munkájáért. **Roznyai Aladár** rendező-operatőr-

nek, szerkesztőnek, itthon és külföldön egyaránt elismert természet- és dokumentumfilmjeiért, az erdőket, erdészeket, természeti értékeket megőrkítő, a nagyközönséggel megismertető munkásságáért. **Dr. Tóth József**nek, az Erdészeti Tudományos Intézet nyugalmazott tudományos osztályvezetőjének, a magyarországi erdők monitoring háló-

zatának létrehozása területén kifejtett tevékenysége, erdővédelmi kutatómunkája elismeréseként. **Viharos Zsolt**nak, a Viharos és Társa ERDŐ-

TERV Bt. munkatársának, erdőfeltárási létesítmények előkészítése és megvalósítása érdekében hosszú időn át végzett

munkája, közösségi tevékenysége elismeréseként.

Az erdőgazdálkodás és a gyümölcsstermesztés területén elért eredményeiért miniszteri elismerő oklevelet vehetett át **Gaál Zoltán** családi gazdálkodó, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei alelnöke.

Lomniczi Gergely

Fotók: VM Sajtóiroda

Mátyás Csaba akadémikus a Magyar Érdemrend középkeresztje kitüntetettje

A Magyar Tudományos Akadémia elnökének előterjesztésére az állami ünnep alkalmából tudósok, kutatók - köztük akadémikusok és az MTA doktorai - vehettek át állami kitüntetést az Akadémia Székházában. A Magyarország közársági elnöke által adományozott elismeréseket *Pálincás József* adta át a díjazottaknak. A Magyar Tudományos Akadémia a díjakkal a legkiválóbb kutatóknak a hazai tudomány eredményeihez való hozzájárulását köszöni meg. „Olyanokat ismertünk el, akik világra szóló eredményeket értek el, gazdagították az emberiség közös tudását” – méltatta a kitüntetetteket az akadémia elnöke.

Prof. Dr. Mátyás Csabának, az MTA rendes tagjának, a Nyugat-magyaror-

szági Egyetem egyetemi tanárának a genetikai sokféleség megőrzése és a klímaváltozásra való felkészülés terén kifejtett tevékenységéért, iskolateremtő munkásságáért az államfő a Magyar Érdemrend középkeresztjét adományozta.

„Szerencsésnek mondhatom magam, hiszen megérhettem, hogy eredményeimre nemzetközi szinten is felfigyeltek, ma pedig már kutatási alapul szolgálnak. Evolúcióökológiai kutatásaim, az erdőtakarók genetikai alapú nyomon követése hozzájárulhat a jövő aggasztó kérdéseinek megoldásához, hogy unokáink élhető környezetben nőhessenek föl”

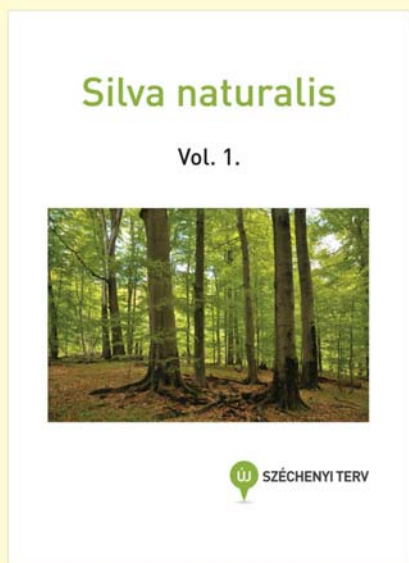
Forrás, kép: MTA

Az Országos Erdészeti Egyesület nevében ezúton is gratulálunk a kitüntetett kollégáknak!

ÚJ PERIODIKA INDULT AZ ERDŐMÉRNÖKI KARON

Mint arról az Erdészeti Lapok hasábjain már beszámoltunk, az Erdőmérnöki Kar kétéves futamidejű TÁMOP-4.2.2.A-11/1/KONV pályázatot nyert el „Silva naturalis – A folyamatos erdőborítás megvalósításának ökológiai, konzervációbiológiai, közjóléti és természetvédelmi szempontú vizsgálata” címmel. A projekt végéig több monográfiát is meg kell jelentetni a támogatás értelmében. A projekt vezetése ezért úgy döntött, hogy önálló periodikát indít Silva naturalis néven, bízva abban, hogy a program lezárása után is folytatni tudják a kutatást ezen a téren, s lesznek eredmények a további kötetek kiadásához. A periodika alcíme „A folyamatos erdőborítás elméleti alapjainak és gyakorlati

megvalósításának sorozata” nevet viseli. Ez arra utal, hogy nemcsak az egyetemeken, kutatóintézetekben elért

eredmények publikálása a céljuk, hanem a tömlelti erdészkedés során nyert gyakorlati tapasztalatok közreadásától sem zárkoznak el.

A most megjelent első kötet a Pro Silva Hungaria hathatós segítségével készülhetett el, s „A folyamatos erdőborítás fenntartása mellett erdőgazdálkodás alapjai” címet viseli. Ez az akár tankönyvnek is beillő 251 oldalas mű 15 szerző tollából született, s a gyakorlati szakemberek aktuális ismeretanyaggal való ellátását célozta meg. A szerzők között egyaránt találunk egyetemi oktatót, kutatót, nemzeti parki dolgozót és gyakorlati szakembert, akiknek az írásait 5 lektor minősítette és tette jobbá. Bár a folyamatos erdőborítás eszméje új keletű, régóta igény van ilyen monografikus összeállításra, amely most valamennyi érdeklődőhöz eljuthat.

Dr. Bartha Dénes
Dr. Puskás Lajos
a periodika szerkesztői

Elkezdődött a nemzeti parki területek övezeti besorolása

A Vidékfejlesztési Minisztérium Környezetügyért Felelős Államtitkársága megkezdte a nemzeti parki övezetek kialakítását. Ezzel kapcsolatban dr. Illés Zoltán államtitkár egyeztetésre hívta 2013. szeptember 3-ára a zöld civil szervezeteket, és az erdőgazdálkodói oldal képviselőit az Országos Erdészeti Egyesületet. Az egyeztetés egyik célja a témával kapcsolatos eddigi félreértések tisztázása volt, másrészt a találkozó lehetőséget adott az érdekeltek szempontjainak bemutatására a még le nem zárt folyamatban.

Dr. Illés Zoltán államtitkár a Védegyelet, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, a WWF Magyarország, a Kisvasutak Baráti Köre és az OEE képviselőivel folytatott megbeszélésen részletesen ismertette az eddigi történéseket, és a minisztérium célkitűzéseit. A természetvédelmi igazgatás Szabó Rebeka ellenzéki képviselő parlamenti interpellációjában feltett kérdése után kezdett a nemzeti parki övezetek kialakításának kérdésével foglalkozni, még 2012 derekán. A WWF által kezdeményezett kérdés arra irányult, hogy a kormányzat miért nem tesz eleget a természetvédelmi törvényben, és az annak végrehajtására kiadott 14/1997. KTM-rendeletben foglaltaknak, és jelöli ki a nemzeti parkokban a beavatkozások, területhasználatok lehetőségeit erősen meghatározó övezeteket. Bár az említett jogszabályok az övezeti besorolást a nemzeti parki kezelési tervek megszületéséhez kötik, amely szintén régi adóssága a hazai természetvédelemnek, a minisztériumban az a szakmapolitikai döntés született, hogy a területek kezelésének stratégiai alapjait meghatározandó, először az övezetek kijelölése történjen meg ez év végéig, és azt kövesse majd 2017. december 31-ig a kezelési tervek elkészítése. A nemzeti park igazgatóságok elképzeléseit alapul véve el is készült az övezeti besorolás természetvédelmi koncepciója, amit az érintett – főleg hegyvidéki területeket kezelő – állami erdőgazdaságok és a tulajdonos államot képviselő MFB. Zrt. vezetőivel, valamint az ágazat szakmai felügyeletét ellátó Élelmiszerlánc-felügyeletért Felelős Államtitkársággal elkezdtek egyeztetni. Az itt megfogalmazott javaslatok alapján az eredeti koncepcióhoz képest már változások történtek, egyebek között ezeket ismertette a civil szervezetek számára szervezett megbeszélés.

A javaslat jelenlegi formájában három övezetre tervezi felosztani a nemzeti parkok területét. Kizárólag természetvédelmi célú kezelés folytatható az ún. természeti övezetekben („A” zóna), ami a jelenlegi fokozottan védett területek mostani kezelésének felel meg. A természetvédelmi célokat nem veszélyeztető hasznosítás megengedett a „B” zónának is nevezett ún. természetkímélő hasznosítás övezetében. A legenyhébb védettséget a „C” zóna, azaz a szolgáltató övezet jelenti, amelynek egyik kiemelt célja a természeti értékek bemutatása. A kijelölés alapelvei között szerepelt, hogy minél nagyobb egybefüggő területek kerüljenek az „A” zónába,

amelyek minél nagyobb átfedésben vannak a jelenlegi fokozottan védett területekkel.

Az erdőgazdálkodói oldalról a legtöbb kérdés a fokozott védettségnek megfelelő státuszú természeti övezet kijelölésével kapcsolatban merült fel. Komoly előrelépés, hogy ezek tisztázására a két érintett minisztériumi államtitkárság és az MFB Zrt. szeptember folyamán közös hatástanulmányt készít. Ebben keresik a választ például azokra a kérdésekre, hogy a kijelölések a fokozottan védett területek mostani kiterjedéséhez képest az erdőterületen mekkora növekményt jelentenek (a természetvédelem számítása szerint mintegy 30 ezer hektárt), vagy, hogy mindennek milyen hatása lesz az egyes kistérségek foglalkoztatási helyzetére, azon keresztül a vidék népességeltartó és népességmegtartó erejére. Szintén fontos cél az egyes fogalmak tisztázása, például, hogy pontosan mit is kell érteni természetvédelmi kezelés alatt, milyen erdőfenntartási, erdőnevelési, turisztikai tevékenységek folytathatók vagy nem folytathatók a természeti övezetben.

Az egyeztetésen egyértelműen kiderült, hogy a kormányzati stratégiának megfelelően az erdőterületen a turisztikának kiemelt szerepe, egyre több esetben prioritása van. Így például az övezeti besorolás nem érintheti az erdészetek által kialakított közjóléti infrastruktúrát, annak működtetése, látogathatósága folyamatos lesz. A természetvédelmi igazgatás ezért most az erdőgazdálkodóktól várja az övezeti határok kialakításával kapcsolatos javaslatokat. Elkerülendő azt a helyzetet, hogy például egy európai uniós támogatással a közeljövőben megvalósuló közjóléti fejlesztési terület vagy egy kiemelkedő látogatottságú kirándulóközpont a legszigorúbb természetvédelmi státuszt kapja. Ezért a nemzeti parkok megkezdtek az egyeztetéseket az erdészeti társaságokkal, hogy ezek eredményként minden oldal számára elfogadható javaslatok szülessenek.

Az eredeti koncepcióhoz képest erdészeti szempontból szintén jelentős változás az az ismertetett módosítás, miszerint a természeti övezetből nemcsak az idegenhonos fafajok faanyagát, hanem az őshonosakat (például tölgyek, bükk) is ki lehet majd szállítani. Mindezzel párhuzamosan az „A” zónába jelölt területek közé sorolt erdők területének csökkentése, és például a pannon gyepek eddiginél nagyobb részarányú szerepeltetése is szóba került.

Az Országos Erdészeti Egyesület továbbra is tájékoztatást kap az övezeti besorolások előkészítéséről. Példaértékű lehet ez a folyamat, hiszen az első olyan természetvédelmi stratégiai kérdés megvitatásáról van szó, ahol az erdészeti ágazat a véleményét ilyen mértékben kifejtheti. Ennek megfelelően az Egyesület örömmel, és legjobb tudása szerint vesz részt a munkában, melynek eredménye remélhetőleg a minden érintett fél számára elfogadható, előremutató szabályozás megalkotása lesz, ami a hosszú távú szabályozottság biztonságát nyújtja természetvédőnek és erdőgazdálkodónak egyaránt. Az egyeztetésen megbeszéltek szerint az Erdészeti Lapok következő számában a témával részletesebben foglalkozó interjút olvashatnak dr. Rácz Andrással, a Vidékfejlesztési Minisztérium helyettes államtitkárával.

Lomniczi Gergely
főtitkár, OEE

Tölgygazdálkodás a magyar-horvát határ két oldalán

Az Erdőművelési Szakosztály június 10–12. közötti tanulmányútjának — amit a Horvát Erdészeti Egyesület Našicei és Vinkovci helyi csoportjai, valamint a Mecsekerdő Zrt. segítségével sikerült megszervezni — ismét a tölgygazdálkodás volt a központi témája. Az őshonos fafajaink közül a tölgyek területfoglalása a legnagyobb Magyarországon. A horvátországi tanulmányút célja megismerni a tölgygazdálkodást egy olyan országban, ahol már fél évszázada tilos az őshonos fafajok tarvágása, a fenyevesek esetében pedig a száralal üzemmódnak is több évtizedes tapasztalata van.

A tavalyelőtti Vajdaságban tett látogatásunkon résztvevők számára – ahol szintén a kocsánytalan és kocsányos tölgy volt a fő téma – nem volt sok újdonság, hiszen a jugoszláv utódállamokban ma is hasonló szemléletű az erdőkezelés.

Horvátország erdőterülete 2,7 millió hektár. Az ágazat a Mezőgazdasági és Erdészeti Minisztériumhoz tartozik. Az erdőrendezés az állami erdőgazdaságokon belül működik. Az erdőfelügyeleti feladatokat erdőgazdaságokként egyhárom erdőfelügyelő látja el.

Az erdők hetvennyolc százaléka állami tulajdonban van. Az erdőket kezelő tizenhat erdőgazdaság egy egységes állami vállalatba tartozik, melynek a központja Zágrábban van. Ez a szervezet hangolja össze az értékesítést, beszerzést, humánerőforrás-gazdálkodást, osztja újra az erdőgazdaságoknál képződő eredményt. A vállalat saját forrásait az állam kiegészíti a, jugoszláv utódállamokra jellemző, a vállalkozások által külön e célra fizetett adóbevétel.

Az állam jelenleg, a munkanélküliség további növekedésének megakadályozása végett, nem engedélyezi a tevékenységek kiszervezését. A gépesítettség kiemelkedően magas színvonalú. A terepviszonyoknak megfelelő legmodernebb gépekkel dolgoznak. A vegyszerek (gombaölők, gyomirtók, egérmérgek) használata széles körben elterjedt.

Az erdőgazdálkodás és a természetvédelem konfliktusa minimális, mert arányaiban kevés a gazdasági jelentőséggel bíró állományokat magába foglaló erdős nemzeti park. A bozótosok, vízesések és csupasz sziklák védelme nem gátolja az erdő, mint nemzeti erőforrásuk, gazdasági hasznosítását.

A gazdálkodás és az erdészeti kutatás kapcsolata szoros. A szakmai döntéseket, gazdálkodási szokványokat a kutatási eredményekre alapozzák.

Az első napon a Našicei Erdőgazdaság vendégei voltunk. A Slatinai Erdő-

szetnél a kocsánytalan tölgy főfafajú erdők kezelését mutatták be. A terepen részterületeken gyertyánnal és bükkal egyes kocsánytalan tölgyeseket néztünk meg. A kocsánytalan tölgyeseket próbálják kerítés nélkül felújítani, bár ezt az ezer hektáronként húszat is meghaladó szarvassűrűség igen megnehezíti. Ott a kocsánytalan tölgy 2-3 évente terem, ezért makkvetésre ritkán van szükség, leginkább kiegészítésként alkal-

mazzák. A tízéves üzemtervi véghasználati lehetőséget kitermelik. A közephegységi terepen maximum 60 hektáros erdőrészeket alakítanak ki. Ezen a jó termőhelyen – 650 milliméter átlagos csapadék mellett –, hektáronként 450 köbmétert meghaladó véghasználati fatömegű tölgyesekben 120 éves vágáskort alkalmaznak. A bontás 35-45 százalékos erélyű. Általában egy bontás után végvágznak, de ezt a nagyobb – hatvan hektáros – erdőrészek esetében több részterületre osztva, időben elnyújtva hajtják végre. Ha van a végvágandó területen gazdaságilag értéktelen holtfa, öt-hat darabot visszahagynak.

Erdőfelújításnál az általuk francia nevelővágásnak nevezett módszert követik. Ennek lényege, hogy a végvágás utáni tíz évben minimum három ápolást

végeznek, majd a későbbiekben tízévente visszatérnek. A véghasználati tőszám 100-150 hektáronként. Az ápolások során hatméterenként ösvényeket alakítanak ki.

Befejezési határidő nincs. A főfafaj minimális tőszámát meghatározó jelenlegi magyar szabályozásnak kevés erdőfelújításuk felelne meg. A különböző korosztályok tölgy elegyaránya általában kisebb a hazai tölgyes célállományokénál.

A kocsánytalan tölgyre koncentrált terepi program után a Papuk Naturparkot néztük meg. Itt Vlatko Podnar vezérigazgató kalauzolt minket. A négyszáz hektáros területen számos geológiai látványosság található. Legnagyobb vízesése 28 méter magas. A fél erdészkerületnyi területen nincs fakitermelés, az egész a turizmust szolgálja. Az infrast-

ruktúrát (utak, turistaház stb.) az államerdészet kezeli, az őrzési feladatokat a természetvédelmi őrszolgálat látja el. A napot Dakovóban kultúrprogrammal és vinkovci városnézéssel zártuk.

Második napon a Vinkovci Erdőgazdaság Gunjai Erdészeténél a szlavón tölgyesek kezelését tanulmányoztuk. Mivel a 19. század végén és a 20. század elején – a vasút megépítését követően – hatalmas területeken termelték le egyszerre francia és angol fakereskedők az akkori erdőket, most a 140 éves vágáskor ellenére is vadasérett az állományok 40 százaléka. Ilyen nagy mennyiségű, közel egykorú erdőt a maximum 160 éves vágáskor mellett nem tud az erdőrendezésük széthúzni. Véghasználati területi korlát nincs, hagyásfákat nem láttunk.

Szlavón tölgyesek természetes felújításának fázisai:

A tíz évre eső véghasználati lehetőség kiaknázását csak a pénzügyi eredmény visszatartása korlátozza.

A tízéves üzemtervi cikluson belül bőséges makktermés esetén elsősorban bontásokat végeznek. Ha tartósan – 3-4 évnél hosszabb időszak – nincs makktermés, vásárolt makkal vetik be a területet. Lomhullás előtt 6-9 q/ha makkot vetnek pótkocsiról szétlapátolva, vagy műtrágyaszórával szétszórvva. A véghasználatot forwarder vezérgépű technológiával végzik. Tekintettel a talajadottságokra és a helyi klímára, a legnagyobb sárban is dolgoznak. A bőséges (min 30e db/ha) újulatban nem tudnak akkora kárt okozni, hogy az a célállományt veszélyeztesse. A nyári fakitermelést leginkább a piac miatt fogják vissza.

Az erdőfelújítás során a bontásokat 60 százalékos záródásig végzik. 20 centiméter átmérőig kivágják az értéktelenebb tölgy- és elegyfajok egyedeit, valamint teljes bozótirtást végeznek. Makkhullás, vagy vetés előtt glifozát tartalmú herbiciddel nádum állapotot hoznak létre.

A lisztharmat veszély miatt az újulatról három-négyéves koráig nem vágják le az anyaállományt. A cserjéket, lágyszárúakat és rágcshalókat vegyszerrel szorítják vissza. Minden évben gombaölő szerekkel védekeznek lisztharmat ellen is.

Előfordul, hogy második bontást is alkalmaznak. Ilyenkor kitermelik az összes elegy fafajt és a tölgy 40 százalékát. A végvágást és vágástakarítást követően hatméterenként ápoló ösvényeket készítenek szárzúzóval, amikből minden hatodik folyamatosan szárzúzoznak, és azok a későbbi nevelővágásoknál közelítő nyomként funkcionálnak. Az ápolást jellemzően kézzel végzik. Lisztharmat ellen szükség szerint védekeznek. Míg a másfél méteres átlagmagasságot eléri a felújítás, egy-két ápolást végeznek. A vadlétszám miatt az erdőfelújítások 80 százalékát be kell keríteni. A további tisztítások és gyéritések alkalmával – az ápoló ösvényeket közelítésre is felhasználva – csak a legszükségesebb beavatkozást végzik el. 35 méterenként főfeltáró ösvényeket, 6 méterenként ápoló ösvényeket alakítanak ki. Cél a maximum hektáronként százából minimum 60 méterenként ígértes tölgyek felső szintben tartása.

Később bejártuk a Lozse erdőrezervátumot, amit génrezervátumként is

hasznosítanak. Az erdőrezervátum 1975 óta védett. Területe 110 hektár. A faállomány kora 158 év. Az állományban 200 éves koráig „legfeljebb” egészségügyi termeléseket végeznek. A hektáronként 530 köbméterből 400 köbméter szlavón tölgy. 57 kiválasztott törzsfáról az Otoki Erdészet területén 2000-ben létesítettek egy szlavón tölgy plantázst. Kutatási célokat és a biztonságosabb makkellátást szolgálja. Mivel a szlavón tölgy 4-6 évente terem, makkterméshiányos években nagyon fontos a legszükségesebb mennyiség biztosítása a csemeterkek számára. A gyümölcsösökben gyakorlatilag szokványos kezelést, koronaalakító metszést, permetezést, talajművelést alkalmaznak. A helyszín megválasztásánál legfontosabb szempont volt, hogy tölgyestől minimum 2 kilométerre legyen.

A szakmai program után megtekintettük még a Bosznjaciban lévő erdészeti múzeumot és Otokon egy felújított szárazalmot. A Kunjevci vadászházban *Zlatko Cegledi* vezérigazgató búcsúzott tőlünk.

Még aznap délután egy rövidített szakmai program keretében a Mecsekerdő Zrt. Sellyei Erdészetenél ismerkedtünk a kocsányos tölgyesek kezelésével. A horvát gyakorlathoz képest rövidebb vágáskort és kissé magasabb véghasználati tőszámot alkalmaznak. Az erdőtvény végrehajtási rendelete miatt 70 százaléknál alacsonyabb záródással járó első bontásra nincs mód. Jellemzően hektáronként 3-4 q makkot vetnek, vetőgéppel.

A hazai szakmai kihívásnak engedve, lékvágással is próbálkoztak, de tapasztalatuk szerint üzemi méretű alkalmazása nem működik.

Irodalmi adatok alapján a magukra hagyott kocsányos tölgyesek azt bizonyítják, hogy a véghasználati korú tölgyesekben csak 20 százalék a tölgy, a

többi a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfa. Ezt a mai célállomány-típusok nem tudják kezelni.

Ápolásnál a siskanádra használnak herbicidet, a horvát oldalon bevált lisztharmat elleni vegyszerezést nem alkalmazzák.

A tanulmányút záró napját a Mecsekerdő Zrt. Sásdi Erdészetenél töltöttük, ahol a kocsánytalan tölgyesekben és cseresekben bevált fokozatos felújítógásokat, valamint az átalakító üzemű erdőrezervekben kísérleti jelleggel alkalmazott

módszereket tekintettünk meg. A csereseknél a természetes felújítást mintegy tíz éve alkalmazzák.

A kocsánytalan tölgyeseknél a felújítás a természetes újulatról, vagy ennek elégtelensége esetén makkvetés (4 q/ha) kiegészítéssel történik. A természetes újulatot, illetve makkvetést ideiglenes – 1-2 évig fennmaradó – vadkárhárító kerítéssel védik meg. A sikeres újulatról legkésőbb hároméves korában le kell végvágni az anyaállományt. Pocok ellen ritkán védekeznek méreggel, inkább áttárolják a makkot és a tavaszi vetést részesítik előnyben. A vágáskor 100-110 év. Makktermés 2-3 évente van, ezért az utóbbi időszakban a makkalakapálásokkal érintett területek aránya egyre csökken.

A 2009. évi erdőtvény nem vágásos üzemmódot előíró kényszere miatt tölgyesek csoportos szálalásával is foglalkoznak. Az általunk bejárt lékekben egyértelműen elnyomja a bükk a tölgyet. A tölgy elegyarányának megtartásához a vágásos üzemmódnál nagyobb fajlagos erdőművelési költség kell, a lék szélső fáin már néhány év után is láthatóak a fattyúhajtások.

Ilyen gyors összehasonlításban szemmel láthatóak a két ország erdőkezelési gyakorlatának különbségei. A horvát kollégákat nagyban segíti az évtizedek óta bevált gyakorlat külső befolyástól mentes alkalmazása.

A kiváló szakmai programokért és baráti vendéglátásokért köszönet illeti a Nasicei, Vinkovci, Sellyei, Sásdi Erdészetek Kollégáit, valamint a Mecsekerdő Zrt. vezetését. *Golubics István* magyarországi erdész Kollégánk tolmácsolása és *Darko Posaric* vinkovci Kolléga szervezése jóvoltából kellemes három napot tölthettünk a tölgyesek világában.

Urbán Pál

elnök, OEE Erdőművelési Szakosztály
Képek: **Bányai Péter**

Bajor és türingiai szálalóerdők mélyén

A Budapesti Erdőgazdaság Zrt. szervezésében 2013. június 17. és 21. között az ERTI, valamint a Vas Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága szakembereivel közösen egyhetes ausztriai és németországi szakmai tanulmányúton vehettek részt a Szombathelyi Erdészeti Zrt. munkatársai. Az út legfőbb célja a németországi — bajor ill. türingiai — szálaló erdőgazdálkodási gyakorlat megismerése volt, az ott tapasztalt hazai gyakorlatban történő felhasználása érdekében.

A hétfői kora reggeli indulást követően az ausztriai Alland autópihenőben találkoztunk a Budapest irányából érkező kollégákkal, és együtt folytattuk utunkat az első úti célunk, az ausztriai Stift Schläglben működő apátsági erdészeti területére. *Johannes Josef Wohlmaier* erdészeti igazgató fogadott bennünket, és ismertette az erdészeti történetét. A terepi bejárás *Hubert Katzlinger* főerdész kalauzolta csapatunkat. A kalciumban és magnéziumban szegény, főként gránit alapkőzetten kialakult talajon, átlagosan évi 850 mm csapadék és 5,3°C évi átlaghőmérséklettel jellemezhető termőhelyen folytatott erdőgazdálkodás célja a korosztályos, vágásos üzemmódban kezelt, 70%-ban lucfenyő, 20%-ban bükkös faállományok szálaló erdővé történő átalakítása. Ezt az átalakítási munkát *Heinrich Reimiger* vezetésével kezdték meg az 1960-as években. Gazdálkodásuk legfőbb célkitűzése nagyméretű, értékes törzsek nevelése a természetes úton újuló lucfenyő és bükkös faállományokban, erdőművelési költségeket nélkülöző erdőnevelés alkalmazásával.

A rövid ausztriai kitérő után tovább utaztunk Bajorország irányába. Kora este érkeztünk első szálláshelyünkre, Grossbirkach településre.

A második napon látogatást tettünk a Bajor Állami Erdészet (Bayerische Staatsforsten) Ebrachi Erdészetén, ahol *Ulrich Mergner* erdészeti vezető fogadott bennünket, és előadást tartott a bajor állami erdészeti tevékenységéről, ismertette a bajor erdőgazdálkodás múltját és jelenét. Előadásából megtudhattuk, hogy a bajor állami erdészeti 805.000 ha állami erdőt kezel. Regensburgban található a központjuk, a 41 erdészeti pedig átlagosan 15-20 000 ha területen végzi a tevékenységét. 10 erdészkerületben összesen 60 dolgozójuk van.

Az Ebrachi Erdészeti 16 500 ha erdőt kezel, élőfakészletük 4 500 000 m³ (305 m³/ha). Az évi folyónövedékük 140 000 m³ (8,5 m³/ha/év), a fakitermelési volumen pedig mindössze 103 000 m³ (6,5

m³/ha/év), amiből látható, hogy nem használják ki teljes mértékben a fahasználati lehetőségüket, az élőfakészletük folyamatosan növekszik. Éves árbevételük 5,5 millió euró, amelyből 5,4 millió euró származik az erdőgazdálkodásból, és csak 0,1 millió euró a vadgazdálkodásból! Látható, hogy a vendégvadásztatás nem játszik szerepet a gazdálkodásukban, azonban az üzemi vadászterületeiken nagyrészt maguk apasztják a vadállományt. Nézetük szerint a vadgazdálkodásuk helyességét az erdő remekül megmutatja: tud-e magától újulni, vagy sem.

Közjóléti tevékenységük is számottevő: mintegy 300 km sétaút, tanösvény, erdei kerékpárút fenntartásával segítik a lakosság erdei látogatását, ezzel is javítva a kapcsolatot az emberekkel.

A gazdálkodásuk precíz, pontos terveken nyugszik. A tervezési munkákról *Gerd Hubert* erdészeti vezető-helyettes tartott rövid előadást. Az erdészeti gazdasági év júniustól a következő év júniusáig tart, nem követi a naptári évet. Az értékes faanyagot nagyrészt lábön értékesítik. Gazdálkodásuk legfontosabb fafaja a bükk, amiért hatalmas felelősséget éreznek. Ezt azzal magyarázzák, hogy Németország területének mintegy 30%-a erdő, amelynek mindössze csak 11%-a áll lombos fafajokból, és ebben mind-

össze 4,3%-ot tesz ki a bükk, a 140 év feletti bükkös faállományok aránya pedig mindösszesen 0,7%.

Sokat mondó jelmondatuk a rövid, frappáns megfogalmazású „Schutz trotz Nutzung”, azaz védelem a használat ellenére. Vagyis a természetes állományok fenntartása az erdei élőhelyek, az idős fák, a holt faanyag visszahagyása (15%) mellett. Tehát használják az erdőt, de mindeközben a sokféleséget védik.

Az előadást követően a napjainkban büntetés-végrehajtási intézetnek helyet adó, egykor szebb napokat látott ebrachi kolostor történetét ismertette az erdészeti vezető úr.

Ezt követően a szakmai programunk a bajor erdőkben folytatódott *Rainer Neumann* kerületvezető erdész vezetésével. Az 1986 óta ott dolgozó erdész kerülete 2000 ha, 12 000 m³ az éves fakitermelési feladata. A savanyú kémhatású talajokon (moha és áfonya mindenütt) szálaló üzemmódban kezelt, zömében kocsánytalan tölgy elegendes erdeifenyő-állományokat látunk bükk, lucfenyő eleggyel. Első számú célkitűzésük a jó minőségű, ágtiszta, nagyméretű, nagy koronájú tölgy törzsek nevelése. Szemléletük az utóbbi években jelentősen megváltozott, és ökológiai irányultságúvá vált: 85 cm mellmagassági átmérő feletti törzseket már nem vág ki, kímélik az odús fákat, holt fákat hagynak vissza.

Egyes lékekben 2-4 m magas bükk és kocsánytalan tölgy újulatot láthattunk, amely konkurencia hiányában nem igényel semmilyen ápolást, nem volt szeder, gyertyán stb. Egyetlen probléma a helyi őzállomány nagyságában van,

Holtfaanyag az Ebrachi Erdészeti által kezelt erdőben

amely a tölgy újulatot károsítja. A gyertyán törzseket kivágják, de feldolgozatlanul az erdőben hagyják. Kérdésünkre megtudtuk, hogy a gyertyán újulat a tölgy felújulását hátrányosan nem befolyásolja, mivel az őz jobban szereti fogyasztani a gyertyánt, mint a tölgyet. Továbbá láthattuk, hogy a száraló gazdálkodás nagy feltárttságot igényel: átlagosan 60 m távolságban voltak kialakítva a közelítő nyomok (kb. 35 m magasra nőnek itt a fák). Az erdeifenyő nem újul, de nem is törekednek arra.

A nap végén kulturális programot szerveztek részünkre vendéglátóink: Bamberg belvárosát, benne a híres dómot tekintettük meg.

Szerdán még a Forstbetrieb Ebrach vendégei voltunk és a Schmerb kerületbe látogattunk. A kerület területe 2000 ha, ebből évente 250-300 ha-t érintenek fahasználati munkákkal és 11 000 m³ fát termelnek ki. Nagy részét géppel és saját dolgozóval, de jelentős a lakosság által kitermelt fa mennyisége is, akik ezzel féláron juthatnak tűzifához. Ennek menete: az erdész a területet kétszer járja végig. Először kijelöli azokat a jó minőségű, értékes egységeket (Vfa), amelyeket támogatni szeretne. Második menetben a kivágandókat jelöli meg, amelyet egy térképre is felvezet. A lakosságból jelentkező emberekkel (akik jórészt helyi mezőgazdálkodók, több éve gyűjtenek maguknak fát) szerződést kötnek, majd egy oktatást tartanak nekik. A munka elvégzése után szűrőpróbaszerűen ellenőrzik a végrehajtás minőségét, a közelítési károkat. Hibák esetén először figyelmeztetik, ismételt esetben évekre eltiltják őket.

A vadállományt itt is a lehető legalacsonyabb szinten tartják. A kerületben évente kb. 100 őz és 100 vaddisznó esik. Nagyrészt hajtóvadászaton tudják ezt meglőni, hisz a nagy takarás miatt egyéni vadászattal ez nem lehetséges. Hajtásokra összehívják a környék vadászeit, akik ingyen vehetnek azon részt. 150 puskás és 60-70 kutya segítségével néha napi 100-as teríték is sikerül.

Az első megálló egy 140 év körüli tölgy egyes bükkösnél volt. Ez a kerület egyetlen kerített területe. Még az erdész elődje kerítette be, szerinte feleslegesen. A 2000-es évek elején jelentős széldöntés érte az állományt, amely főként a sekély gyökerű bükköt károsította. Ezek kitermelése után fényt kapott a jelentős mennyiségű KTT és B újulat,

amely sok helyen már embermagas. Azonban ezzel nem foglalkoznak. Cél a tölgy tovább tartása még 50-100 évig, a mostani 40-60 cm-es átmérő 80-90 cm-ig növelése annak tudatában, hogy a koronák záródása miatt az újulat 70-80%-a el fog pusztulni. Odús fákat nem termelnek ki. Ezek végleg megmaradnak a területen un. „biotóp” fának, hektáronként kb. 10 db.

Második helyszín egy sűrű, 8-10 m magas bükkös alsó szintje volt, felette ritkán álló, 140 év körüli KTT. 30-40 éve az összes bükköt kitermelték, a tölgyeket meghagyták. A cél ott is a 80-90 cm-es átmérő elérése.

Ebéd után egy vegyes korú bükkös állományt tekintettünk meg, ennek során az ökonómiáról is szó esett. A bükk nehezebben értékesíthető, pedig ebből van a legtöbb az erdészeti területén. Tűzifaként minden átmérőcsoportban 60 euró/m³ áron értékesítik. 50 cm-es csoportban az „A” és „B” minőségű rönk ára is ennyi. Ez az ár a 60-as csoportban 90, a 70-es csoportban 120 euró. A 80-as csoportban az „A” minőségű bükk rönk ára 140 euró. Viszonyításképpen a 60-as tölgy rönk 300 euró. E fölött árverésen értékesítik, ahol az ár akár a 2000 euró/m³-t is elérheti.

A délutáni program után tovább utaztunk Tübingiába. Arnstadtban elfoglaltuk a szállásunkat, majd *Achim Ramm*, az Erdészeti, Vadászati, Halászati Minisztérium osztályvezetőjének előadását hallgattuk meg, amelyben nagy vonalakban bemutatta Tübingiát. Utána *Volker Gebhardt*, a Thüringen-Forst igazgatója a tartomány erdőgazdálkodásáról tartott előadást. A 16 000

Tanulmányúton a terepen

km² összterület 33%-át borítja erdő. Ennek fele állami tulajdon, melynek nagy részét a ThüringenForst kezeli. Az erdő és a faipar a legnagyobb „munkaadó”, minden 100 m³ feldolgozott fa 1,2 munkahelyet teremt. Fafaj-összetétel: LF 43%, EF 16%, VF 3%, B 20%, T 6%, ELL-EKL 12%. Átlagos fakészlet: 307 m³/ha. Folyónövedék 10 m³/ha/év, fakitermelés 6 m³/ha/év, ami folyamatos fakészlet-növekedést jelent. Cél a sok fafajú, természetközeli erdők létrehozása, amelyek jobban ellenállnak a vihar- és szélkároknak.

A privát erdőknek 200 000 tulajdonosa van. Az NDK-s időkben nem számított a határ, a „nép erdejét” mindenki vágta. A privatizáció után a határok „elfelejtődtek”, a kis területek miatt nincs érdeklődés az erdőgazdálkodás iránt, kb. 70 000 ha nem használt erdőterület van. Ott is létezik a nálunk nagy problémákat okozó osztatlan közös fogalma az öröklődések miatt. A fafeldolgozók az embereket képzéssel és szerződések kínálásával próbálják rávenni az erdőgazdálkodásra.

A negyedik napon arnstadti szálláshelyünkről a ThüringenForst Hainich-Werratali Erdészetének 1400 ha területű Langulai kerületébe utaztunk, ahol *Dirk Fritzl* erdészvezető, és *Andreas Biehl* kerületvezető erdész bemutatott nekünk az erdészeti szálaló gazdálkodását bükkös faállományokban.

Kevés, mindösszesen 2000 ha állami, valamint 8-8000 ha közösségi, ill. magán-erdő kezelését végzik, főként bükk (90%), lucfenyő- (3%) és lomb elegyes (MK, HJ, CSNY) állományokban. Mész- és alapközetten mély termőrétegű, tápanyagban gazdag, löszös talajokon álló állományokban végeznek szálalást. Az általuk kezelt átlagos birtokméret 300-600 ha között van. Korábban az erdőtulajdonosok saját gépeikkel, saját erdei munkásaikkal dolgoztak, ma már azonban az erdei munkákat vállalkozók végzik. Nagy múltja és hagyománya van a térségben a közösségi erdőgazdálkodásnak. A régmúltban sarjerdő gazdálkodást folytattak tűzifatermelés céljából, azonban a rönk iránti kereslet növekedése a 19. századtól a mageredetű erdők létrehozását eredményezte.

Korábbi vizsgálatokból sok értékes adat áll a rendelkezésükre, melyekre építenek a jelenlegi gazdálkodásban. Az 1950-es években a drezdai egyetem dolgozói növekedésvizsgálati kísérleteket állítottak be, valamint a helyi erdészek is végeztek hasonló méréseket a 90-es években. Eredmény: 400 m³/ha a jelen-

legi élőfakészlet, valamint túl sok a nagy átmérőjű törzs, ami nem kedvez a szálaló szerkezetnek, a vékonyabb törzsű, fiatalabb egyedeknek nem jut elég fény, nem tudnak fejlődni. Ezért a céljuk a 350 m³/ha átlagos élőfakészlet elérése a legvastagabb fák folyamatos kitermelésével. 8,5 m³/ha/év a folyónövekedék, ezért ennél többet kell kitermelni az élőfakészlet kívánt csökkentéséhez. Véleményük szerint ehhez 30-50 év szükséges. Túl sok fény nem érheti a talajt, ezért ennél rövidebb idő alatt nem csökkenthető az élőfakészlet. Ideális a szálaló erdő szerkezete, ha a törzsek 65%-a vékony (d1,3 7-25 cm), 25%-a közepes vastagságú (d1,3 25-50 cm), 10%-a vastag (d1,3 50 cm feletti).

A szálaló erdőgazdálkodás végzése során fontosnak tartják a megfelelő feltártság kialakítását: átlagosan 40 m-ként alakították ki a közelítő nyomokat. Az erdei utak építéséhez 70%-ban támogatást vettek igénybe.

A tervezési munkákat az erdészeti dolgozói végzik, amelyet az erdőtulajdonosok jóváhagynak. A faanyagot szintén az erdészeti értékesíti, de a vevő közvetlenül a tulajdonosnak fizet. Október hónaptól kezdik a fakitermeléseket, amelyet csak a vegetációs időn kívül végeznek. Az éves fakitermelési volumen 8-10 000 m³. 5 évente térnek vissza egyazon helyre a fakitermeléssel, melynek mértéke 40-50 m³/5 év. Ez 4-5 vastag fa kitermelését jelenti ha-ként. A nagyobb feladat a vékony és közepes törzsű fák kijelölése, melyet szeptemberben végeznek. A fakitermelés költsége 16 euró/m³, a bükk választékok átlagára 55 euró/m³, a kőrisé 70 euró/m³, a hegyi juharé 160 euró/m³, míg a lucfenyőé 100 euró/m³. A jó minőségű bükk rönk ára elérheti a 175-180 euró/m³-t. Az erdészeti átlagos árbevétele 400 euró/ha/év.

A vadászatról is mondtak néhány érdekes gondolatot: az őz a legjelentősebb vadfaj, melyet intenzíven vadásznak. 10 őz/100 ha a kilövési cél!

A délután folyamán egy 80 éves, átalakításában 25 éve megkezdett barkó-caberkenye, magas kőris, cseresznye, hegyi juhar, kocsánytalan tölgy, lucfenyő elegyes bükkös szálaló faállományban végeztük kis csoportokban önállóan a kivágandó törzsek jelölését, amelyet aztán közösen kiértékelünk. Ez a gyakorlat volt a sok új ismeret közül az egyik legértékesebb, hiszen saját ma-

gunk tapasztalhattuk meg a felmerülő gyakorlati kérdéseket. Értékes, jó minőségű berkenye- és tölgytörzseket kellett kiválasztani, amelyek érdekében jelöltük meg a kivágandó fákat.

Végül a szomszédos nemzeti park több évtizede emberi kéz által nem érintett bükköseit tekintettük meg. A különbség eléggé kontrasztos volt a korábban látott szálalással kezelt erdőkhöz viszonyítva, természetesen az utóbbi javára. A negyedik nap szakmai programját a késő délutáni órákban érkező, heves jégesővel ránk zúduló vihar zárta le.

Pénteken reggel a Thüringen Forstamt Erfurt-Willrode Siegelbach kerületébe látogattunk. Az első állomás egy gyérintetlen 55 éves lomb (kőris, juhar, berkenye) elegyes bükkös állománynál volt. Lehetőségünk volt a számozott fák közül kiválasztani a kivágandókat, majd *dr. Chris Freise* erdészvezetővel és a kerületvezető erdészrel megbeszélni az

indokainkat. A cél a 60-70-80 cm-es átmérő elérése. Először a kiválasztott, jó minőségű egyedeknek konkurencia kell az ágtisztaság érdekében, majd a koronát fel kell szabadítani az átmérő minél gyorsabb növekedése érdekében. A koronának nagy helyre van szüksége, hisz az átmérője akár a fa magasságának 70%-át is elérheti. Az szubjektív, hogy az erdész két egymás mel-

lett álló, jó képességű fa közül a bükköt vagy a kőrist választja kímélendőnek. Tankönyvek szerint a minél keskenyebb évgűrű szerkezetű faanyag létrehozása a cél. Dr. Freise saját vizsgálatai szerint ezek könnyebben hasadnak, mint a szélesebb évgűrű-szerkezetűek.

A második állomás egy 160 éves tölgy elegyes bükkös állománynál volt. Ott kí-

sérletképpen ültettek juhar csemetéket, melyeknek egy részét bekerítették, egy részét szabadon hagyták. Még alacsony vadlétszám mellett is nagy különbség látható a két terület között.

Onnan a Forsthaus Willrode-hoz utaztunk, amelyet nagy nehézségek árán, évtizedek alatt újjáépítettek fel. Minden hónap utolsó vasárnapján különféle programokkal (koncertek, istentisztelet, kézműves vásár) várják a „civiliket”. Folyamatosan működik a vadhús- és vadhúsból készült különféle specialitások (sonka, szalámi, pástétomok) árusítása, amelyekből ebédként mi is izelítőt kaphattunk.

Ebéd után *dr. Dominik Hessemöller* tartott előadást az erdőállományok mintakörös felvételezésével kapcsolatban.

Végezetül szeretnénk köszönetet mondani a szakmai program fő szervezőjének, *Keresztes Györgynek*, a HM Budapesti Erdőgazdaság Zrt. vezérigazgató-helyettesének a tanulmányút megszervezéséért, a tartalmas programokért, amelyek a szálaló erdőgazdálkodás terén számos, a hazai erdőgazdálkodási gyakorlatban is hasznosítható, új ismereteket nyújtottak számunkra.

Gángó Csaba, Nagy László

Apatóczy István:

A SZARVAS

A szarvas, a monda szerint, az első állati csodánk volt a Kárpátokig hozó úton, s ha hinni lehet napjaink bölcseinek, nem az utolsó. A mai, nem csodaszarvas, páros ujjú patás, kérődző, a hím, azaz bika, jellegzetes páros fejdíszszel, amelyet minden évben elhullat, hogy azután újat növesszen. Kitaró megfigyelők állítják azonban, hogy a sorrend fordított, és előbb növeszti az agancsát a bika, csak azután hullatja el, az agancskereső vadászok és az orzók legnagyobb örömére.

Napjainkban egy szarvas már nem csoda, sok szarvas pedig a rudli. Ennek a csodálatos fajnak a hímje, tehát a bika, az erdő királya a mi európai vidékünkön, szemben az afrikai szavannával, ahol az oroszlán a király. Az oroszlán afrikai kiváltságát azonban távolról sem fenyegeti olyan veszély, mint pl., közléről nálunk a szarvasét. A szarvasbika királysága folyton trónfosztásnak van kitéve ugyanis, mégpedig a vadász egyenes ági felmenője ré-

széről, amire a himnuszuk is emlékeztet: „Vadász vagyok, király az én apám. ...”

A képzett szarvas, az állandósult veszélyhelyzetből sajátos alakváltoztatással menti az irháját, ami valójában sima szarvasbőr, hiszen az irha, rendszeren, birkából készül, itt viszont már a rejtőzködés praktikus eszköze. Amikor persze a vadász menti az irháját veszélyhelyzetből, akkor általában korántsem birkáról van szó!

A rejtőzködés másik elterjedt módja, hogy csudamód sokasodnak a szarvasok (persze, nem lesznek csodaszarvasok; az lesz csuda, ha nem lesznek szarvasok), és a sok szarvas között elvész a király. A potenciális ellenkirály, a vadász, ezért hónapokon át kutyagol utána, és rendszerint úgy ősz elején rá is talál. A lefűelt patás ilyenkor el-elbőgi magát, ez a különös ismertetőjele.

Az ellenkirályi herceg cselből, többször orgyilkossal is összeáll, és tekintet nélkül a szarvasbikai kötelezettségek teljesülésére, elteszik láb alól a párosujjút. Az orgyilkost sajátos valutával, „trófeával” díjazzzák (1 trófea = 100 erdészátok).

Mint utaltam rá, a szarvas alakváltoztatása is bevált módja a veszély mérséklésének. A bika, hol 'skót'-ként tűnik fel, a ködös Albionban, hol mint 'rén' eszkimóéknál, ahol a tehén is rátesz egy lapát ..., vagyis agancsával, hogy kuszább legyen a móka, de megjelenhet, mint 'jávor' Skandináviában, sőt, a messi Japánban is mint 'szika'. Nem csak a messzeség okozza, hogy ez utóbbi fajta kisebbnek látszik. És nem az alakváltoztatás, meg a kisebbség magyarázza a 'szarvasgombát', de a 'szarvasbogarat' sem.

Újabbán a honi erd-király gyakran választja az alakváltoztatás úgynevezett közúti módját. Általában éjszaka, illetve a hajnali, vagy az esti homályban, a mindig megengedett sebességgel haladó gépkocsi elé veti magát, lehetőleg féktávon belül. Javarészt abban a pillanatban, amint földi koronája a földre hull, kiterjeszti erdei királyságát az örök vadászmezőkre is.

Az ellenkirályi herceg mint kalapos király, levett főveggel tiszteleg a vetélytárs előtt, és int búcsút a biztosítóhoz vontatott roncsnak.

Hja, a szarvashiba – nem csak szarvas-dolog! 🍄

Bosnyák-magyar szakmai tapasztalatszere és találkozó

Az Országos Erdészeti Egyesület és a Bosznia-Hercegovinai Erdészeti Egyesületek Szövetsége már hosszú ideje jól működő kapcsolatot ápol. Ennek keretében az OEE Kaposvári Helyi Csoportja 2013. június 26—30-ig szakmai tapasztalatszerén alapuló terepi programmal egybekötött találkozót szervezett. A találkozó magyarországi helyszíne a SEFAG Zrt. Zselici Erdészete, Bosznia-Hercegovinában helyszíne pedig Una-Sana Kanton Erdőgazdasága volt.

A szakmai kapcsolatszere célja a száralóvágással kezelt erdőknél alkalmazott módszerek elméleti alapjainak tisztázása, a gyakorlati kivitelezés megvalósíthatóságának terepi tanulmányozása. A két nemzet szakembereinek mostani konzultációja az eddigi tapasztalatokról, valamint a száralóvágás jövőbeni alkalmazhatóságáról szólt. Megvitatták az ugyan eltérő termőhelyi viszonyok, de hasonló fakitermelési kihívások közt szükséges beavatkozások alapelveit.

Vendégeink 2013. június 26-án délután érkeztek meg Kardosfára, majd a köszöntőt és a kölcsönös bemutatkozást követően rövid városnézés következett Kaposváron *dr. Takács László* vezetésével.

A szakmai program másnap előadásokkal kezdődött. Elsőnek *Máté János*, a SEFAG Zrt. termelési vezérigazgató-helyettese beszélt a magyar erdőgazdálkodás főbb adatairól, ill. bemutatta a Sefag Zrt. felépítését és gazdálkodását. Ezt követően *Horváth Iván*, a Bakonyerdő Zrt. gazdasági vezérigazgató-helyettese a „Szálalóvágás Magyarországon” című előadásában tisztázta a felújítóvágás, száralóvágás és a száralás fogalma közti alapvető különbségeket, majd a természetes felújítás feltételeit, ill. a száralóvágás kivitelezésének részletes bemutatásával folytatta előadását. Ismertette a természetes erdő működését, illetve az erre alapozó erdőgazdálkodás alapelveit.

A magyar előadások után *Sababudin Solaković* erdőmérnök kolléga mutatta be az erdészetükönél alkalmazott gyérítési eljárások alapelveit, kivitelezésük módját.

Ezt követően mindenki terepjáróba szállt és a terepi program keretében rövid betekintést kaphatott a Zselici Erdészeti gazdálkodásának eredményeiből – bükkös és kocsánytalan tölgy állományok természetes felújításával – és megismerkedhetett természeti adottságaival. A terepi program része volt a Ka-

posvári Egyetem EC Vadgazdálkodási Tájékoztatójának megtekintése, amely 1300 ha-on nyújt otthont 1500 gímszarvasnak, 300 vaddisznónak, 200 dām-vadnak, 150 muflonnak és mintegy 50 őznek, továbbá dávidszarvasnak, szikaszarvasnak egyaránt. A kertet *Nagy János* ágazatvezető mutatta be mind a vendégek, mind pedig a hazai szakemberek nagy érdeklődése mellett.

A rövid szarvasfarmi látogatás után *Isó Lajos* előadásában a vendégek betekintést nyerhettek a Zselici Erdészeti területén az átalakító üzemmódban száralóvágással érintett erdőrészek keze-

tő. Az erdészeti bemutatását követően tovább utaztunk szálláshelyünkre az Erdőgazdaság tulajdonában lévő Hotel Lanište-hez.

Útközben *Emsud Selman* erdőmérnök kolléga megmutatta az erdészeti alkalmazásában dolgozó lovakat közelítés közben (a lovak a hátukon e célra létrehozott faanyag-tartó nyergeren hordják ki a méterfát, alkalmanként mintegy negyed köbméter). A délután folyamán beutaztunk Ključ településre, ahol az óvárból letekintve gyönyörködhettünk a táj és a város szépségeiben.

Másnap a reggeli után vetített előadás keretében házigazdáink bemutatták az erdőgazdaságot.

Una-Sana Kanton Erdőgazdasága korlátozott felelősségű társasági formában működik. 6 erdészeti állásból áll, ezek a következők:

- Bihać
- Bosanska Krupa

lésébe. Utunk onnan a vendégek számára kijelölt próbaterületre vezetett, ahol bemutathatták a náluk alkalmazott használati módot a helyi viszonyok között. A próbaterületen található törzsek jelölését követően megvitattuk a jelölés elveit és beszéltünk az általunk hasonló állományokban használatos fahasználati módok gyakorlati tapasztalatairól.

Péntek reggel a vendégekkel együtt elindultunk a Bosznia-Hercegovinában található Sanski Most városába, ahol az Una-Sana Kanton Erdőgazdaságának (ŠPD „UNSKO-SANSKE ŠUME” d.o.o.) egyik erdészeti központja találha-

- Cazin
- Bosanski Petrovac
- Ključ
- Sanski Most

Bosznia-Hercegovinában az erdőföld 81,5%-át, 2 209 700 hektárt borít erdő, amiből 1 291 900 ha szálerdő és 917 800 ha sarjerdő, illetve bozótos. Jelentős az aknával fertőzött terület aránya.

A kantonon belül az erdőgazdaság kezelésében lévő összes faállománnyal borított terület 179 977,9 ha. Ennek megoszlása a táblázatban látható.

Az élőfakészlet 31 512 413 m³, aminek 64%-a lombos és 36%-a tűlevelű. A

	Teljes terület	Ebből elaknásított terület
Szálerdő	79 715 ha	7088 ha
Ültetvény (mesterséges erdő)	12 790 ha	1254 ha
Sarjerdő, bozótos, kopár	16 255 ha	1726 ha
Gazdálkodásra alkalmatlan terület	2417 ha	275 ha
Egyéb	2671 ha	181 ha

hektáronkénti fakészlet 345 m³. Az éves folyónövedék 944 736 m³, az éves fakitermelés pedig 630 105 m³. Az alkalmazotti létszám az elmúlt év végén 556 fő volt, akikből 9 fő Msc végzettségű erdőmérnök, 63 Bsc végzettségű erdőmérnök, 8 felsőfokú végzettségű, 246 középfokú végzettségű.

A tavalyi évről néhány fontosabb szám: a tervezett éves fakitermelés 384 821 m³, a tény pedig 394 042 m³, ebből iparifa 142 648 m³. Az erdőműveléssel érintett terület terv szerint 3455 ha, a tény pedig 3396 ha lett.

Az előadást 4 órás terepi program követte, amelynek keretében megismerkedhettünk a helyi erdészet sajátosságai, ami a feltártságot, az utak minőségét, a különböző erdőfajta-állományokat és a háború szörnyűségeit illeti.

A fakitermeléseknél nagyon fontos számukra, hogy az iparifa közelítését követően, a még felkészíthető választékok, amelyek a „vágásterületen” maradtak, úgy legyenek készletezve, hogy ne érjenek hozzá sem a visszamaradó törzsekhez, sem pedig az újulathoz. Nagyon fontos még a gallyak kupacolása, hasonlóan mint nálunk: ha lehetséges tuskóra rakják és kerülnek az újulatfoltok. Azokat a gallyakat, illetve ágakat, amelyek már nem elég vastagok a felkészítéshez, de még túl vastagok ahhoz, hogy a természetben rövid idő alatt lebomolhassanak, 0,5-1,0 m közötti darabokra fűrészelik és szétterítik a területen. Természetesen ők is nagy gondot fordítanak a lehető legkíméletesebb fakitermelésre, nagyon vigyáznak az újulatra és a visszamaradó állományra.

A gyérítések megkezdése előtt az arra feljogosított erdőmérnökök minden kivágandó fát megjelölnek. A jelölést beütőkalapáccsal végzik, a bilétát beütik a tuskóba, majd fejszével megfáragadják a kivágandó fa kérgét és a kalapács másik felével különböző színű festékbe mártva kb. mellmagasságban megjelölik a törzset. A beavatkozások területe kicsi – gyakorlatilag lékeket nyitnak – így az általuk gyérítésnek („thinning”) nevezett fahasználat folyamatos erdőborítás mellett valósul meg. A közelítőnyomok határát felfestik a fák-

ra és kizárólag azt használhatják a közelítések során.

Ezen a napon került sor a mi próbaterületünk kijelölésére és a rajta található erdőállomány jövőbeni fakitermelési módjának meghatározására. Elmondásuk szerint egy olyan állományban jelölték ki a próbaterületet, amelyben az elmúlt 40 évben nem történt fakitermelés, de a következő 40 évben szeretnék szálalóvágással egy hasonló elegyarányú, de jobb törzsmínőségű erdőt fenntartani. Az erdő vágásérettségi kora 120 év volt. A jelenlegi kor megállapítása szinte lehetetlen, nagyon vegyes korösszetételű erdőről volt szó. A jelölés nagy kihívás volt számunkra, hisz hasonló erdőállománnyal Magyarországon ritkán találkozhatunk. Folyamatos egyeztetéssel sikerült a próbaterületen kijelölnünk azokat a fákat, amelyek hozzájárulhatnak ezen állomány tartamos fenntartásához és reméljük, hogy

segítettük tölgyeseik természetes felújításának gyakorlati megvalósítását. Ezeket az erdőket gazdasági megfontolásból nem használták az elmúlt évek során, most viszont már eljött az ideje annak, hogy hozzájáruljanak az átalakításukhoz, ha kell külföldi szakemberek bevonásával. Elmondásuk szerint azért nem fordítanak gondot a tölgyesekre, mivel kis hasznot hoznak a jegenyefenyő és luc elegyes bükkösök-höz képest. Az állomány fő fafaját alkotó kocsánytalan tölgy törzsmínősége a göcsöknek, fagylécnek és a görbeségnek köszönhetően rossz. Az állomány alatt a sekélyebb termőrétegű részeken nagyon szép egyenletes kocsánytalan tölgy újulat volt látható, zömében 1-3 éves csemeték, de néhol az idősebbek is jelen voltak szálankénti elegyben.

A terepi program során többször előfordult, hogy elaknásított terület mellett

haladtunk el, ezek a háború óta megmaradtak. Az aknamentesítés nagyon költséges, 1,5 euró négyzetméterenként. Sajnos még a mai napig is 2-3 ember hal meg havonta az aknák miatt. A szálláshelyünk például korábban laktanya volt, így azt egy 500 méter sugarú körben 40 méter szélességben elaknásították, és ez a helyzet a mai napig így van.

Az erdőleltár 2006-2011 között zajlott a területen. A 10 éves terveket a társaság állományában lévő erdőrendezők készítik el erdőrészletenként. Az erdőleltárból kiolvashatjuk, hogy az adott erdőfajta-állományhoz (1405-ös kód) és fatermési osztályhoz rendelt átmérőcsoportok és fafajok szerint hogy alakulnak az állományadatok. A táblázatból fafajonként és átmérőcsoportonként láthatjuk az egyedszámot és a hektáronkénti körlapösszeget. A hektáronkénti köbmétereket tartalmazó táblázatuk hasonló a fentihez.

A terepi program zárásaként gasztro-nómiai élményekkel gazdagodva meglátogattuk a Sanica folyó forrását. Minden folyójuk nagyon tiszta vízű és fürdésre is alkalmas.

Leróttuk kegyeletünket a háború áldozatai előtt is. Ellátogattunk egy közeli településre, ahol a háború alatt szerb fegyveresek a lakosság nagy részét elfogták és a helyszínen kivégezték. Nőket, gyerekeket – köztük egy két-hónapos csecsemőt – és férfiakat egyaránt. Néhány embert otthagytak az út mellett agyonlőve, a többi holttestet pedig teherautókra rakták, majd a szállásunkhoz közeli verembe borították, földdel betemették, közben aknákat helyeztek el, ha valaki keresné őket. Sokáig nem tudtuk rólok, hogy hol vannak eltemetve.

188 holttestet hoztak fel ebből a mélyedésből. Vendéglátóink nagyon sok személyes történetet is megosztottak velünk, de talán ez tükrözi legjobban a háború kegyetlenségét.

A program zárásaként szálláshelyünkön átbeszéltük és kiértékeljük az elmúlt pár nap eseményeit és tapasztalatait. Azt hiszem a többiek nevében is nyugodtan mondhatom, hogy nagyon tartalmas programon vehettünk részt, mind emberileg, mind pedig szakmailag pozitív élményekkel gyarapodhattunk az ott eltöltött idő alatt. Vendéglátóink nagyon barátságosak és vendégszeretőek voltak és a terepi program során is megmutatkozott, hogy szakmailag nagyon jól felkészült erdész szakemberekről van szó.

Bogdán Balázs

kereskedelmi osztályvezető-helyettes,
SEFAG Zrt.

Eltűnt idő nyomában

Tényfeltáró bejárás Ópusztaszeren

Marcel Proust a XX. század egyik legnagyobb írójának regénycíme ötlött fel bennem, amikor idén tavasz közepén az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkba készülődtem. Kísérőimmel Dr. Göbölös Antallal és Szabó Tibor József igazgatóval együtt felkerestük azokat a különleges, már-már hungaricumnak is tekinthető erdészeti emlékhelyeket és kiállításokat, melyeket még 1977-től kezdve az erdészeti ágazat oly sok energiával és nem kevesebb anyagi ráfordítással hozott létre az emlékpark területén.

Elbagyatott jurták Ópusztaszeren

A francia író a múlt században a regény műfaját újította meg sajátos irodalmi szemléletével, amellyel az emlékei révén kutatta az eltűnőben lévő, múltba vesző egykori valóságot. Hasonló érzésekkel vágtunk neki az Ópusztaszer felé vivő útnak, ahova nem bejelentés nélkül, nem szimpla látogatóként érkezünk. Kertész Péter az Emlékpark ügyvezető igazgatója már várt minket. S hogy az előzetes érzéseink beigazolódtak, azt az egykori Kiskunsági Erdészház mára Pusztaszer néven funkciójában is átalakuló, átformálódó épülete előtt konstatáltuk. De ne vágjunk az események elé! A fiatalabb generációk kedvéért tekintsünk vissza a múltba miként született meg a magyar erdészet egyik országosan ismert és elismert bemutatkozó helyszíné. Ebben a történelmi kalauzolásban pedig keresve sem lehet jobb vezetőnk, mint Dr. Göbölös Antal az egykori Állami Erdészeti Szolgálat Kecskeméti Igazgatóságának volt igazgatója.

Az erdészek 1977-ben tették be először a lábukat az 53 hektáros területre, mely 1967-től „Árpád emlékpark” néven, a tervszalonon már létezett. Az első feladat a közzölési szakmai szempontokat figyelembe vevő fásítási terv elkészítése volt. 1978-ban azonban szakszerűtlen tereprendezést hajtottak végre a területen. A már elkészült fásítási tervet emiatt alapvetően át kellett dolgozni. Jó magam 1978-ban jártam itt először, amikor a szegedi tanya helyéről kellett az akáctuskókat szó szerint „kisimogatni”. Ugyanis 1970-től jelentős régészeti

ásatások folytak Ópusztaszeren. Az ásásokat vezető régész professzorral, Dr. Trogmayer Ottóval, a szegedi Móra Ferenc Múzeum igazgatójával ekkor alakult ki a jó szakmai kapcsolat. A következő évben neveztek ki a Kecskeméti Erdőfelügyelőség vezetői posztjára. Inentől datálódik a folyamatos és mélyebb szakmai kapcsolatom az emlékparkkal. A 37 hektáros erdőtelepítési program során az erdőnevelés munkálatait a Délalföldi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság Kisteleki Erdészete kivitelezte hosszú éveken keresztül. A munka irányítását korai haláláig Tobak Ferenc, majd utána Sere Ferenc erdőmérnökök végezték. A szakszerű és gondos erdőnevelési munkák eredményeképpen változatos fa- és cserjefajú, jó térszerkezetű parkerdő jött létre. Az Emlékpark ennek köszönhetően erdészeti üzemtervvel rendelkező bejegyzett erdőgazdálkodó lett. Az erdészeti ágazat által támogatott, létrehozott parkerdő és a kapcsolódó zöldfelületi rendszer azonban mára igen elhanyagolt állapotba került.

Az ópusztaszeri park ad helyet a nemzetközileg is számon tartott Feszty-körképnek, a középkori kolostorromoknak, a millicentenáriumi Árpád-emlékműnek és a számos népi építészeti és régi életmódot bemutató skanzen épületeinek. Ebbe a kiállítási szerkezetbe épülnek bele a számos erdészeti szervezet anyagi és szellemi erőfeszítéseiből megszületett erdészeti vonatkozású létesítmények. Ide tartozott a

Kiskunsági Erdészház, az ún. Jurtatábor az Erdő és Ember kiállítással és a vele szerves egységet képező Erdők Temploma, illetve a Tiszai Fafeldolgozás Emlékhelye.

Dr. Göbölös Antal kezdeményezésére és szervezése mellett, az Erdészeti Hivatal és a Kecskeméti Erdőfelügyelőség támogatásával 1985-86-ban, Szabó János erdőmérnök tervei alapján, korhű bontásanyagok reprodukciójából épült fel az eredetileg Imrehegyen található Kiskunsági Erdészház. Újszerű kezdeményezés volt akkoriban, hogy a 75 m²-es alapterületen közös erdészeti és természetvédelmi kiállítást hoztak létre, mely Csongrád megye legnagyobb tájvédelmi körzetének – a Pusztaszerinek – az élővilágát mutatta be. Az erdészház közelében 1986-ban Mészöly Győző erdőmérnök tervei alapján, mives erdei tanterem is épült szabadtéri foglalkozások helyszínéül.

A Tiszai Fafeldolgozás Emlékhelye a Máramarosból rönktutajokon érkező kőszállítás sok évszázados múltjának és a vízi úton a Kárpátokból, Erdélyből érkezett értékes fenyő faanyag feldolgozásának kívánt méltó bemutatóhelye lenni. Az emlékhely terveit 1987-ben Szentiványi Imre erdőmérnök készítette, kivitelezését a Kecskeméti Erdőfelügyelőség támogatta.

Az erdészeti emlékhelyek és vele a park egyik legnépszerűbb kiállítási látványossága a Jurtatábor volt. Ez is jó példája annak, hogy a nemzeti emlékpark fejlesztését az erdészek szívügyük-

Balról jobbra: Kertész Péter ügyvezető, Szabó Tibor József igazgató és Dr. Göbölös Antal

nek tekintették. 1991-ben Barátossy Gábor az FVM Erdészeti Hivatal akkori elnökhelyettese és Göbölös Antal javaslatot tett Trogmayer Ottónak, egy Erdő és Ember kiállítás felépítésére. Gondos pályázat után Csete György építőművész tervei szerint ősmagyar jurttákat stilizáló, fából készült építmények születtek. Ezekben helyezték el a sok energiával és példás összefogással összegyűjtött erdészeti kiállítás installációit. A legnagyobb jurttacsoportból az Erdők Temploma szakrális emlékhely formálódott ki. De méltán vált híressé az ún. Bütüház is, ahol egy a Sziklás-hegységből származó hegyi mamutfenyő több mint nyolc tonnás és 1800 éves törzsrongját helyezték el. Az évgyűrájzolon a magyar történelem 1956-ig terjedő nagy sorsfordulói követhetőek végig. A korong körüli tárolókban pedig makettek mutatják be e jeles évszámok eseményeit.

És mi a ma realitása az eltelt több mint negyedszázad alatt felhalmozott erdészeti fejlesztések, beruházások sorában? Mi lett mind azzal a sok energiával, idővel, munkával, anyagi ráfordítással, amit a szakma a nemzeti emlékpark méltó megvalósulásába befektetett?

Erdész szemmel nézve elkésérítő a valósága. Önmagában az még érthető, ha egy húsz éves kiállítást egy más koncepció mentén gondolkodó vezetés nem tart alkalmasnak arra, hogy tovább dolgozzon vele és meg kívánja szüntetni. Az azonban már nem mindegy, hogy ezt hogyan teszi meg! Megkeresve, egyeztetve, együttműködve az egykori rendezőkkel, létrehozókkal, donátorokkal vagy mindezt mellőzve egysze-

rűen szétszedi az egészet.

Nagyjából ez történt 2011 elején, amikor a jurttákból kipakolták az Erdő és Ember kiállítás erdészeti anyagának nagy részét. A 48 talajszelvényből álló páratlan talajgenetikai kiállítást még sikerült Budakeszire menteni. Az erdészeti anyag többi részét a Móra Múzeum pincéjébe szállították.

A korábban a kiállításnak helyet adó jurtták nagy része üresen áll. Pedig Kertész Péter, az üzemeltető ÖNTE Nonprofit Kft. nem régen kinevezett

ra, hogy az erdészeti ágazatnak milyen és mekkora múltja van a park területén.

Gaskó Bélával, a Móra Múzeum egykori osztályvezetőjével már felvettük a kapcsolatot, aki már felállított egy koncepciót az új erdészházról. Mindenképpen szeretnénk, ha az erdészet megjelenne a park területén. Ez egy hosszabb távú koncepció része lehet, de uniós forrásokat kell találnunk hozzá. A Csete jurttákat is rendbe kell szedni. Ezen kívül a parkerdőt szeretnénk erdészeti szakember alkalmazásával jobb állapotba hozni. Ehhez is szeretnénk a szakma segítségét kérni, és ezáltal a korábbi erdészeti kapcsolatokat helyreállítani. Pályázati forrásokat kell szereznünk. Apró, kis léptékű beruházásokkal tudunk előrejutni.

A már és még meglévő értékek mentése és újra feltárása sok esetben a mostani fejlesztések alapjait is képezhetné, csak a szándék és a gondolat kell hozzá, minimális pénzügyi befektetés mel-

Sorsukra bagyott kiállítás-installációk

ügyvezető igazgatója szerint még mindig jönnek német vendégek a Parkba a jurtták miatt, melyek európai építészeti értékek hírében állnak. Míg állnak!

A tisztai fafeldolgozás bemutatóhelye és környezete sincs jobb állapotban. A mesterséges tó feltöltődőben, a fából készült kiállítási tárgyak elhanyagoltak, pusztulnak. A Kiskunsági Erdészház helyén HUSK projekt keretében Pusztai Ház születik. Az egykori erdei foglalkoztatásban pedig a régi kiállítás szomorú mementói. Öröm az örömben, hogy a nyár folyamán a DALERD Zrt. segítségével az Erdő és Ember kiállítási anyagának maradékát Gyula Városerdőre szállították és ott tárolják.

Az emlékpark vezetését újonnan átvévő Kertész Péter elmondása szerint az iratok rendezésekor derült ki számá-

lett. Hogy a park és egyben az erdészeti értékeket mentő tervekben a jövőben mi valósul meg, azt nem láthatjuk előre. Talán egy jövődöbéli tényfeltáró bejárás cikkanyagában majd beszámolhatunk a fejleményekről. Az azonban biztos, hogy az erdészek – minden múltbéli méltánytalanság ellenére – megtették a kezdőlépéseket. A többi már nem csak rajtunk múlik.

Szöveg és kép: **Nagy László**

Helyreigazítás

Az Erdészeti Lapok 2013. 07-08. számának 240. oldalán szereplő szövegben helyesen, az Év Erdésze verseny 2. helyezettjének díját a Grube Kft. ajánlotta fel.

XII. Országos Fakitermelő Bajnokság

2013. augusztus 31-én, szombaton rendezték meg a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében fekvő Bükkzsércen a STIHL XII. Országos Fakitermelő Bajnokságot. A furdójéről és boráról ismert Bogács és Kács településekhez közel eső, festői szépségű zsákfalu és a mögötte fekvő Bükk hegység hegyvonulatai, méltó díszletei voltak az idei megmérettetésnek. Ahogy az is remek kezdeményezés volt, hogy a fakitermelő csapatok hazai versenyét a helyszínt biztosító megye egyik vadásznapiján rendezték meg.

A falu felett emelkedő hegyháton már reggel óta gyülekeztek az ország minden tájáról érkező csapatok, melyek ettől az évtől kezdve regionális versenyeken szereztek jogot a részvételre. A bajnokság versenyszabályzata eltér a világbajnokságétól, mert életszerűen elsősorban a napi terepi rutin feladatok minél biztonságosabb és szakszerűbb kivitelezésére koncentrálnak, a hosztolástól a gallyazásig. Az időeredmény inkább másodlagos szerepű, de nem elhanyagolható. A főrendező Andreas STIHL Magyarország Kft. számára a fakitermelés veszélyes munkáját végző emberek biztonságának növelése társadalmi elkötelezettség és szerepvállalás. Az állami erdőgazdaságokkal (pl. az idei országos bajnokság rendezését támogató Északerdő Zrt. és Egererdő Zrt), az erdészeti vállalkozókkal, magánerdő-tulajdonosokkal és az erdészeti szakiskolákkal közösen igyekeznek tenni is

ezért. Mindezen felül fontos üzenet a résztvevőknek és látogatóknak az összetartozás és a csapatszellem is. Hi-

szén az idei 42 induló csapat minden egyes tagja győztesnek is tekinthető, mivel minden sportágban a részvétel a legfontosabb.

Természetesen a dobogóra felállni minden fakitermelő csapat érthető törekvése, hiszen országos bajnokságról van szó. Idén a legmagasabb fokára az **Északerdő Zrt. 1. számú, Horváth László, Geröcs János, Kiss Attila, Lengyel Lajos** alkotta csapata juthatott. A második helyet az **Ipoly Erdő Zrt./Belencsák Tibor** csapat szerezte meg, **Belencsák Tibor, Belencsák István, Glozik Gábor, Szabóki Nobert** összeállításban. A bronzérmeket a **Mecsekerdő Zrt./Ritrovi Kft. Rittlinger Róbert, Solymos Tibor, Geszthelyi Károly, Geszthelyi Sándor** alkotta csapata nyerte el.

Kép, szöveg: **Nagy László**

Világbajnok Bükkzsércen

Vajon mennyi rendezvénylátogató és versenyző volt tisztában vele, hogy a bükki versenypályán egy Bakonyból érkezett valódi fakitermelő világbajnok is a „ringbe szállt”? Valószínűleg sajnos csak kevesen! Répás Tamást a tavalyi belorussziai fakitermelő világbajnokság lánckímélő darabolás versenyszámának első helyezettjét, a dübörgő lánccűrész mellől sikerült kiszólitánom, néhány kérdés erejéig.

– Tamás egy év telt el a tavalyi fehérorosz világbajnokság óta, ahol aranyérmét szerezted Magyarországnak a Magyar Fakitermelő Válogatott tagjaként. Mi történt veled ebben az egy évben?

– Idén szinte folyamatosan készültem a regionális válogatókra. Több fa-

kitermelő megmérettetésen is részt vettem. Ez a bükkzsérci országos bajnokság a negyedik versenyem ebben az évben. A korábbiaknak megfelelő módon folyamatosan edzettem, aminek meg is lett az eredménye. Az elmúlt versenyek egyikén második helyezettek letünk csapatban. A többin mind első helyezést értünk el és remélem ma is helyt állunk majd.

– Ezek mind hazai fakitermelő versenyek voltak, ha jól gondolom?

– Igen, mindet itthon rendezték és közülük az egyik volt ennek az országos bajnokságnak a regionális elődöntője, ahol az elért jó eredményünk alapján lehetünk most itt az országos döntőben.

– A következő világbajnokságra vannak-e már felkészülési terveid? Mikor és hol rendezik a Fakitermelő VB-t?

– Jövő tavasszal indul a válogató az előző évi világbajnokságra való felkészüléshez hasonló rendszerben. Nagyon szeretnék bekerülni a csapatba, a magyar válogatottba. Minden erőmmel készülni fogok rá, és ami tőlem telik azt megteszem. Remélem, ott lehetek majd a következő világbajnokságon, amit Svájcban rendeznek.

– Sok sikert kívánunk a felkészüléshez és további eredményes versengést itt Bükkzsércen is.

Nagy László

Sportfesztivál Pápán

Az Erdészeti és Faipari Dolgozók Szakszervezete immár a 17. sportnapokat szervezte meg, aminek idei házigazdája a Bakonyerdő Zrt. volt. Az ágazati sporttalálkozót, a gazdag és változatos programkínálat alapján szinte sportfesztivált, Pápán, augusztus 23-25. között rendezték meg.

Az összetett versenyben dobogós erdőgazdaságok képviselői

Az EFDSZ az első erdészeti-faipari sportnapot az Egererdő Erdészeti Rt. szervezésében 1996-ban indította el útjára, melynek ötletadója *Fritsch Ottó* erdőmérnök volt. Azóta egy év kihagyással minden évben megrendezték az országos sporteseményt.

Az idei rendezvénynek helyet adó dunántúli városba augusztus 23-án érkeztek meg a résztvevők, ahol elfoglalták szállásaikat, majd városnézés után a közös vacsora következett. Még aznap este a csapatok vezetőinek a rendezők eligazító technikai értekezletet tartottak. A versenyeket a pápai Várkert Fürdőben és a közelben fekvő sportcsarnokban és létesítményeiben, illetve a lövészet sportágban Gyenesdiáson tartották.

A hivatalos megnyitóra augusztus 24-én reggel került sor a városi sportcsarnokban. A megjelenteket, verseny-

zőket, kísérőket és szurkolókat *Varga László*, a Bakonyerdő Zrt. vezérigazgatója köszöntötte. Kiemelte, hogy a hazai erdészeti társaságok és a szakigazgatás munkatársai mellett külföldi résztvevők is eljöttek, és ezáltal nemzetközivé vált a sportrendezvény. A bakonyi állami erdészeti társaság első ízben rendezte meg a sportnapokat, és örömmel vették az erre szóló felkérést. Célként tűzték

ki, hogy az emberek természet iránti érdeklődésének megfelelően, a környezettudatos szemlélet formálásában, a környezeti nevelésben és az egészséges életmód népszerűsítésében is szerepet kell vállalni. Ez utóbbit valósítják meg, amikor 14 sportágban hirdettek meg versenyt az erdészeti és faipari szektorban dolgozók számára.

Ezt követően *Takács Szabolcs* a Veszprém Megyei Kormányhivatal kabinetvezetője köszöntötte a résztvevő-

ket. Utalt Veszprém megye kitűnő természeti adottságaira és a pápai sportcentrum által biztosított lehetőségekre. Hangsúlyozta, hogy a sport közösségformáló ereje elmélyíti az emberi kapcsolatokat, és új ismeretsegekre nyújt lehetőséget.

Végezetül *Halmágyi János*, az EFDSZ elnöke előljáróban köszöntötte a külföldről érkezett szakszervezeti küldöttségek vezetőit, Lengyelországból *Gregorz Cerkust*, Romániából *Szilágyi Jenőt*, Szlovákiából *Zdenek Dlugost* és *Jozef Minárikot*, valamint Horvátországból *Krasnodar Sabljicot*, valamint a sportolókat. Köszönetet mondott a megye és a város vezetőinek, hogy otthont adtak a sportnapok rendezvényeinek. Megköszönte *Varga László* vezérigazgatónak és a Bakonyerdő Zrt. kollektívájának, hogy vállalták a házigazda szerepét.

A hagyományos sportágakon kívül új, érdekes és leleményes feladatok is vártak a vállalkozó kedvű versenyzőkre. Ezekben a versenyszámokban azok is elindulhattak, akik minimális versenyzői múlttal vagy sportági tapasztalattal sem rendelkeztek. A versenyek sorát egészen egyedi sporteszköz a technikai hajtány zárta. A hajtány sugárcsővel kellett célba találni és egy palackot vízzel megtölteni az immár szemerkélő esőben.

A sportversenyek és némi pihenő után a pápai strandon felállított rendezvénysátorban szervezték meg az eredményhirdetést és az ünnepi vacsorát. A táncparkett természetesen BEFAG parketta volt. A közönséget először *Mága Zoltán* hegedűvirtuóz kápráztatta el zenéjével. A gálaműsor után pedig elkezdődött a várva várt eredményhirdetés, ahol közel kétszáz érmet vehettek át az egyes sportágak dobogós helyezettei. A díjátadót vacsora követte melyet *Tóth Vera* énekesnő és zenekara festett alá zenéjével.

Az erdőgazdaságok összetett versenyét a *Zalaerdő Zrt.* nyerte, második a *Bakonyerdő Zrt.* lett, a harmadik helyet pedig az *Északerdő Zrt.* szerezte meg.

**Möcsényi Miklós, Nagy László,
Zétényi Zoltán**
Kép: **Zétényi Zoltán**

Tizedik Muzsikál az erdő

Újdonságok, hagyomány és katarzis. Ezek jellemezték a tíz éves, prima díjas Muzsikál az erdő rendezvényt sorozatot júniusban. Azóta elhallgattak a fúvósok, a vonósok, már nem törli meg gyermekkacaj az erdők csendjét a kézműves foglalkozásokon. A szerelmes párok sem zenészőra andalognak. Véget ért az a kilenc nap, melyben a zene uralta a hegyet.

A tizedik rendezvény végén a főszervezőt, Szabó Lajos erdőmérnököt kérdeztük az idei eseménysorozaton kapott értékekről.

– Együtt lélegezni a fákkal, figyelni az arcokat, a koncertek közben a felettünk elrepülő madarakat, a kis bogarakat – egyszóval részesévé válni a „nagy koncertteremnek” – felemelő érzés volt az idén is. A fellépő művészek egytől-egyig más lelkülettel álltak színpadra, mint egyéb helyeken. Szokolay Dongó Balázs zenetörténeti eseménynek nevezte a koncertet a Dióspatak völgyében, hiszen a muzsikálás közben részévé váltak az erdőnek. Dr. Hőna Gusztáv, a Zeneakadémia tanszékvezető tanára az ötlet kiválóságát és az erdei koncertek hangulatát méltatta, kiemelve, hogy a világot bejárta, de ilyen hangulatra, ilyen érzésekre seholy sem lelt, mint ezen a rendezvényt sorozaton. De említhetnénk Lajkó Félix hegedűkoncertjét, melyet Kappel Edit és lipicai lovának káprázatos bemutatója kísért.

– Többször elhangzott már, többször olvashattuk, leírtuk mi is: a „muzsikál az erdő” élmények egyszerűek, csak itt és most átélhetőek, megismételhetetlenek.

– Nem csak a zenéé a főszerep. A falusi vendéglátás a tájak, falvak ízeivel ismertette meg a kirándulót, és azokkal a helyiekkel, akik ott élnek és szívüket is belefőzték az ételekbe. A helyi mes-

terek, kézművesek, helyi kulturális értékek is jelen voltak az erdőben.

Az erdei életközösséggel pedig az erdei séták alkalmával ismerkedhetett a közönség. A szakvezetések közelebb hozták a természetet, megismertettek vagy rácsodálkoztattak egy-egy faj szépségére, részleteire, de leginkább a fontosságára. A fontosságra, amely szerepét betölti a körforgásban, az ember számára szinte átláthatatlanul összetett életközösségben, melynek maga az ember is része. Így a résztvevők is átérthették egy-egy élőlényhez való viszonyukat, és a jelen lévő gyermekek is másként viszonyulnak már a természethez. Megértették, vagy elindult bennük a fenntarthatóság fogalmának elsajátítása, a természet védelme. Fontos, hogy ezeken az erdei sétákon a személyes tapasztalás révén ivódott beléjük. Emlékek, illatok, hangok kötődnek egy-egy kifejezéshez, amit talán az iskolában, vagy otthon a családban is újrahallanak majd.

– *Eltelt tíz esztendő. Miként fogalmaznád meg ennek az évtizednyi időnek a lényegét, savát-borsát, üzenetét, a rendezvényt alapító főszervező szemével nézve?*

– Elértéktelenedett világunkban a Muzsikál az erdő nemcsak a zene és az erdő csodáját és sokrétű hatását adja vissza, hanem az együtt gondolkodás fontosságának érzését is. A természet szeretetét, a rég elfelejtett tudást, és bölcsességet, amit a természet közelében élő ember minden nap átértzett és megtapasztalt. Ma ezeket újra kell tanulni. Ehhez ez a rendezvényt sorozat már tíz éve ad keretet és határozott, járható utat. Az elmúlt tíz év alatt fel-

nőtt egy generáció, születtek szerelemek, sőt gyermekek is „muzsikál az erdő” találkozásokból. A fenntartható fejlődés, a természet megóvásának záloga pedig a gyermekek, a fiatalok kezében van. Jól és okosan használni a természet kincseit (fenntarthatóan gazdálkodni) tudni kell. Ezt csak a képzett szakemberektől, kinn a természetben, erdőben lehet elsajátítani. Az erdő kiváló tanítómester. A köztudatban tévesen kerengő fogalmak tisztázását ezen a rendezvényeken remekül át lehet adni gyermeknek, felnőttek egyaránt. Jó látni a csillogó szemeket. Jó látni, hogy tíz év alatt mennyi minden történt és mi minden áll még a rendezvényt sorozat előtt.

– *Idén a jubileum jó alkalom rá, hogy a Muzsikál az erdő átlépje a mátrai földrajzi határait. Mit is jelent ez majd pontosan az ősz folyamán?*

– Az elmúlt években sokan jöttek az Alföldről Mátrába a zene és az erdő élményéért. Az idén először jelenik meg egy új régióban, a nagy síkságon. A Muzsikál az erdő megy, mert hívják a kiskunsági emberek, a kiskunsági erdészek, megy, mert küldetése van. A Muzsikál az erdő a Hírös Városban szeptember 27., 28-án és október 5-én szeretettel várja a zene és az erdőszerető embereket az Erdők Hete országos rendezvényt sorozathoz illeszkedve.

Az erdő muzsikál szimfonikus vagy népzene nélkül is. Viszont ezek a rendezvények hozzájárulnak ahhoz, hogy még soká, nagyon soká élvezhessék az emberek az erdő kellemes nyugtató zsongását és azon fontos javakat, melyet csak az erdő adhat nekünk.

Koós Rita – Nagy László

Kappel Edit és a lipicai mén

50 éves találkozó Ásotthalmon

Az 1963-ban végzett erdész-vadász tanulók 2013. június 1-2-án tartották osztálytalálkozójukat. A kétéves erdész-vadász képzés 1958-ban kezdődött Ásotthalmon, ahol tíz évfolyam végzett. A mintegy 400 egykori diák szinte az ország minden pontjára eljutott, többségük kerületvezető erdészként dolgozta végig az életét. Fél évszázada az osztályban 40 tanuló végzett, akik Gemenctől a Mátráig, a Nyírségtől a Dunántúl számos pontjára, az ország különböző szegletében teljesítettek szolgálatot. Azokban az időkben a szakiskolába kerülés előfeltétele volt a három év szakmai gyakorlat. Az osztályokon belül nagy volt a korkülönbség. A legfiatalabbak 17 évesen kerülhettek az iskolába, míg a legidősebb tanuló ekkor már 33 éves volt.

Az osztály tagjai a végzést követően 5, majd 6 év után is szerveztek találkozót, majd hosszú szünet után csak 2002-

ben került sor a következőre. Azóta azonban évente találkoznak, mindig más-más vállalja a házigazda szerepét, így azután az ország számos pontjára eljutottak. A kerek ötvenéves találkozót azonban ismét az évszázados szakiskola falai között tartották. Ennek egyik fénypontja az osztályfőnöki óra volt, amelyen megjelent a 80 éves osztályfőnök *dr. Dózsa József* is. A jelen lévő 13, ma már őszes hajú öregdiák közül *Ujvári József* a régi hagyományoknak megfelelően jelentett az osztályfőnöknek. „*Tanár úrnak jelentem, az osztály létszáma 40 fő. Soba többé nem lehet jelen 19 fő, igazoltan távol 4 fő, igazolatlanul távol 4 fő, jelen van 13 fő.*” A jelentés közben többen a könnyeikkel küzdöttek. Majd néma csendben tisztelgetek az elhunyt osztálytársak emléke előtt. A jelen lévők nagy része a legfiatalabbak közül került ki, de ott volt a legidősebb, ma már 85 esztendő *Papp István* is. Ezután régi emlékek sokasága segítette felidézni a fél évszázados történeteket, az akkori életet.

Valamennyien elismerően nyilatkoztak egykori tanáraikról, akiktől a szakma kiváló ismerete mellett olyan emberi tartást kaptak, katonás fegyelmet tanultak, amely végigkísérte őket egész életükön át. Az akkori időket csak nagy összetartással, egymás segítségével tudták megélni. Mindenki egyetértett abban, hogy az erdészszakma elismertsége, a szakma megbecsülése sokat romlott az elmúlt évtizedekben. *Takács Ferenc*, az iskola hajdani erdőmérnök tanárának gondolata azokról az erdészekről, akik több évtizedet egy munkahelyen töltöttek: „*10 év után el kell beszélgetni az erdészszel, 20 év után meg kell kérdezni a véleményét, 25 év után rá kell bízni az erdőt. Hiszen ő ismeri az erdejét legjobban.*”

Andrési Pál

Ötven éve történt

„Június volt, s ujjongtunk, nincs tovább”, mert Adyt idézve ötven éve pusztult a bilincses iskola. Aztán elcsitult a jókedv, és olykor jött a döbbent némaság, és csörtetett az Élet körülötünk. A közel félszázfős osztály az erdésztechnikusi oklevéllel a kezében 1963 nyarán széttrajzott az országban. Néhányan azon is túlra. Éppen ötven éve. Ennyire kerek évfordulót csak egyszer élhet meg az ember. Már aki megélte, mert sajnos osztályunkban is aratott a halál, megdöbbentően idő előtt.

„Hős harc az Élet és megélni szép” idézhetjük tovább Adyt.

Ötven év után erre emlékeztünk Szegeden, a Kiss Ferenc Erdészeti Technikum hajdanvolt diákjai. A jelenlegi iskolavezető, *Halápi Nándor* azzal tisztelte meg az „ötvenéveseket”, hogy a tanévzáró ünnepségen felolvastatta az öregek rövid életútját, remélve, hogy figyelnek a még iskolapad-koptatók, és okulnak, hogy „föl, föl fiúk, csak semmi félelem.” No meg a lányok is, akikből már szép számmal vannak a padban ülő utódaink között.

„Én iskolám, köszönöm most neked,” hogy olyan tanárok tanítottak, hogy „hűn” állhattam meg Isten s ember előtt. *Kerkápoly Gézáttól, Szecső Jánostól, Beliczay Istvántól* erdész-történelmet, becsületet, *Németh Ferenc*től és *Halápi Ferenc*néltől irodalom- és hazaszeretetet, *Bak Istvántól* az ép test és a kitarítás fontosságát, hogy csak néhányat említek. Mert „én, vén diák szívem fölemelem”, ha rájuk gondolok. Most is „kísérte nek élt életem árnyai, s az elbocsátó iskolapadok.”

Ötven év már – mondhatjuk – „kamasz” történelem. Öröm volt hallani osztálytársaim „tömörített” életútját. Mert mindnyájan munkálkodók voltak, s nem panaszkodók. Az életcsaták között mindenkinek volt egy-egy víg üzenete.

Ki a reá bízott sok száz hektár erdőre, ki a tisztességben felnevelt utódaira, ki az ilyen-olyan alkotásaira volt büszke. És ez így van jól.

„Egyik rész a munkára, másik temetésre”... Mert bizony sokan elmentek. Külön öröm volt, hogy tanáraink, akik még köztünk vannak, szinte valamennyien eljöttek az évfordulóra. Irigylésre méltó volt hallgatni, látni *Halápi Ferenc*né tanárnő 92 éves szellemi és *Bak István* tanár úr fizikai frissességét.

S mint ilyenkor lenni szokott, felidézünk közös élményeinkből néhányat. Örültünk, nevtünk, de mosolyunk alatt ott bujkáltak *Babits* örökérvényű sorai.

„Öreg öröm, nem tud vigasztalni:

óh jaj, meg kell halni, meg kell halni!”

De azért ne nagyon siessünk azzal az elmúlással, hiszen van még munkánk itt is éppen elég.

Pápai Gábor, Fotó: Alberti István

40 éves a Pannónia Napok

Immár 40. alkalommal, 2013. május 9-10-én rendezték meg a tekintélyes hagyományokkal rendelkező Pannónia Napok szlovén-osztrák-magyar erdészetalálkozót. A minden évben más helyszínen tartott rendezvénynek idén a Szombathelyi Erdészeti Zrt. és az OEE Szombathelyi Helyi Csoportja volt a házigazdája.

A Szlovén (a muraszombati és a mari-bori erdészeti egyesület), a Burgenlandi Erdészeti Egyesület, valamint az OEE Nagykanizsai HCS (Zalaerdő Zrt.) képviselőiben érkezett erdész kollégákon kívül, *Lomniczi Gergely*, az OEE főtitkára is megtisztelte jelenlétével a rendezvényt. A Saághy István Erdészeti Információs Központban *Bugán József* vezérigazgató és *Lomniczi Gergely* főtitkár köszöntötte a vendégeket.

A rendezvény első napján *Bakó Csaba* erdőgazdálkodási igazgató, HCS elnök a Szombathelyi Erdészeti Zrt. gazdálkodásáról tartott előadást az előző évi természetes és gazdasági mutatók tükrében.

Ezt követően a Vas Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóságáról *Tóth Gábor* igazgató Vas és Győr-Moson-Sopron megye erdészeti adottságait és tájait, a magán és állami tulajdonú területek gazdálkodását mutatta be.

Az előadások után a Szombathelyi Erdészeti Igazgatósághoz tartozó Kőszegi-hegység erdőgazdálkodásának szépségeivel és kihívásaival ismerkedtek meg a résztvevők.

Első programként a 2009-ben leesett öntözővízszertű esőzés következtében kettészelt – 2010-ben újraképzett – utat tekintettük meg. Az elmosott támfalat gabionból építették újjá, a patak az út alatt békaszáj csőátereszen jut át. Azon a helyszínen köszöntötte *Tompa Miklós* erdészeti igazgató a rendezvény résztvevőit, és mutatta be kollégáit. A következő megálló egy lucfenyő pásztás felújítása volt. Az erdőművelést irányító kollégától megtudtuk, hogy ott korábban 100 év körüli lucos állományok álltak. Természetvédelmi szempontokat is figyelembe véve a pásztás felújítás mellett döntöttek a helyi szakemberek. A pásztás felújítása jól sikerült, és mire a szűkár elérte az idős állományt a fennmaradó állomány alatt is szép számmal jelent meg újulat. A problémát most a rendkívül magas tőszám jelenti, az osztrák szakemberek véleménye szerint a törzsszámapasztás ez esetben mindenképpen szükséges.

A következő programponiban a Velem-Hörmani gerincen lévő erdőrészléteket érintő szűkár utáni erdőfelújítás volt a téma. 1994-1996, és 2004-2006 között mintegy 16 000 m³ faanyagot kellett feldolgozni, jelentős erdőművelési feladatot hátrahagyva. A házigazdák nem csak a legszebb erdőrészléteket mutatták meg, elmondták, hogy a 2013. március 14-15-én az országot elérő orkán erejű szél ezt a tájegységet sem kímélte. A Velem 4B erdőrészlétet megtekintve, minden szakember láthatta a viharos szél – 120 km/h feletti szélsőséget is mértek! – pusztító erejét. Órák alatt 3400 m³ – főleg bükkfa – dőlt ki, a kárfelszámolás munkái a rendez-

vény alatt folytak. Ezt követően egy bükkös természetes felújítást láthattunk. Az idős magtermő állományban sokáig nem volt előhasználat (1992-ben mintegy 100 m³/ha eréllyel hajtottak végre növedékfokozó gyéritést). A 2000-es évek elején bontóvágást végeztek, az összefüggő újulat ellenére, a területkorlátozások miatt, 2012-ben csak 3 ha területtel történhetett meg a véghasználat. Minden résztvevő egyetértett abban, hogy mire a fennmaradó állomány végvághatóvá válik, a fakitermelési munkát csak az újulat károsodásával lehet végrehajtani.

Az előző helyszínt hátrahagyva a Kőszegi-hegység szívében álló Stájerházak felé vettük az irányt. A helyszínen minket váró erdész kolléga, *Varga László* az épületek történetéről és az erdei iskola tevékenységéről is beszélt. Az első két épületet Kőszeg városa a 18. század végén lakóháznak építette Stájerországból 1770-ben, a szakszerű erdőgazdálkodás meghonosítására behívott erdészek számára. Az erdőörök-erdészek 1780 tájától egészen 1954-ig laktak itt. Az egykori erdészlakokban, a Szombathelyi Erdészeti Zrt. Erdészeti Múzeumot (erdészettörténeti gyűjteményt), Erdészeti Erdei Iskolát, és Erdei Szállót alakított ki.

A második napot *Orbán Lajos*, a Vasvári Erdészeti Igazgatóság vezetője és kollégáinak szakértő kísérese mellett a Vasvári „Ösbükkös” parkerdő megtekintésével kezdtük, majd Vasvár belvárosában a város történelmébe kaptak betekintést vendégeink. A város sokáig megyeszékhelyi rangban volt, az 1578-as országgyűlés rendelte el a káptalan Szombathelyre költöztetését, ezzel Vasvár tulajdonképpen megszűnt megyeszékhely lenni. A séta után a város másik parkerdejét, a „Vaskapu” parkerdőt mutatták be a házigazda erdészet.

A parkerdő mellett húzódozó 8 kilométer hosszú védelmi célokat szolgáló sáncon volt egykor az egyik átjáró. A Vaskapun (fa szerkezetű kövel feltöltött kapu) áthaladó útvonal forgalma jelentős volt az egész középkorban. A kalandozó magyarok többször megtették az utat Itália felé a 9-10. század fordulóján. Később a nyugati irányból érkező támadások is ezen az útvonalon érték el hazánkat. A sánc valószínűleg a 13. századig volt használatban, később csak tájékozási pontként említik.

A délelőtt második felében a virágba öltözött rododendronoktól pompázó Jeli Arborétumot jártuk be. A helyszínen először koszorúzással tisztelegtünk az arborétum alapítója, gróf Ambrózy-Migazzi István síremléke előtt, majd a kertben tett sétát követően megtekinttük az alapító életét bemutató emlékházat.

Az eseménysorozatot a Csapkerekeli Vadászklubban közösen elfogyasztott ebéddel zártuk. Az ott elhangzott értékelő beszédek az elismerés hangján szóltak a Vas megyében folyó szakmai munkáról, érezhetően tovább erősödött a szakmai barátság a három nemzet erdészei között.

A következő év házigazdájaként Szlovénia képviselőiben *Zorko Daniel* Muraszombati Erdészeti Egyesület elnöke élt megtisztelő meghívással.

Valamennyi kollégának, szervezőnek köszönjük a segítő közreműködést, a befektetett munkát az erdészünneppé varázsolt két napért.

Markó András
Szombathelyi H.Cs.

Tanulmányút Lékán és Uzsán

Az április 9-10-ére szervezett tanulmányút során a száraló erdőgazdálkodás került a figyelem középpontjába. A két nap alatt az Ausztriai Herceg Esterházy Magánalapítvány Lékai (Lockenhaus) Erdőgazdasága és a HM Budapesti Erdőgazdaság Uzsai erdészeti igazgatósága adott helyszínt a száralás iránt érdeklődőknek.

Az első napon a lékai erdőgazdaságot és gazdálkodást *dipl. ing. dr. Martin Pollak* mutatta be *Dénes Margit* tolmácsolásában.

Az 1995-ben Esterházy Melinda hercegné által alapított Herceg Esterházy Magánalapítvány – amelynek célja az Esterházy vagyon fenntartása és a családtagok támogatása – működteti az erdőgazdaságot. A gazdálkodást az úgynevezett **profit-center**ek, azaz önálló költségvetésű, és eredmény-érdekeltségű, az „egy üzemeység, egy felelős vezető elvén” működő egységek végzik. A gazdaság a szaktanácsadói, vállalatirányítói tevékenység mellett főképp erdőgazdálkodással foglalkozik, amelynek alapvető formája (a mi meghatározásaink szerint) a száralóvágás, amelyet bükkös és lucfenyves állományokban tekinthetünk meg. A fakitermelés alapja a kerületvezető erdészek munkája, ők jelölik ki a kivágandó faegyedeket. A jelölés legfontosabb irányelve, hogy mindig a kivágásra legjobban megérett, legerősebb választékot adó faegyedeket lehet eltávolítani. Ezt az állományok és a termelhető választékok ismeretében végzik, hosszú évek tapasztalatai alapján.

Az erdőállományok átlag-fatömege 245 m³/ha és 10,1 m³/ha az éves átlagos növedék. Az erdőállomány 56,20%-ban fenyő- és 43,80%-ban lombos állományokból áll. A termelést a lassú növeke-

Erdészek az Uzsai erdészeti területén

dés és csekély geszt-elszíneződés miatt kitűnő minőségű bükkörnk-anyag esetében saját dolgozók végzik. Az értéktelenebb lombanyag, fenyőanyag kitermelése és a nevelővágások elvégzése vállalkozókra hárul. Kisebb mennyiségű, kis értékű rostfát és tűzifát lábön adnak el az arra igényt tartóknak. A termelést rövidfás munkarendszerben végzik a közelítés során esetlegesen keletkező károk minimális szinten tartása érdekében. A készletezést az erdészeti utak mellé végzik. A feltártság átlagosan 45,5 fm/ha a területen, amely elegendő mértékűnek ítéltető.

Az utak karbantartása az erdőgazdaság saját gépparkjával történik. Az állományok felújulása a vadkár elhárításával és a vadállomány szinten tartásával történik természetes eredetű újulattal. Erdőművelési tevékenységet nem végeznek. Az állományok nevelővágását, elsősorban a fakitermelések során, a fakitermelők végzik, illetve a fadöntéskor keletkező károk, amelyek szabályozzák az állományok egyedszámát a feltörekvő újulatban.

A terepi túra után jó étvágygal fogyasztottuk el ebédünket külföldi kollégáink meghívására. Majd Uzsára utaztunk, ahol másnap folytattuk programunkat.

A nap kezdetén *Simon Sándor* erdészeti igazgató mutatta be a szála-

lás első lépéseit Uzsán. Az elsődleges rendeltetés alapján a gazdálkodásnak ott három célja van. A fatermesztési célú állományokban a természetközeli gazdálkodás, természetvédelmi területeken az értékek megőrzése érdekében az állapot folyamatos fenntartása, a talajvédelmi rendeltetés esetén a folyamatos növényborítás. A gazdálkodást átalakító üzemmódban lehet végezni, fokozatos felújító vágás, száraló vágás, egészségügyi termelések segítségével az állományok korának és állapotának megfelelő módon, 3-5 évenkénti visszatérési idővel, a vállalkozók által vállalt fakitermelési munkával.

A folytatásban a gyakorló szakemberek egy kisebb fórumot tarthattak a gazdálkodás konkrét lépéseiről. *Csikos Imre*, az erdészet korábbi vezetője is részt vett a találkozón. Véleménye szerint bükkösökben, cseresekben a makkertermés miatt megfelelő újulat fog rendelkezésre állni, azonban a tölgyek esetében a termés nem szokott elégséges lenni, ezért fokozott figyelmet kell fordítani a felújításra. Az újulat esetében még nagy gondot kell fordítani a cserjefajok (szeder, kökény, galagonya) konkurenciájának visszaszorítására és az anyaállomány megfelelő egyedszámának fenntartására ugyanezen okból.

A nap végén a *Keresztes György* által tervezett, a Nyugat-magyarországi Egyetem és a HM Budapesti Erdőgazdaság Zrt. által fejlesztett EEK-01 típusú (erdészeti elektromos) közelítőgép bemutatása következett az erdészet udvarán. A gép teljesítménye, költségigénye még nem ismert.

Csikos Imre és Orbán Tibor
HM Budapesti H.Cs.

Riedl Gyula bácsira emlékeztünk

Riedl Gyula vasdiplomás, Bedő Albert-díjas erdőmérnökre, Egyesületünk tiszteletbeli tagjára emlékeztünk halálának 8. évfordulóján az Országos Erdészeti Egyesület Wagner Károly Erdészeti Szakkönyvtárban. A megemlékezésen részt vett *Moranszki Mónika*, Riedl Gyula unokája is. Gyula bácsi 1914-ben született Makláron és így jövőre töltené be a 100. életévét.

Dr. Sárvári János
a könyvtár őre

Új belépők

Balassagyarmati Helyi Csoport:

Kral Frantisek erdőmérnök, Nagy János Zoltán egyéb felsőfok, Farkas Jan erdőmérnök, Baranyai me-

gyei Helyi Csoport: Ruppert Róbert erdésztechnikus; Békés megyei

Helyi Csoport: Papp Sándor erdő-

mérnök; Erdélyi Helyi Csoport: Oláh Zoltán erdőmérnök; Kecskeméti Helyi Csoport: Barna Péter faipari felsőfok, Dánfy László Andor egyéb felsőfok;

Miskolci Helyi Csoport: Tikász Edina Piroška erdőmérnök, Komáromi Róbert erdőmérnök; Nagykanizsai He-

lyi Csoport: Pölöskei János egyéb felsőfok; Pápai Helyi Csoport: Tompa István egyéb felsőfok; Sopron Hallgatói

Helyi Csoport: Kardos Bendegúz; Soproni Helyi Csoport: Nagy Levente erdésztechnikus; Szolnoki Helyi

Csoport: Németh Ádám erdésztechnikus; Szombathelyi Helyi Csoport: Kbell Melinda egyéb felsőfok; Visegrádi

Helyi Csoport: Mikó Zoltán Pál egyéb felsőfok; Zalaegerszegi Helyi Csoport: Pálos Péter erdésztechnikus.

Honlapjaink:

www.oee.hu

www.erdeszetilapok.hu

www.erdokhete.hu

www.azevfaja.hu

Dr. Nádai Magda

KEREKÉRDŐK SZIVÁRVÁNYA

Figyelemirányító könyv erdőjáró gyerekeknek

„Különös misztérium ez, de aki egyszer részese lett, az mindig újra visszavágylek! .../ amelyben már ő is erdő. Ember is, de erdő is, abogy a csízek, cinkék, pintyek, rigók, abogy a csigák, pocokok, siinök, mókusok, abogy a borzok, vad-disznók, őzek, szarvasok is részei az erdő egészének, noha mind-mind külön lények.”

/ Varga Domokos /

Ez a színes-képes könyv változatos tartalommal és különféle módszerekkel teszi vonzóvá az erdőjárását.

I. fejezete felkészíti az erdei sétákra. Bemutatja a társulások jellemző lakóit, védetteket és nem védetteket együtt. Oldalról-oldalra a könyv címének az igazolására törekszik. – Ez így kerek – mondjuk, ha legtalálóbban jellemeznénk valaminek a tökéletességét. A „kerek” itt az erdei élet harmóniájára vonatkozik. A

sokszínű szivárvány az egészséges erdő fajgazdagságát jelképezi. Ha az erdőjáró gyerek megfogadja a II. fejezet viselkedési tanácsait, kipróbálja cselekvési ötleteit, vers-idézetek szerint nézi az erdőt, ismeretekben és érzelmekben gazdagodva lép ki onnan. A III. fejezetben művészi nőnény- és állatfotók adnak példát erdőt kímélő emlék-gyűjteményre. A IV. fejezet „Élethűre színező”-jében 32 védett élőlény körvonala segít a felismerés megerősítésében. A könyv „Erdőgazdálkodásunk a fenntartható fejlődés jegyében” című

Könyvajánló

fejezetét két neves erdészeti szakember: Vid Katalin és Puskás Lajos írta,

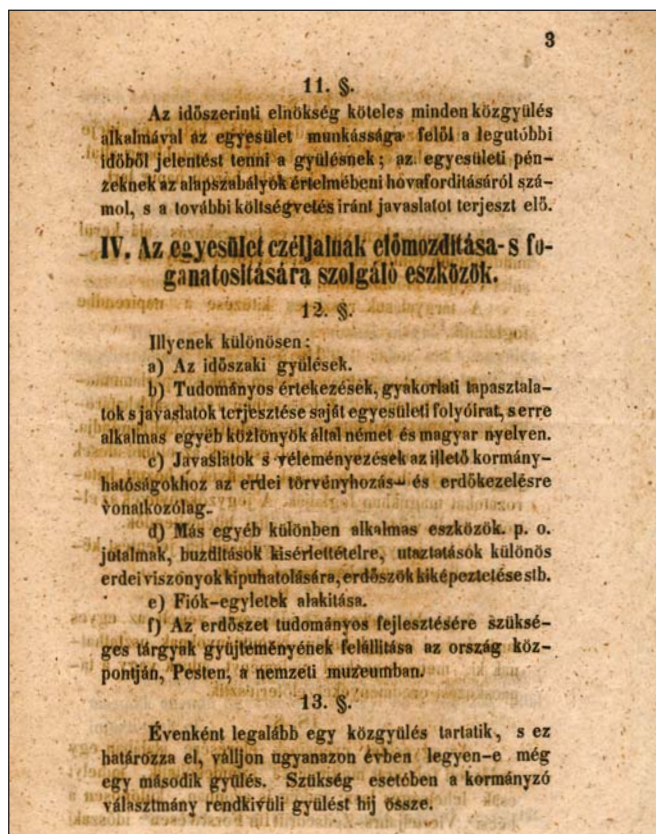
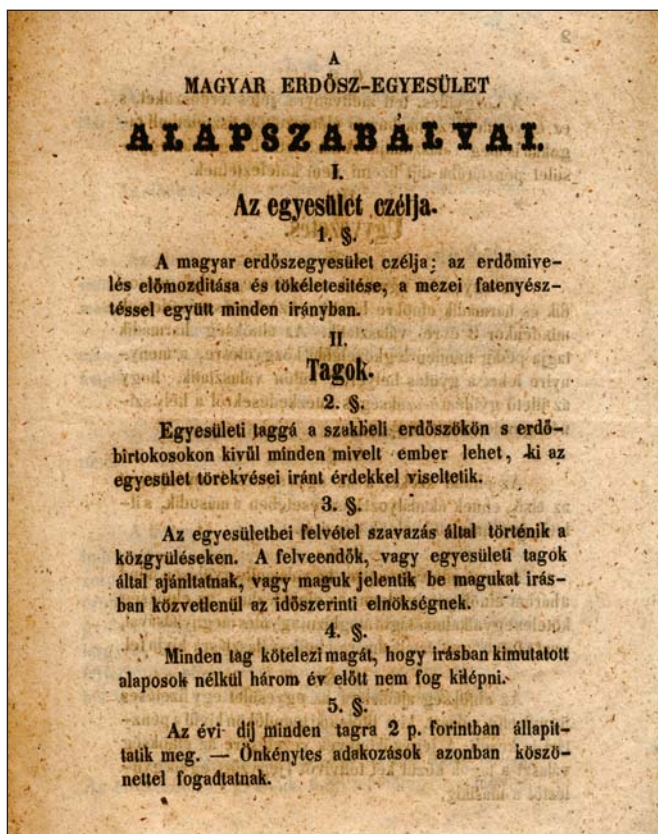

gyakori gyermekkapcsolat – ihlette, közvetlen hangon, számos fotóval szemléltetve az erdészek „kerekérdőt” fenntartó igyekezetét.

A könyv első kiadása 2012 tavaszán, az Országos Erdészeti Egyesület szervezésében, az Állami Erdőgazdaságok támogatásával jelent meg. Hamar elfogyott, de a folyamatos vásárlási szándék miatt újrajtomását tervezi a Kiadó.

Kiadó: BAFILA Kft.
b.konyvmuhely@gmail.com

Egy különleges Alapszabály margójára

Egyesületünk *Dr. Ádámfi Tamás* tagtársunk segítségével árverésen jutott hozzá egy különleges, kicsit titokzatos kordokumentumhoz, amelynek címe „A Magyar Erdősz-Egyesület Alapszabályai”. Az igen jó állapotban lévő 8 oldalas nyomtatvány végén nem található dátum, csupán kézírással szerepel az első lapon „1857”, míg a szöveg végén „Esztergom 1844”, vagy 74, vagy 94 (a harmadik szám nem azonosítható be egyértelműen).

A 17. paragrafusból álló alapszabály nyelvezete és a papír minősége is arra utal, hogy a 19. század közepéről származik. Különleges a megnevezés is: az „Erdősz-Egyesület”. Többféle használatos változatát ismerjük Egyesületünk korabeli elnevezéseinek, hiszen az Ungarischer Forstverein-t is Magyar Erdősz-Egyesületnek fordították, majd az 1866. december 9-i rendkívüli „Nagygyűlésre” szóló meghívó „Magyar Erdészeti Egylet”-et említ, de Ferencz Józsefnek 1869-ben az eredeti 1866-os Alapszabály módosítását előterjesztő *Gorove István* illetékes miniszter a „Magyar Erdész Egylet” módosított alapszabályainak módosításáról beszél, míg maga az 1866-os Alapszabály az „Országos Erdészeti Egyesület Alapszabályai” címet viseli. Jól látható, hogy az Erdősz-Egyesület elnevezés ezek között nem fordul elő, egyfajta átmeneti névnek tűnik az 1851-es német nyelvű és ajkú egyesület és az 1866-os Országos Erdészeti Egyesület között. A dokumentum szövegében elmerülve, a 12. § alatt, amely „Az egyesület céljainak előmozdítása-s foganatosítására szolgáló eszközök” között sorolja, a b) pontban „Tudományos értekezések, gyakorlati tapasztalatok s javaslatok terjesztése saját egyesületi folyóirat, s erre alkalmas egyéb közlönyök által német és magyar nyelven.” Ez a mondat két dolgot sugall az olvasónak. Eegyrészt azt, hogy *Wagner Károly* és *Divald Adolf* még nem alapította meg a dokumentum keletkezésekor az Erdészeti Lapokat, mint a Magyar Erdősz-Egyesület saját lapját, vagyis keletkezésekor csak a Mittheilungen des Ungarischen Forstve-

reines létezett. A másik az, hogy a tapasztalatok és javaslatok terjesztésére még a német és a magyar nyelvet együttesen ajánlja, ami arra utal, hogy a magyarosítási mozgalomnak még csak a kezdetén vagyunk. Ha az Alapszabály szerkezetét vetjük össze akár az Ungarischer Forstverein, akár az Országos Erdészeti Egyesület korai alapszabályaival, akkor nem sok közös vonást találunk bennük. Már az egyesület céljának meghatározása is különleges: „az erdőmivelés előmozdítása és tökéletesítése, a mezei fatenyésztéssel együtt minden irányban”. Az ügyvezetésre vonatkozóan is markánsan eltérő struktúrát ír elő az ismertektől, nevezetesen „az egyesület ügyeinek vezetése egy első, második és harmadik elnökre bízatik”. A második elnök ügynevezett „ügyviselő” is lehet, míg „A tollvivők (jegyzők) a jegyzőkönyvek szerkesztéséről gondoskodnak, s ezeket az ügyviselőnek átadják, ki a kinyomtatást eszközölteti”.

Az eddig elmondottak alapján megkockáztatható az a feltételezés, hogy a kérdéses dokumentumot 1851 és 1862 közé helyezzük el, s így a címlapon található kézírással, 1857-es dátum nem elképzelhetetlen a nyomtatvány keletkezését illetően. Lehetséges, hogy az egyesületen belüli magyarosítási mozgalom egyik első, nyomtatásban is megjelent alapszabály-tervezetét tartjuk a kezünkben, ami értelemszerűen sohasem lépett hatályba. Ez a dokumentum értékét csak tovább növeli.

Végezetül az Alapszabály még egy érdekes javaslatára hívom fel a figyelmet, ami szintén az egyesületi célokat segítő eszközöket felsoroló 12. paragrafus f) pontjában olvasható: „az erdőszet tudományos fejlesztésére szükséges tárgyak gyűjteményének felállítása az ország központján, Pesten, a nemzeti múzeumban”.

Az Alapszabály az Országos Erdészeti Egyesület *Wagner Károly* Erdészeti Szakkönyvtárában tekinthető meg.

Dr. Sárvári János
a Könyvtár őre

Gyorsvélemény statútum-ügyben

Készséggel és örömmel teszek eleget dr. Sárvári János kolléga, egyesületi könyvtárunk őre arra irányuló megítisztelő felhívásának, hogy nyilvánítsak én is véleményt azzal a kisnyomtatvány-antikvitással kapcsolatban, amely „A Magyar Erdész-Egyesület Alapszabályai” címet viseli. S amely vásárlás útján nemrég került egyesületünk birtokába. Előrebocsátom, hogy jelenleg csak egy gyorsvéleményt tudok nyújtani, mert a másolatban megkapott dokumentumot még nem tudtam behatóbban megvizsgálni. (Más szóval: fenntartom magamnak a tévedés jogát.)

1. Mindenekelőtt gratulálok dr. Ádámfi Tamás kollégának, amiért ezt a ritka és becses dokumentumot a zsúfolt könyvpiacon éles szemmel felfedezte és aukciós tapasztalatait latba vetve, könyvaukción meg is tudta azt szerezni Egyesületünk számára. S köszönet illeti egyesületi vezetőinket is, amiért nem haboztak a gyors döntést meghozni a megvásárláshoz szükséges pénzfordítás dolgában. Megbocsáthatatlan ballépés lett volna elszalasztani ezt a lehetőséget egy olyan okmány esetében, amelyből évtizedet alatt is jó, ha egyetlen példány felbukkan. S amelynek jelentőségét másfél évszázados történelmi múltra visszatekintő Egyesületünk szempontjából nem lehet eléggé hangsúlyozni.

2. Megítélésem szerint dr. Sárvári János a rendelkezésre álló információkból kiindulva logikai alapon jól határolta be a dokumentum lehetséges keletkezési idejét az 1851–1862 közötti évtizedre. Mindazonáltal a nyomtatvány eléggé talányos, kérdéseket vet fel és ezt a jellegét csak fokozza a rajta olvasható két kis kéziratos feljegyzés. Ez a talányosság lehetővé teszi, hogy az elemző olvasó helyenként kissé eleressze a fantáziáját, s hipotéziseket állítson fel a dokumentum eredetével kapcsolatban.

3. Azt, hogy tervezetről és nem elfogadott alapszabályzatról van szó, valószínűsíti, hogy sehol sem szerepel rajta hitelesítő záradék: hely, időpont és az egyesület képviselőjére feljogosított képviselő neve, esetleg kézjegye (is). Ebben az esetben a 7. §-ban feltüntetett első elnök, vagy legalább az elnökök

valamelyike. Sajnos, az egyesület székhelyét sem tünteti fel az okmány.

A tervezet-jelleg mellett szólhat az a tény is, hogy hitelesítő személy helyett a dokumentum végén „A magyar erdészegyesület bizottmánya” aláírás szerepel. A „Bizottmányok” című II.V. fejezetben írtak alapján feltételezhetjük, hogy ez egy alapszabály-előkészítő alkalmi bizottság volt, amely a kis nyomtatványban adta közre megbízatásának eredményét.

4. A kérdés az, hogy ki lehetett ez a megbízó? A megválaszolásban előbbre vihetnek az okmányra kézzel írt, dr. Sárvári János által már boncolgatott évszámok.

Úgy vélem, hogy a statútum nyomdai tipográfiája, nyelvezete, a funkcionáriusok megnevezésére alkalmazott régies szóhasználat (ügyviselő, titoknok, tollvivő), továbbá az ország központjaként Budapest helyett Pest megjelölése alapján az egyik lehetséges olvasatként számításba vehető 1894-es évszámot elvethetjük.

Kizárhatónak vélem az 1874-es évszám-olvasatot is. Akkorra ugyanis az Országos Erdészeti Egyesület már jócskán megerősödött, alapszabályai jól ismertek, saját közlönyének céljára pedig egy évvel korábban megvásárolta az "Erdészeti Lapok"-at. A nevét 1862-ben Magyar Erdész-Egyletre magyarosított Ungarischer Forstverein (röviden: U.Fv.) ekkorra már nyomtalanul eltűnt szakmai közéletünkéből.

5. Megítélésem szerint az 1857-es évszámon is átléphetünk az előzőek ismeretében. Ebben az évben különösebb esemény nem történt az egyesületi életben. Az U.Fv. is megerősödve, zavartalanul működött az Osztrák Birodalmi Erdészeti Egyesület (Österreichischer Reichforstverein) magyar tartományi tag-egyesületeként és éppen a hazánkra is kiterjesztett 1852. évi birodalmi erdőtörvény bevezetésének feladataival volt elfoglalva. A statútumot érintő fejlemény nem történt.

6. A fantáziát jobban megmozgatja az „Esztergom 1844” (esetleg 1847) feljegyzés, mert számomra ez a leginkább valószínűsíthető olvasat. Akkoriban ugyanis már működött egy erdészeti egyesületi formáció hazánkban: a gróf Széchenyi István által 1825-ben Pesti

Lófuttató Társaságként alapított, 1834-ben az Országos Magyar Gazdasági Egyesület (OMGE) nevet felvett civil szervezet 1842-ben létrehozott Erdészeti Szakosztálya.

Most nincs arra terjedelmi lehetőség, hogy behatóbban foglalkozzunk ennek a szakosztálynak a tevékenységével. A lényeg: igen tiszteletreméltó munkát fejtett ki, s kiváló szakembereket tömörített. Az elnöke pl. Greiner Lajos volt. Megítélésem szerint a legjobb úton volt ahhoz, hogy mihamarabb önálló szakegyesületté fejlődjön. Ennek szükségessége már a levegőben lógott és méltó is lett volna a kb. 27%-os erdőszültségű történelmi Magyarországon fölöttébb perspektivikus nemzetgazdasági ágazatnak ígérkező erdőgazdálkodáshoz. Maga az U.Fv. első elnöke, gróf Königsegg-Aulendorf Gusztáv pruszkai földbirtokos is leírta 1851-ben: „Már 1848-49-ben, sőt '50-ben szó volt az egyesület megalakításáról, de az országban uralkodó állapotok ezt eddig nem tették lehetővé.” (Erdészeti Lapok, 2010/3. szám, március, 101.p.)

7. Ámde itt van még a dokumentumon az évszám mellett feljegyezve az „Esztergom” városnév is. Mégpedig magyarul, a korabeli német „Gran” név helyett.

Ha folytatjuk az iménti gondolatsort és – joggal – feltételezzük, hogy a szakma legjavát ekkor már intenzíven foglalkoztathatta a szervezkedés, az önálló szakegyesület létrehozásának gondolata, akkor ehhez Esztergom, mint helyszín jó feltételeket jelentett. Ne feledjük: a képzett erdészeti szakemberek többsége akkoriban az intézményi és magán-nagybirtokokon dolgozott (ezek tudták megfizetni).

A nagybirtokok között is az egyik legnagyobb volt a római katolikus egyház, azon belül annak esztergomi érseksége (+ az ottani főkapitány). Mindkettő központja Esztergom volt, erdészeti szempontból a primáciai jószágkormányzóság. Ott nyugodt körülmények között, megfelelő számú és közéleti súlyú szakember közreműködésével, pénzügyi és infrastrukturális feltételek birtokában lehetett megkezdeni az előkészítő munkát. Első lépésben egy általános jellegű alapszabálytervezet kidolgozását és nyomdai sokszorosítását azért, hogy kellő számban szétküldhető legyen tagtoborzás és

egyben szélesebb körű megvitatás céljából.

8. Ez a logikai-időbeli megközelítés most már mindenképpen a Sárvári kolléga által is valószínűsített, 1851. június 30-án Esztergomban megalapított első önálló magyarországi erdészegyesületre, az Ungarischer Forstverein-re tereli a figyelmet, mint a státútumok kibocsátójára.

Összehasonlítva a szóban forgó dokumentumunkat az U.Fv. 1851. október 21-22-i (második) közgyűlésén kidolgozott német nyelvű alapszabályzatával (Statuten für den Ungarischen Forstverein), azonnal szembetűnik a két okmány nagyfokú, akár az azonosság fogalmát is kimerítő hasonlósága.

Mindkét irat – azonos címeikkel – két főrésze, majd mindegyik főrész további öt-öt fejezetre tagolódik. A második főrész – mai kifejezéssel élve – az egyesület ügyviteli szabályzata. A főrészek és a fejezeteken belüli paragrafusok száma (20+17) is teljesen megegyezik. A német és a magyar nyelvű szöveg egybevető elemzését még nem tudtam teljesen elvégezni, de első áttekintésre az azonosság a szövegek tekintetében is fennáll. A főrész- és fejezetcímek szövege azonos.

Az előadottak alapján nemigen lehet kétséges, hogy dokumentumunk az U.Fv. státútumainak magyar nyelvű változata.

9. Az okmány keletkezésének időpontját illetően azonban a bizonytalanság még ezek után is fennáll. A szabadságharc előtt készített szövegről van-e szó, amit 1851-ben csak elő kellett újra venni és gyorsan németre fordítani? Vagy az 1851 októberében alkotott szöveg magyar fordításáról? Vagy esetleg a Sárvári kolléga által is említett 1860-as évek elejéről, amikor az U.Fv. vezetősége – a változó külső-belső körülmények nyomására – már erőteljes intézkedéseket tett az egyesület megmagyarosítására?

Ezt az utóbbi variánst látszanak alátámasztani az I.IV.12.§.b) pontban írtak: az egyesület a mondanivalóit a kiadványaiban német és magyar nyelven kívánta terjeszteni. Ez a két nyelvű publikálás azután meg is felelt az 1860-as évek egyesületi gyakorlatának, szemben az '50-es évek kizárólagos német nyelvhasználatával.

10. Az 1850-es évek elejére datálásnak ellentmondani látszik az a körülmény, hogy akkor még tombolt az osztrák

önkényuralom, a hivatalos nyelv a német volt. Az alapszabályzatot német nyelven kellett benyújtani jóváhagyásra a hatóságoknak, a Helytartótanácsnak. S ez így is történt: 1851. december 13-án hagyta jóvá Albrecht főherceg, a magyar tartomány kormányzója.

Amint egy kortárs, *Roxer Vilmos* írta később egy visszaemlékezésében: „Erős a hitem, miszerint az akkori kormány alatt valószínűsített nem nyertek volna.” (Erdészeti Lapok, 1882. 148.p.)

11. Van azonban egy bökkenő, ami mégis csak az 1850-es évek elejére tereli az okmány keletkezésének időbeli behatárolását. Mégpedig az I.IV.18.§. Ez a paragrafus ugyanis kimondja, hogy az egyesület céljainak elérése érdekében egy saját erdészeti folyóiratot szándékozik indítani, mihelyt csak lehetséges lesz. Addig is azonban a bécsi „Vierteljahrs-Zeitschrift für Forstwesen” című időszaki (negyedéves) folyóiratot, s a pesti „Gazdasági Lapokat” (s esetleg még más alkalmas hírlapokat is) fogja közlönyéül használni.

Az 1851. évi Statuten-ben ugyanezen a helyen ugyanez a szöveg szerepel, csak természetesen német nyelven.

Az U.Fv. 1854-től azután meg is indította és a továbbiakban rendszeresen megjelentette saját értékes szakfolyóiratát „Mittheilungen des Ungarischen Forstvereins” címmel. Ezért ez után az időpont után kiadott egyleti alapszabályzatban az említett megfogalmazású paragrafust elhelyezni, más publikációs fórum után nézni már értelmetlen lett volna. Az okmánynak tehát 1854 előtt kellett keletkeznie!

12. Az időbeli meghatározás szempontjából maradt még egy variálási lehetőségünk: az a bizonyos 1844-es (esetleg 1847-es) évszám.

Nem óhajtánék egy olyan irányú eszmefuttatásba kezdeni, hogy a dokumentumban esetleg már az 1840-es évek közepén megindult magyar erdészegyesület-alapítási szervezkedés tagtoborzási propagandakellékét lássuk. Nem akarok a felfűtött képzelet által hajtván a tényektől elszakadni és ingoványos talajra lépni.

Ugyanis itt is van egy kicsiny, de kevéssé megkerülhetetlen bökkenő: a már említett I.IV.18.§., amely az egyesület egyik lehetséges, igénybe veendő kommunikációs szócsövének a „Gazdasági Lapok”-at említi.

A probléma az, hogy legjobb tudomásom szerint a „Gazdasági Lapok” kiadását csak 1850-ben indították meg. Tehát nem lehetett hat évvel korábban az alapszabályokban egyesületi sajtóorgániumként megjelölni!

13. Összefoglalva az elmondottakat: az valószínűsíthető, hogy a vizsgált dokumentum az 1851-ben Esztergomban alapított Ungarischer Forstverein státútumának tervezete lehet. Esetleg lehet végleges, de nem hitelesített szövege is, mivel nem tartalmaz olyan előírást, amely más külföldi (cseh, osztrák) erdészegyesülettel kapcsolatos társulásra utalna; márpedig ez a felvetés az alakuló közgyűlésen dőlt el, nemleges jelleggel. Ez a tény az időbeli behatárolást még tovább szűkítheti 1851 irányában, mivel 1852-ben az U.Fv. mégis belépett az Osztrák Birodalmi Erdészeti Egyesületbe.

Utolsó feladatként azt az ellentmondást kellene megfejteni, hogy ha az okmány 1850-51-ben keletkezett, akkor miként jelenhetett meg nyomtatásban magyar nyelven? A szigorú cenzúra ezt aligha engedélyezte volna. Többféle tipp lehetséges; a megválaszolást a T. Olvasóra bízom.

14. Zárszóként annak a véleményemnek adok kifejezést, hogy ez az igen ritka, értékes és fontos okmány mindenképpen megérdemli a további alapos tanulmányozást. Ilyen talányos esetekben egy bűnügyi vizsgálathoz hasonló szívszűrés, aprólékos nyomozó munkával kell sok kis információmorzsát összegyűjteni, a hipotéziseket szelektálni és végül a bizonyosság szintjére emelni.

Szükségesnek látszanék ebbe a munkába bevonni a Habsburg Monarchia polgári jogában és egyesületi jogában járatos jogtörténészt, a 19. század magyar történetére (különösen a reformkorra és a neoabszolutizmus korszakára) specializálódott történészt, a régi könyvek és történelmi kisnyomtatványok terén járatos könyvtárost, antikváriusokat stb. (Segítene például, ha most is tudnánk, hogy milyen környezetből került a dokumentum az aukcióra bocsátó antikváriumba.)

Szép eredmény lenne, ha az OEE fennállásának 150. évfordulójára a szóban forgó okmánnyal együtt több más vitatott témában is tisztábban látnánk egyesületünk megalakulásának történelmi előzményeit.

Dr. Király Pál

az OEE tiszteletbeli tagja

Felgyorsultak az erdészeti jogcímek kifizetései

A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) a MEGOSZ kérésére részletes tájékoztatást adott a jelenleg folyamatban lévő erdészeti jogcímek ügyintézésével, elbírálásával, határozathozatalaival és kifizetési kérelmeivel kapcsolatban. Az alábbiakban ebből adunk közre néhány fontos információt:

- **Erdészeti potenciál helyreállítása:** Beérkezett 2012-ben 283 támogatási kérelem, amiből 239-et fogadtak el és amelynek teljes jóváhagyott kötelezettségvállalási összege **1 523 221 989 Ft.**
- **Natura 2000 erdő kérelmek ügyintézése:** A 2012-ben benyújtott 2196 kérelemből az elfogadott 1920 kérelemre kifizetett az MVH eddig **3 598 546 039 Ft**-ot!
- **Erdő környezetvédelmi intézkedések:** A 2012. évi 270 benyújtott támogatási kérelemről a jóváhagyott kérelmek száma 228. Az előzetesen lekért adatok alapján a várható támogatási összeg **6 615 824 Euró**
- **Erdőszerkezet átalakítás:** 2011-ben 100 kérelem esetén a forrásigény **648 240 672 Ft** volt. A 2012. évben benyújtott 153 támogatási kérelem értékelése folyik.
- **Fiatal erdők állománynevelése:** A 2012-es évben 568 támogatási kérelem érkezett be, amiből 517 kérelem támogatott, 2013-ban pedig 303 támogatási kérelmet nyújtottak be, amelyeknél a határozatok postázása október közepén várható.

- **Kifizetési kérelmek:** Az alapjogosultság ellenőrzése elkezdődött az MVH kirendeltségein, valamint a 2012. évi és 2013. évi támogatási kérelmekre benyújtott kifizetési kérelmek szétválasztása is.

Az első kifizetések augusztus végén megkezdődtek. Jól látható, hogy milyen komoly adminisztrációs feladatok kapcsolódnak az egyes jogcímekhez. Ezúton is szeretnénk megköszönni az MVH-nak a korrekt és gyors tájékoztatást!

Sorra alakulnak az Agrárgazdasági Kamara megyei Erdő- és Vadgazdálkodási Osztályai

Mint arról korábban hírt adtunk, valamennyi megyében sikeresen megválasztották az Erdő- és Vadgazdálkodási Osztályok vezetőit. Most ezen osztályok alakuló üléseinek összehívása és megtartása folyik. Jelen állás szerint eddig 8 megyében alakultak meg ezek az osztályok, míg további 11 megyében szeptember hónapban zajlik le ez az aktus. Ezt követően a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara országos Erdő- és Vadgazdálkodási Osztályának vezetője, *Luzsi József* összehívja az országos alakuló ülést, amelynek keretében meghatározzák a 2013. évi munkatervet és az erdő-, vadgazdálkodás területén felmerülő legfontosabb problémákat, illetve az azok megoldására teendő kamarai lépéseket.

Jó hír, hogy dr. Somogyvári Vilmos,

(képünkön) aki a MEGOSZ munkatársaként hosszú éveken keresztül oly sokat tett a magyar magánerdő gazdálkodás fejlesztéséért, augusztus 1-től a NAK Vidékfejlesztési Igazgatósága szakértőjeként dolgozik az erdészeti- és vadgazdálkodás területén.

Ezen belül legfontosabb feladatai:

- részvétel a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 erdészeti jogcímeinek előkészítésében;
- az erdő- és vadgazdálkodással kapcsolatos jogszabályok véleményezésének előkészítése;
- a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara képviselete a legkülönbözőbb szintű erdő- és vadgazdálkodási rendezvényeken, fórumokon, szakmai szervezetekkel való kapcsolattartásban, szakmai és egyéb anyagok elkészítése stb.

Dr. Somogyvári Vilmos figyelemmel kíséri és részt vesz a megyei osztályok alakuló ülésein is.

Dr. Sárvári János, MEGOSZ

Hazánk csatlakozott az Európai Állami Erdészetek Szövetségéhez

Az MFB Zrt. mint a 22 magyar állami erdőgazdaság tulajdonosi jogait gyakorló intézmény 2013 júniusában, Nizában, az Európai Állami Erdészetek Konferenciáján jelentette be hivatalos csatlakozását a szervezethez.

Idén a Francia Nemzeti Erdészeti Hivatal, az Európai Állami Erdészetek Szövetségének francia tagja szervezte azt az immár hagyományos, éves találkozót, amelyen az állami erdőgazdálkodással és azok felügyeletével foglalkozó szervezetek vezetői, képviselői cserélnek tapasztalatot. Az idei találkozó kiemelt témája a természeti katasztrófák megelőzése, a földközi-tengeri és hegyvidéki erdőkben felmerülő speciális

kockázatok kezelése volt. Ezen túlmenően a résztvevők betekintést nyerhettek a mediterrán térség erdészeteinek mindennapi kihívásaiba. A találkozón az MFB Zrt. képviselője bejelentette hazánk 2013. július 1-jétől hatályos csatlakozását a szervezethez, amely ezzel immár 26 tagot és 20 tagországot számlál.

Az Európai Állami Erdészetek Szövetsége

Az Európai Állami Erdészetek Szövetsége (EUSTAFOR) 2006-ben alakult négy ország (Finnország, Litvánia, Ausztria és Franciaország) részvételével. Az EUSTAFOR olyan piacorientált, állami tulajdonban lévő erdészeti cégek, vállalkozások és ügynökségek képviseletét látja

el, amelyek fő szempontja a fenntartható erdőgazdálkodás megszervezése, biztosítása. A szövetség célja, hogy elősegítse az információáramlást a tagok között, segítsen nyújtson az európai uniós támogatási lehetőségek felkutatásában, jogosultságok megszerzésében, és képviselje az európai állami erdők fenntartható fejlődésének közös érdekeit az Európai Unió jogalkotása során. A szervezet tagja továbbá egy erdészeti kutatással és fejlesztéssel foglalkozó ernyőszervezetnek, amely segíti az EUSTAFOR tagok hozzájárását európai uniós pályázati forrásokhoz, valamint részvételét uniós projekteknél.

Nyiri János
szóvivő, MFB Zrt.

Vándorgyűlések az Egri Erdőgazdaságnál II.

A második egri Vándorgyűlést 1974 augusztusában tartották. A hat vándorgyűlés közül ez volt a legnagyobb 800 fő részvételével, háromnapos programmal.

A legutóbbi – 1964-es – rendezvény óta nagy változások voltak országosan is és nálunk is: 1967-ben megszűnt az OEF, az erdészetet *dr. Dimény Imre* MÉM-miniszter alá rendelték helyettesi szinten. 1970-ben összevonták a Mátrai és a Nyugatbükki Állami Erdőgazdaságot, a cég neve attól kezdve Mátrai Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság, igazgatója *Adamkó József*, főmérnöke *dr. Kovács Jenő*. Idecsapják a Felnémeti Fűrész és a Petőfibányai Fatelepet.

Az Egyesület elnöke továbbra is *dr. Madas András*, aki akkor már Dimény miniszter helyettese, az OEE-főtitkár pedig *Király Pál*. A prominens személyek közül néhányan: *dr. Pankotai Gábor*, az Erdőmérnöki Kar dékánja, ő gyakorta megfordult Egerben, *dr. Sali Emil* és *dr. Tóth József* MÉM főosztályvezetők, *Gáspár-Hantos Géza* MÉM főosztályvezető-helyettes.

A vándorgyűlés egyik fő témája a termelőszoövetkezeti erdőgazdálkodás volt, ezt fejezte ki a rendezvény jelmondata: „Erdész összefogással a termelőszoövetkezeti erdőgazdálkodásért”. Erről szövegezte a Szajlai Tsz bükkszéki kopárjain folytatott erdőtelepítési kísérlet bemutatása. A Mátrafüredi ERTI által kifejlesztett módszerrel, teljes gépsorral végeztek ott erdei fenyő és tölgyes telepítést.

A foton a bükkszéki fenyőtelepítést láthatjuk, ehhez kis bolgár traktorral készítették elő a padkákat.

A kopárfásítások után a Szilvásvárad Erdészetnél előkészített bemutatóhelyek látogatása következett. A Bük-fennsíkon egy bükös felújítógépet és sokféle közelítő gépet láthattak a résztvevők (LKT-75, Ferrari, D4KB, Steyer típusú traktorok), és egy különlegességet TDT-

55 traktort szovjet kötélpályával felszerelve. A szilvásvárad alsórakodói telephelyen nagyszabású gépbemutatót tartottak, ahol a gépek, szállító járművek egész arzenálját vonultatták fel a vándorgyűlés tiszteletére. Voltak ott hosszúfás szelvények mindenféle változatban, rakodói anyagmozgatók, elektromos fűrészek, KR-2-es egri forgógyűrűs kérgező, tűzifahasító és aprítékkészítő gépek (fotó). Ez a nagyszabású gépbemutató már a „Fagazdasági Műszaki Napok” keretében zajlott, ezzel együtt a rendezvény háromnaposra bővült.

A szilvásvárad gépbemutató

A Jávorkúti úton mutatta be az erdőgazdaság saját útfenntartó rendszerét, ami egy lengyel finisherből, vibrációs hengerből és kátyúzógépből állott (fotó). Mindezt kiegészítette a bitumentároló és aszfaltkeverő gép Felnémeten. Az útfenntartás 1974-ben már égető kérdéssé vált, a '60-as évektől sorra épültek bitumenes pályaszerkezettel ellátott utak, a legidősebbek már elérték a 15 éves kort, a nagy forgalmú utak karbantartást, felújítást igényeltek.

Aszfaltfinisher a Bük-fennsíkon

A vándorgyűlés színfoltja volt, amikor *dr. Madas András* elnök felavatta a szilvásvárad szabadtéri Erdei Múzeumot. A múzeum elindítója és szellemi megalapozója *dr. Kovács Jenő*, aki ezen a rendezvényen kapta meg a „Bedő-díjat”.

Az előkészítő szervező munkákat itt is, mint a tíz évvel előttnél *Jáhn Ferenc* – ekkor már főosztály-vezető – végezte

el mérnöki alaposággal munkatársaival. Mindig szívesen emlékszem rá, és büszke vagyok rá, hogy a keze alatt dolgozhattam. A Szalajka-völgyben rendezett baráti összejövetel pedig mindenki számára emlékezetes marad.

1985 augusztusában megrendezték a harmadik egri vándorgyűlést.

Az Egyesület elnöke akkor *dr. Herpay Imre* egyetemi tanár, főtitkára *Király Pál*, és a neves személyiségek közül megjelentek: *Tömpe István*, az OEF első nagyműtűmű főigazgatója, *dr. Ábrám Kálmán* OKTH elnök, *dr. Királyi Ernő*, a MÉM-EFH vezetője. A vándorgyűlésnek otthont adó Mátrai Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság vezérigazgatója *dr. Kovács Jenő*, helyettese *Jáhn Ferenc*.

Olyan időszakban került sor erre a rendezvényre, amikor a magyar erdészek körében forrongás volt a jellemző, *Király Pál* szavaival „bizonyos szellemi erjedés indult” a szakközönség soraiban. A vezetőségi beszámolóban már megjelentek a gazdálkodásban rejlő ellentmondások, sokan látták problematikusnak az erdészetben kialakult helyzetet és a jövőt. A nyereségérdekelte szemlélet és szabályozás hátrányosan hat a hosszútávú érdekeket szolgáló erdészeti ágazatra. Ahogy a beszámolóban megfogalmazták, új erdészeti politikára van szükség, amelyben nagyobb hangsúlyt kap az ökológia. Érdekes, hogy ezeknek a gondolatoknak a csírái már megjelentek az 1929. évi közgyűlésen.

A vándorgyűlés évében támadások érték az erdőgazdálkodókat, kritikai észrevételek jelentek meg a sajtó hasábjain, ezek között erősen túlzó megjegyzések is előfordultak, „kirabolják az erdőt”, és ehhez hasonlók.

Figyelemre méltó, hogy az előző három vándorgyűlésen helyet kapott a fenyvesítés programja: 1957-ben felújítás erdei fenyővel, '64-ben lucfenyő kísérletek, '74-ben kopárfásítás erdei fenyővel, a '85 évi programban már a fenyőkérdés nem szerepelt, a fenyvesítéssel kapcsolatos akkori álláspontok már változtak.

Dr. Királyi Ernő hivatalvezető felszólalásából érdemes kiemelni, hogy az akkori megítélés szerint a magyar erdők 8,5-9,0 millió br.m³ fatérfogat kitermelésére adtak lehetőséget. A tényszámok azt mutatják, hogy az '50-es évektől a fakitermelés állandóan nőtt, a csúcspot '85 körül érte el 7,5 millió bruttóval, azután csökkent.

Bükkszéki fenyőtelepítés

A közgyűlés (1985)

A közgyűlésről készült fotó az elnökségben lévők egy csoportját mutatja be, név szerint: dr. Királyi Ernő, Király Pál, dr. Herpay Imre, dr. Ábrahám Kálmán (takarásban), dr. Gál János rektor, dr. Kovács Jenő.

A második sorban (jobb szélén) Schmotzer András főmérnök, aki munkatársaival a főszerzői teendőket látta el. Figyelemre méltó, hogy a közgyűlésen személyesen megjelent dr. Ábrahám Kálmán, az OKTH elnöke, ez azt jelezte az erdészek számára, hogy egyre nagyobb szerepet kapnak a természetvédelem szempontjai. A Bükk Nemzeti Park és az ehhez kapcsolódó tájvédelmi körzetek a cég területének mintegy felén jelentenek korlátozásokat.

A közgyűlésen kiosztották a kitüntetések, Varga Béla erdőművelési osztályvezető Bedő-díjban, Molnár László műszaki tanácsadó Kaán Károly-díjban részesült az egriek közül. A Kaán Károly-díjat ezen a közgyűlésen alapították.

Az Oldalvölgyi úton, a Völgyfő-ház közelében vitatták meg a résztvevők az akkori idők legnagyobb erdőművelési problémáját, a kocsánytalan tölgy pusztulását. Varga Béla ismertetője szerint az ország tölgyeseinek 27%-a károsodott, a Mátrai EFAG területén 200 ezer m³ tölgyfa elszáradt. Az osztályvezető kárláncolatra vezette vissza a jelenséget.

A Pazsag közelében gépbemutatót tartottak. Ott mutatták be egyrészt a saját tervezésű és kivitelű gépeket (EA-03 aprító, HP-200-as előtétüzelő, kúpos hasító, görgős hasító, KR-3 kérgező), másrészt gyérítésben alkalmas külföldi gépeket (Bobcat, T-10).

A Püspöklesi rakodón uzsonna várta a vendégeket, ehhez kapcsolódik egy kis epizód. Már előzőleg beharangozták a sült pisztrángot, az egyik autóbuzson a kísérő viszont a következőt közölte az utasokkal: „sajnos technikai okokból a pisztráng tízórai elmarad, helyette Schubert Pisztráng-ötös című művét fogjuk lejátszani hangosítással”. Az olvasók jól ismerik őt, aki ezt a tréfát elkövette.

A vándorgyűlés nevezetes eseménye volt a Szalajka-völgyi „Király-féle házban” berendezett Erdészeti Múzeum megnyitása volt. Az avató beszédet dr. Herpay Imre egyetemi tanár, az OEE elnöke mondta.

Az Erdészeti Múzeum avatása

A fotón látható személyek: dr. Herpay Imre, dr. Kovács Jenő, dr. Váradi Géza hivatalvezető-h., és Zilahy Aladár. A múzeum létrehozása dr. Kovács Jenőnek és Jáhn Ferncnek volt köszönhető, és külön ki kell emelnem Zilahy Aladár szerepét, aki a létesítést megszervezte, és hallatlan szorgalommal végezte a gyűjtő munka nagy részét. Róla nevezték el létesítményt.

A rendezők

... és a főrendező

Végül meg kell emlékezni azokról, akikről a hivatalos beszámolók nem szövegezték említést tenni, róluk nem szokás fotókat készíteni. A rendezők, akik Schmotzer András főmérnök irányításával elvégezték az aprólékos háttérmunkát, nélkülük nem lehetett volna megszervezni a nagy találkozót.

18 év telt el, amikor újra vándorgyűlést rendezett az erdőgazdaság, most már az EGERERDŐ Rt., és közel fél évszázad multával ismét a **Mátra volt a rendezvény színhelye 2003-ban.** A vezérigazgató akkor Pallagi László, az Egyesület elnöke Cserép János, titkára Ormos Balázs, a Helyi Csoport elnöke Jung László vezérigazgató-helyettes. Cserép Jánoson kívül jelen volt a négy korábbi egyesületi elnök (időrendben): dr. Madas András, dr. Herpay Imre, Schmotzer András, dr. Káldy József, és ott volt a Cserép Jánost követő dr. Pető József is, valamint a jelenlegi elnökünk Zambó Péter (fotó).

Madas András, az erdőszet nagy szaktekintélyét, „az OEE örökös tiszteletbeli elnöke” címmel ezen a vándorgyűlésen tüntették ki, ő volt a leg-hosszabb ideig (1956-79) az Egyesület elnöke. Schmotzer András, aki két cikluson át töltötte be az elnöki posztot, ismét kirukkolt, ő volt a főszerzője a 2003-as igen gazdag programokkal összeállított rendezvényünknek.

A vándorgyűlést megtisztelte jelenlétével dr. Solymos Rezső professzor, akadémikus.

Azok a gondolatok, amelyek már halványan 1929-ben, majd 1985-ben erőteljesebben, a mátrai közgyűlésen

Egyesületi elnökök 1956-tól: Dr. Madas András, Schmotzer András, Dr. Káldy József, Cserép János, Dr. Pető József, Zambó Péter

már határozottan jelentek meg. Az erdő nem anyagi jellegű szolgáltatásai a Mátrában előtérbe kerülnek, a turisztikai, üdülési, általában a közjóléti igények ott igen jelentősek. Cserép János OEE elnök beszámolójában úgy fogalmaz, hogy ezeket az igényeket ki kell elégítenünk, de közben nem szabad félretennünk a gazdasági feladatokat. A természetvédelem kérdése fontossá vált, erre külön programot szerveztek a Kékes Erdőrezervátumban. Mindezeket tömören a vándorgyűlés jelmondata fejezi ki: „Az erdő közérdek”.

Mátrafüred a jó hírnevet szerzett szakiskolájával központja volt a vándorgyűlésnek, ez a település mindig nagy szellemi központ volt a magyar erdészet számára. A gyakorlati erdészkedés, a tudomány, a természetvédelem, az oktatás, a vadászat, a közjólét, az egyesületi témák, mind megjelentek a rendezvény programjában és a szakiskolában rendezett kiállításon.

A Mátrafüredi Erdészet vezető emberei – *Rosta Gyula* erdészetvezető, *Dudás Béla*, *Gyenes István* műszaki vezetők – bemutatták a területen folyó munkákat, a Dél-Mátrára jellemző nagy arányban előforduló gyenge termőhelyű, száraz tölgyesek felújítását, cseresek és egy lucos átalakítását. A feladatot sok helyen kerítésben, mesterségesen lehet megoldani. Bemutatták a kíméletes közelítés eszközeit (kötélpálya, fogat).

A tudomány is képviseltette magát, bemutatták az IUFRO Lucfenyő Származási Kísérlet tevékenységét, melyet az ERTI Mátrafüredi Állomása irányít, kezeli *dr. Csóka György* igazgató vezetésével. A kísérleteket az *Újvári Ferenc-Jármai Éva* házaspár indította el a '60-as években.

A Kékes Erdőrezervátumot természetvédelem jegyében *Duska József*, a Bükk Nemzeti Park igazgatója és *Szuromi László*, a Tájvédelmi Körzet vezetője vezette fel. Duska kihangsúlyozta, hogy az erdő igazi terméke „nem a fa, hanem a maga az erdő minden szolgáltatásával együtt”. Ezután meglátogatták a Kékes oldalában fekvő Pisztrángos tavat (természetvédelmi terület), onnan táplálták a Károlyiak mai szemnek is csodálatos vízmű rendszerét.

A szakmai programok után a Kékes magaslatán egy kis ünnepséget tartottak, ahol Cserép Jánoson és Pallagi Lászlón kívül köszöntőt mondtak az akkori politika emberei: *dr. Magda Sándor*, a gyöngyösi főiskola főigazgatója, parlamenti képviselő, és *Keresztes József*, Gyöngyös alpolgármestere.

A szervezők kultúrprogramról is gondoskodtak, a rosszemlékű recski tábor helyén lévő Nemzeti Emlékparkot látogatták meg a résztvevők *Tóth László*, parádfürdői erdészetvezető kalauzolásával.

Mindezek után következett a vándorgyűlések elmaradhatatlan eseménye, a baráti találkozó, melyet Mátrafüreden, az akkori nevén Vadas Jenő Erdészeti Szakközépiskola termében és parkjában rendeztek meg. Ott lépett be a programok folyamába az oktatás, *Simon László* igazgató, aki 15 éven át volt az intézmény élén, bemutatta az iskola múltját, jelenét és a tervekkel teli jövőt. A szakiskola parkjában az ország 34 helyi csoportja egy-egy fát ültetett, ezzel tették le kézzel a vándorgyűlés tiszteletére.

A baráti összejövetel hangulatát talán jól érzékelteti az itt bemutatott fotó.

A baráti találkozó (2003)

Különösen felemelő látvány volt, amikor a szakiskola parkjában táborítúzek lobbantak, jelképezve az ország 19 megyéjéből érkező erdészek seregét.

Összességében elmondható, hogy a 2003-as vándorgyűlés jól szervezett, sikeres összejövetel volt, ami annak kö-

kell megemlítenem a Helyi Csoportokat, az egrieknél *Garamszegi Istvánt* és *Kovács Gyulánét*, a mátrafürediek közül *Miklós Lajos* és *Szuromi Lászlót*, akik teljes erővel vetették be magukat a szervezésbe. A jeles emberek közül nem hagyhatom ki *Ivádi István* erdésztechnikus, a Bátorterenyei Erdészet műszaki vezetőjét, aki akkor kapta meg a Kaán Károly Emlékérem kitüntetését.

A résztvevők között – ismereteim szerint – heten voltak, akik az 1957-es és a mostani találkozón is jelen voltak, közülük négyen: *dr. Madas András*, *Riedl Gyula*, *Bögér András* és *Rakonczay Zoltán* (fotó, a halottak fekete-fehér képen) szerepet játszottak az '57-es vándorgyűlés előkészítésében és megszervezésében. Köztük Riedl Gyula bácsi minden egri vándorgyűlésen ott volt, ott született Eger mellett Makláron, így érthetően sorsa Egerhez kapcsolódik. Egy hozzám írt levelében „a felejthetetlen egri vándorgyűlések melegségére” emlékezik. Bögér András Riedl Gyulával együtt egyik szervezője volt az 1957-es rendezvénynek. Rakonczay Zoltán – Zoli bácsi – volt a főrendezője az '57-esnek, ő, mint élő szemtanúja az akkori időknek, a legtöbb információt nyújtotta számomra az ott történekről. További három személy, akik '57-ben is és 2003-ban is résztvevők voltak: *Miklós Lajos*, *Bozsik Pál* és *Pócsi Béla*, közülük Miklós Lajos bácsi alaposan kivette részét a szervező munkákból. A felsorolt hét kolléga közül ma már csak ketten élnek, Rakonczay Zoltán és Miklós Lajos.

A vándorgyűlés szellemiségét Madas András tiszteletbeli elnök fogalmazta meg legszebben: „az erdő a természet legértékesebb része, amit meg kell őriznünk a következő generációk számára”.

A 2003-as nagy találkozó emlékét ör-

Négyen az '57-esek közül

szönhető, hogy a térség sokféle erdészeti szervezetét a főszervező Schmotzer András jó érzékkel fogta össze egy lelkes csapatá. Az eddig felsoroltakon kívül nagyon sokan dolgoztak a háttérben. Itt

zi a Nagyhalmaison elhelyezett emlékkő, a Kékestetőn és a Parádfürdői Gyógy szálló falán – az '57 évi közgyűlés színhelyén – elhelyezett emléktábla.

Wágner Tibor

JEGYZŐKÖNYV

az Országos Erdészeti Egyesület Elnökségének
2013. június 7-én, 9.30-kor kezdődött üléséről

Az ülés helyszíne: Budapest, Erdészeti Információs Központ (1021 Bp. Buda-keszi út 91.)

Jelen vannak:

Elnökség tagjai: Zambó Péter elnök, Kiss László általános alelnök, Mocz András magánérdős alelnök, Szabó Vendel technikus alelnök, Csépanyi Péter (később érkezett), Cserép János, Nagy Imre, Szabó Tibor, Ripszám István régióképviselek (9 fő).

Kimentését kérte: Haraszti Gyula SZB elnök, Gencsi Zoltán régióképviselek

Tanácskozási joggal: Bak Julianna EB elnök, Lomniczi Gergely főtitkár, dr. Sárvári János a Könyvtár őre, Nagy László főszerkesztő

Az ülést megnyitva *Zambó Péter* elnök köszöntötte az elnökségi ülésen megjelent elnökségi tagokat, meghívottakat. Megállapította, hogy az elnökség 8 fővel határozatképes. A jegyzőkönyv vezetésére *Lomniczi Gergelyt*, a jegyzőkönyv hitelesítésére *Ripszám Istvánt* és *Szabó Vendelt* kérte fel. Fentieket és az ismertetett napirendet az Elnökség egyhangúan elfogadta.

Az első napirendi pontban az elnökség tagjai megvitatták, hogy az Erdészcsillag Alapítvány kuratóriumi tagságáról lemondott *Szász Tibor* helyére kit kérjenek fel a kuratóriumi tagságra. Zambó Péter elmondta, hogy a civil törvénnyel való összhang megteremtése érdekében szükséges az alapítvány Alapító Okiratának módosítása, melynek kezdeményezése az alapító, vagyis az Egyesület feladata. Bak Julianna kuratóriumi tag tolmácsolta *Gémesi József* elnök üdvözlését, aki nem tudott megjelenni az ülésen. Tájékoztattott az Alapítvány 2012. évi működéséről. 40 fő részére nyújtottak szociális támogatást, és két középiskolás tanuló részvételét ösztöndíjban. Az Alapítvány változatlan működéséhez a következő két évre van meg a fedezet, az eddigi fix bevételek lecsökkentek, például az SZJA felajánlások megfelelőek. Az elnökség részletesen megvitatta a különböző források bevonásának lehetőségét. *Mocz András* külföldi támogatók megkeresését, tehetséggondozási pályázatban való részvétel lehetőségét vetette fel.

11./2013. (06. 07.) elnökségi

határozat: Az elnökség *dr. Kárpáti Lászlót* kéri fel az Erdészcsillag Alapítvány kuratóriumi tagságára.

A szavazáson jelen van 8 fő elnökségi tag. Szavazatok: 8 igen, 0 tartózkodás, 0 nem.

12./2013. (06. 07.) elnökségi

határozat: Az elnökség köszönettel tudomásul veszi az Erdészcsillag Alapítvány 2012. évi működésével kapcsolatos beszámolót. Az Alapító Okirat módosításának előkészítésére, és kora őszi elnökségi ülésre való beterjesztésére felkéri Bak Juliannát.

A szavazáson jelen van 8 fő elnökségi tag. Szavazatok: 8 igen, 0 tartózkodás, 0 nem.

A második napirendi pontban Lomniczi Gergely tájékoztattott a Wagner Károly Alapítvány 2012. évi működéséről, az Alapító Okirat szintén szükséges módosításáról. A húsz alapító szervezet miatt a módosítási folyamat hosszadalmas. Indokolt egyben a tevékenységek átnézése, aktualizálása is. Az Alapítvány könyvelője tavasszal elhunyt, ezért szükséges az ügyvitel rendezése is. Az Alapítvány működésére vonatkozó iratokat az Egyesület titkársága összegyűjtötte, irattározta.

13./2013. (06. 07.) elnökségi ha-

tározat: Az elnökség felkéri Lomniczi Gergely főtitkárt, hogy kezdeményezze a kuratórium összehívását az Alapítvány működésének rendezésére.

A szavazáson jelen van 8 fő elnökségi tag. Szavazatok: 8 igen, 0 tartózkodás, 0 nem.

A harmadik napirendi pontban Zambó Péter tájékoztatta az elnökség tagjait, hogy a Küldöttgyűlés az elnökség által beterjesztett Alapszabály módosítási javaslatát nagy többséggel elfogadta. A módosítási kérelmet egy megbízott ügyvédi iroda a Törvényszékre benyújtotta. Az új Alapszabály a törvényszéki elfogadást követően lép életbe. A jövő évi zökkenőmentes működés érdekében azonban már most szükséges megkezdni a fontosabb szabályzatok módosítását. Az elnökség áttekintette a szabályzatok listáját, és megvitatta, hogy melyek megújítása a leginkább szükséges. Egyetértés volt

abban, hogy a kitérítési és a választási rendet érintő szabályzatok esetében szükséges a tervezetek tagsági véleményezése. A tervezeteket munkacsoportok készítik, melyek a régiók és az Országos Választási Bizottság, valamint a Díj Bizottság képviselőiből állnak.

14./2013. (06. 07.) elnökségi ha-

tározat: Az elnökség meghatalmazza az elnököt, hogy a Kitérítési Szabályzat módosítására *Szabó Tibor* vezetésével, és a Választási Szabályzat módosítására *Jubász Lajos* vezetésével munkacsoportokat hozzon létre. A tervezeteket a kora őszi elnökségi ülés elé kell terjeszteni, majd meg kell teremteni a tagsági véleményezés lehetőségét.

A szavazáson jelen van 8 fő elnökségi tag. Szavazatok: 8 igen, 0 tartózkodás, 0 nem.

15./2013. (06. 07.) elnökségi

határozat: Az elnökség a Szervezeti és Működési Szabályzat módosításának előkészítésével, a számvitelhez kapcsolódó szabályzatok felülvizsgálatával, és kora őszi elnökségi ülésre való beterjesztésével megbízza Lomniczi Gergely főtitkárt.

A szavazáson jelen van 8 fő elnökségi tag. Szavazatok: 8 igen, 0 tartózkodás, 0 nem.

A negyedik napirendi pontnál *Kiss László* alelnök átvette az ülés vezetését, mert Zambó Péter elnöknek el kellett távoznia. A negyedik napirendi pontban Lomniczi Gergely főtitkár ismertette a WWF Magyarország megkeresését, melyben LIFE pályázatban való részvétel lehetőségét ajánlották fel. A tavaly egyszer már beadott, de nem nyert pályázat új formában, erdészeti szervezetek bevonásával, átalakított tartalommal történő beadásáról van szó. A pályázat célja a NATURA 2000 erdőterületek kezelésével kapcsolatos koncepcióalkotás, ismeretterjesztés. A konzorciumi partnerek között három nemzeti park igazgatósága, a MEGOSZ és az Europa Media Nonprofit Kft. mint kommunikációs cég szerepel. A konzorcium vezetője a WWF. Az elnökség alaposan megvitatta a részvétel lehetséges előnyeit és veszélyeit és a további egyeztetés mellett döntött.

16./2013. (06. 07.) elnökségi

határozat: Az Országos Erdészeti Egyesület támogatott konzorciumi partnerként részt vesz a NATURA 2000 erdőterületekkel kapcsolatos LIFE pályázatban, abban az esetben,

ha erdészeti kérdésekben a konzorciumi szerződésbe belefoglalják az OEE egyetértési jogát.

A szavazáson jelen van 7 fő elnökségi tag. Szavazatok: 6 igen, 0 tartózkodás, 1 nem.

Az ötödik napirendi pont keretében Nagy Imre régióképviseelő ismertette a Zalaegerszegi Helyi Csoport kezdeményezését az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről szóló 124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet módosítására, az őrségi erdeifenyő-állományok felújításának támogathatóságával kapcsolatban. Az elnökség tárgyalta a javaslatot a Szombathelyi Helyi Csoport módosító indítványával együtt. A napirendi pont tárgyalása közben érkezett az ülésre Csépanyi Péter régióképviseelő.

17./2013. (06. 07.) elnökségi

határozat: Az elnökség támogatja a Zalaegerszegi Helyi Csoport kezdeményezését az őrségi erdeifenyő állományok felújításának támogathatóságával kapcsolatban, mely javaslatot eljuttatja a Vidékfejlesztési Minisztériumba és a partner szervezetekhez.

A szavazáson jelen van 8 fő elnökségi tag. Szavazatok: 8 igen, 0 tartózkodás, 0 nem.

A hatodik napirendi pontban Sárvári János beszámolt az Egyesület egykori elnöke, báró Waldbott Kelemen sírjának megváltásával kapcsolatban szerzett információkról. A sírhelyet jelölő fakereszt és márványtábla felújítása halaszthatatlan, a sír megváltása a mostani tájékoztatás alapján még legalább egy évig nem szükséges. Az elnökség egyetértett abban, hogy Waldbott Kelemennek, mint az Egyesület meghatározó tagjának méltó emléket meg kell őrizni, ezért a következő határozatot hozta.

18./2013. (06. 07.) elnökségi ha-

tározat: Az Országos Erdészeti Egyesület biztosítja a szükséges anyagi forrásokat ahhoz, hogy a család beleegyezése esetén báró Waldbott Kelemen sírján a márványtáblát a meglévő kriptafedőre át lehessen helyezni, és az Egyesület egykori elnöke emlékének megőrzésére a mostani rossz állapotú fakereszt helyett új kopjafát állítsanak. Az OEE egyben kezdeményezi a sírhely védetté nyilvánítását.

A szavazáson jelen van 8 fő elnökségi tag. Szavazatok: 8 igen, 0 tartózkodás, 0 nem.

A nyolcadik napirendi pontban Sárvári János bemutatta az Egyesületről készített szóróanyag tervezetét, melyet az elnökség részletesen véleményezett. Cél a magyar nyelvű anyag kinyomtatása a Vándorgyűlésig, illetve az angol és a német fordítások elkészítése az idén.

19./2013. (06. 07.) elnökségi

határozat: Az elnökség elfogadja az Egyesületet bemutató szóróanyag tervezetét.

A szavazáson jelen van 8 fő elnökségi tag. Szavazatok: 8 igen, 0 tartózkodás, 0 nem.

A nyolcadik napirendi pontban Lomniczi Gergely főtitkár beszámolt a 144. Vándorgyűlés és az azt megelőző Év Erdésze Verseny szervezéséről. A Vándorgyűlés tatabányai helyszínén folytatott aktív tevékenységet egykor a Magyar Erdészeti és Vadászati Műszaki Segédszemélyzet Egyesülete (MEVME), melynek szellemi örökségét az Egyesület Küldöttgyűlése határozatban felvállalta. A szervezés során felmerült a MEVME örökség megjelenítése a Vándorgyűlésen. Az elnökség megvitatotta az ezzel kapcsolatban Inokai Balázs által írt javaslatot. A későbbi vándorgyűlések szervezésével kapcsolatban felvetődött a nemzetközi erdészeti politika szempontjából fontos témákhoz való csatlakozás igénye, valamint szakmai szemináriumok tartásának lehetősége. A jövőben szintén kívánatos minden évben, a vándorgyűlésekkel egybekötve megrendezni az Év Erdésze Versenyt.

20./2013. (06. 07.) elnökségi

határozat: Az elnökség az Országos Erdészeti Egyesület 144. Vándorgyűlésének keretein belül támogatja a MEVME örökségére való megemlékezést, egyetért a MEVME zászló szerepeltetésével, a jelvény kiadásával, a Szekeres Károly életét bemutató kiállítás megrendezésével és a Vándorgyűlés emlékoszlopának a MEVME egykori székháza helyén történő felállításával.

A szavazáson jelen van 8 fő elnökségi tag. Szavazatok: 8 igen, 0 tartózkodás, 0 nem.

21./2013. (06. 07.) elnökségi ha-

tározat: Az elnökség a következő személyeket kéri fel a 2013. évi Év Erdésze Verseny szervezőbizottsági tagságára: Szabó Vendel elnök, Keresztes György, Szimicsek László, Schmotzer András és Lomniczi Gergely tagok.

A szavazáson jelen van 8 fő el-

nökségi tag. Szavazatok: 8 igen, 0 tartózkodás, 0 nem.

Az egyebek napirendi pontban Lomniczi Gergely tájékoztatót a vezetői jelentés átalakításáról, az Egyesület aktuális anyagi helyzetéről. A kiadások kisebbek az időarányosnál, de a nagyobb költségű feladatok a második félévben valósulnak meg. A bevételek esetében a pályázati, támogatási források megszerzése okozhat gondot. A főtitkár beszámolt az európai erdészeti egyesületek észtszázági találkozójáról és a német erdészeti egyesületek 66. Vándorgyűléséről, melyen Csépanyi Péter régióképviseelővel együtt vett részt. Tájékoztatót a Paxnatura Kft.-vel kötendő megállapodásról, melyben az Egyesület szakmai partnerséget vállal az Emlékerdő hálózat magyarországi kialakításában. Ismertette az EU 2014-2020-as költségvetési időszakában megnyíló erdészeti támogatások tervezésével kapcsolatos munka eredményét, mely egyeztetések felgyorsítását szorgalmazta az elnökség. Beszámolt a XXI. Kaán Károly verseny döntőjének lebonyolításáról, szorgalmazva a következő években hatékonyabb erdészeti támogatást. Ismertette Bedő Albert szülőfaluja, Sepsikőröspatak polgármesterének meghívását, és elképzelésüket egy Bedő Albert emlékház kialakításáról. Ismertette Damszky István elnökségnek írt levelét, amely ismételt a Zöld könyvek megújításának kérdéskörét tárgyalja. Szabó Tibor tájékoztatót az Ópusztaszeri Emlékparkban 2011-ben felszámolt erdészeti kiállítás megmentésére tett erőfeszítésekről, melyek során a megmaradt kiállítási tárgyakat a DALERD Zrt. Gyula Városerdei Erdészeti Erdei Iskolájában próbálják elhelyezni. Csépanyi Péter felvetette, hogy az OEE-nek szerepet kellene vállalnia a nemzeti parkok övezeti besorolásainak tervezett kialakításában. Lomniczi Gergely ismertette az erdei iskolák népszerűsítésére a Magyar Turizmus Zrt.-vel megvalósítandó kampány lehetőségeit. Az elnökség támogatta továbbá, hogy az Egyesület javaslatot fogalmazzon meg az erdő és az erdőgazdálkodás általános iskolai tananyagban való szerepeltetésével kapcsolatban.

Végezetül Kiss László alelnök megköszönte az elnökség munkáját, és az ülést bezárta.

kmf.

Zambó Péter
elnök

Lomniczi Gergely
jegyzőkönyvvezető

Hitelesítők:

Ripszám István
Szabó Vendel

Daróczi Ambrus (1925-2013)

A halál mindig fájdalmas, felkavaró és megdöbbentő, még akkor is, ha számítnak rá, akkor is, ha tudjuk, hogy mindenké számára a legjobb megoldást kínálja a gyötrelmek megrövidítésével. És akkor is,

ha tudjuk, hogy a halál nem egyéb, mint változás a lét forrágában. Születünk és elmegyünk.

88. születésnapja előtt 4 nappal, 2013. június 24-én eltávozott közülünk Daróczi Ambrus, mindannyiunk Ambrus Bácsija, a Bedő Albert Erdészeti Szakképző Iskola és Kollégium nyugalmazott erdőmérnök-tanára.

Daróczi Ambrus erdőmérnök, az erdészeti szakoktatás nagy öregje Hajdú-Bihar megyében, Hajdúnánáson született. Elemi majd középiskolai tanulmányait is szülőföldjén végezte. A Református Gimnázium befejezése után Sopronban, a József Nádor Műszaki Főiskola Erdőmérnöki Karán folytatta tanulmányait, ahol 1952-ben szerezte meg oklevelét. 1965-ben az Országos Erdészeti Főigazgatóság hivatali helységében erdészettervezői vizsgát tett. Tanulmányait később Gödöllőn, az Agrártudományi Egyetem Tanártovábbképző Intézetében folytatta 1976-78 között, ahol mérnök-tanári oklevelet szerzett.

Erdőmérnöki végzettségének megszerzését követően a Debrecen-Pallagi Erdészeti Technikumban kezdett tanítani 1952. szeptember 1-jétől. Az iskola 1955-ben átköltözött Szegedre, így követve munkahelyét, Szegedre került. 1955-58 között szakmai tárgyakat tanított nappali és levelező tagozatokon. 1958. szeptember 1-jétől került Ásotthalomra, ahol az erdész-vadász képzés beindításában szerzett kimagasló érdemeket. Itt tanári és nevelőtanári beosztásban dolgozott 1966-ig. Akkor elköltözött Somogyisífa-Szöcsénypusztára, ahol az ottani Szakmunkásképző Intézet igazgatója volt 1969-ig. 1969-ben visszaköltözött Ásotthalomra, ahol a Szegedi Erdőgazdaság Ásotthalmi Erdészeti Intézet vezetője volt 1971-ig.

1971. szeptember 1-jétől az Ásotthalmi Erdőgazdasági Szakiskola kollégiumában dolgozott kollégiumvezetőként 1985-ben bekövetkezett nyugdíjazásáig. Szakiskolások generációit oktatta a szakma szertevéte. Nyugdíjazása után 1995-ig még a szakiskola kollégiumi nevelő tanárként tevékenykedett. Hosszú szolgálati ideje alatt több kitüntetésben részesült. Így kétszer kapta meg az Erdészeti Kiváló Dolgozója címet, 1985-ben pedig a Pedagógus Érdeméremet. 2004-ben Alföldi Erdőkért Emlékéremet kapott.

Gyémánt diplomáját 2012-ben vehette kézbe.

Felesége, Zalán Klára a szakiskola iskolatitkára volt. Ambrus fia Szegeden, Klára leánya Ásotthalmon él.

2013. július 5-én az Ásotthalmi temetőben vettünk végső búcsút a mindannyiunk által

tisztelt Ambrus Bácsitól. A gyászoló családjával együtt a szakiskola tanárai, dolgozói, korábbi munkahelyeinek képviselői és egykori diákjai búcsúztatták.

Égész életében a szakiskola volt a meghatározó. Munkáját pontosan, következetesen, szerető szigorral végezte. Az elmúlt időszakban nem volt olyan osztálytalálkozó, ahol ne emlegették volna az Ásotthalmi szakiskola kollégiumának meghatározó egyéniségét, Ambrus Bácsit.

Személyében széles érdeklődési körű, európai műveltségű, mély humánmű ember volt. Munkáját, átadott tapasztalatait nem hagyjuk veszni, emlékét örökre megőrizzük.

Kedves Ambrus Bácsi! Szabó Magda sorraival köszönök el Tőled a Szakiskola dolgozóinak nevében:

„Csak azok hálnak meg, akik egész életükben nem csináltak semmit. Aki tett valamit, nem magáért, hanem másokért, mindenkéért, az megmarad.”

Nyugodj békében!

Andrésiné dr. Ambrus Ildikó

Róka István (1929–2013)

Életének 84. évében, 2013. január 24-én csendben távozott közülünk volt kollégánk Róka István aranydiplomás erdőmérnök, a Zalaegerszegi Erdőfelügyelő-

ség nyugalmazott igazgatóhelyettese, az OEE tagja. Személyében ismét egy olyan erdészt veszítettünk el, akit ismerői méltán neveztek a zalai erdők napszamosának.

Róka István zalai származású, 1929-ben született Csörnyeföldön egy kádár-mester legidősebb fiaként. 1941. és 1944. között az akkori Alsólendván járt középiskolába majd Nagykanizsán érettségizett. Az Erdőmérnöki Főiskolán 1954-ben szerzett erdőmérnöki oklevelet, jeles eredménnyel. Abban az évfolyamban végzett, ahol 120 fő valétált, és amelynek számos tagja meghatározó szerepet töltött be az elkövetkező évtizedek magyar erdőgazdálkodásában.

Pályafutása mindvégig meggyékhez kötődik. A Lenti Erdészetenél kezdett el dolgozni erdőművelőként. Saját visszaemlékezése szerint az időszak legnagyobb feladatát a háború utáni véghasználatok visszamaradt felújítatlan vágásterületeinek rendbetétele jelentette. Azután jött

a fenyvesek gyantázásának, a bányafával és egyéb célváltásokkal megrakott irányvonaloknak a korszaka, melyet hatalmi szóval rendeltek el a szakemberek jobb meggyőződése ellenére. Akikkel együtt dolgozott, úgy emlékeznek rá, mint aki mindenkivel szót tudott érteni, ismerte munkásai gondjait, problémáit, támogatta a fiatalokat és mindig kellemes, barátságos légkört teremtett maga körül. A hibákat nem hagyta szó nélkül, de ezt a maga szélességével tette meg. Tisztelték, kedvelt személyiség volt.

1968-ban Rakonczay Zoltán megkeresésére került az újonnan megalakult Zalaegerszegi Állami Erdőrendezőszékhely először felügyelőnek, majd 1971-től egészen 1989. évi nyugállományba vonulásáig az igazgatóhelyettesi beosztást töltötte be. Lényegében ő látta el az adminisztratív irányítást. Ebben az időszakban történt, hogy Rakonczay Zoltán felajánlotta számára a megüresedett igazgatói állást, amit el is fogadott. A pártállami körülmények között azonban, a helyi politikai vezetés hozta meg a végső személyi döntéseket, ahol a szaktudás és a hozzáértés kevésbé számított, mint a párttagság. Más lett az igazgató, ő pedig maradt helyettes – még ha keserű szájjal is – és végezte a munkáját a rá jellemző alaposággal. Nem volt törtető.

Pályája végén kerültem az erdőfelügyelőszékhelyre, két évig dolgoztunk együtt. Emlékemben ugyan az a kép maradt meg róla, amit korábban mások is lefestettek. Mint kezdőt, barátsággal fogadott és részletesen kikérdezett szüleim, családi állapotom felől is. A köztünk lévő kor- és beosztásbeli különbség ellenére egyenrangúként kezelt. Hangos szót nem hallottam tőle.

Nyugdíjas éveit a kertészkedésnek, a méhészetnek és a fafaragásnak szentelte, ameddig azt egészségi állapota lehetővé tette.

Családszerető ember volt, kiegyensúlyozott életet élt. A rá nagyon is jellemző módon, kérésére hamvait szűk családi körben helyezték örök nyugalomra.

Pista Bátyám, nyugodj békében! Emlékedet megőrizzük.

Dr. Páll Miklós

Rónaság a hegyek magasán

Bizonyára sokszor kerültünk olyan beszélgetésbe, amikor alföldi vagy éppen domb- vagy hegyvidék származású rokaink, barátaink, ismerőseink saját szűkebb pátriájuk lokálpatrióta képviselőjeként fogalmazták meg, hogy szép a hegyek domborulata vagy szép a puszták síkja, de mégis csak a szűkebb hazájuk számukra a legotthonosabb vidék. Ez természetes emberi érzelem, ez így van rendjén. Az alföldieknek a nagy távlatok, a végtelen égbolt, a hegyvidékieknek a gerincek, bércek örökké változó hullámvázása hiányzik egy idő után, ha elhagyja lakhelye jól ismert domborzati formáit.

Arról azonban kevesen tudunk, hogy van kis hazánknak egy erdővel körülölelt szeglete, ahol e két nagy tájformánk egyszerre és egy helyen ad egymásnak randevút. Ahol a hegy magasán élvezhetjük az alföldi rónák nyújtotta síksági szépségeket. Persze, ahogy ezt a Kárpát-medence csodálatosan mozaikos tájértékeit bebarangolva megszokhattuk, kis léptékben és kis mértékben.

Az ország északi felében, Salgótarjától keletre, a Karancs andezites vulkáni eredetű tömbje és a Vajdavári-homokkővidék különös formákban gazdag világa és vonulatai közé zártan terül el, Közép-Európa legnagyobb kiterjedésű bazaltplatója, a Medves-fennsík.

A fennsík kifejezést hallva, elsősorban a Bükk-hegység őrálló mészkő tömbök uralta, magasra kiemelt hegytája jut eszünkbe, pedig a Bükk-fennsík elnevezésben azért akad egy kis felszínalaktani „csalás.”

Aki már járta a töbrökkel, dolinákkal szagatott felszínét, tisztában van vele, hogy fennsík ide vagy oda, gyakran megszu- szogtatja az embert egy-egy közbeékelt emelkedő. A karsztos oldásos erodáló folyamatok és a szerkezeti tulajdonságok gondoskodtak róla, hogy ne asztalsímaságú legyen e vidék.

A 13 km² kiterjedésű Medves-fennsík azonban valóban majdnem tökéletesen lapos, szinte alföldi síkságra hasonlít, csupán a peremei mögött kibukkanó ormok és hegytetők emlékeztetnek arra, hogy bizony 500 méterrel járunk a tengerszint felett.

E különleges morfológiai adottság a vidéket alakító bazalt vulkánosság eredménye. Hazánkban ugyanis nem csak a Balaton-felvidék csodálatos borokat termő tanúhegyeit építette fel a kitörő bazalt láva, hanem a Medves-vidék egészét is. Ezen belül a késő pliocén korú Medves-fennsík földtani értelemben szinte csecsemőkorú, alig 2,3 millió évvel ezelőtt jutott a felszínre az a nagy mennyiségű lávaanyag, mely e tájat felépíti.

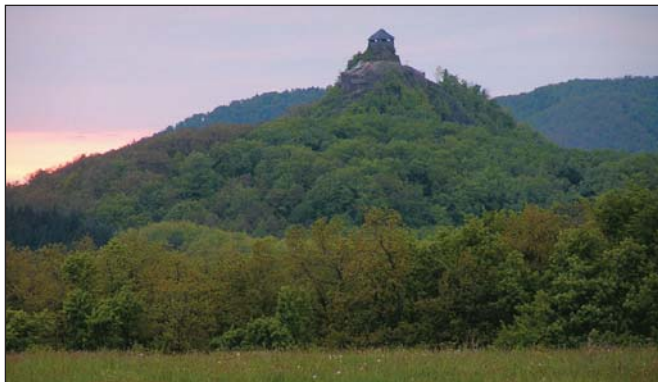
Természetesen az akkori földrajzi környezet még egészen másképpen nézett ki. A későbbi szerkezeti mozgások, emelkedések, süllyedések, a jégkorszak eróziója okozta a – veretes szaknyelven – morfológiai inverciónak nevezett jelenséget, mely e bazalt plató kiemelkedését hozta létre. A korábban magasabb térszínnek eltűntek, az alacsonyabbak, köszönhetően a kemény bazalt megőrző erejének, kiemelkedtek.

Az már csak hab a tortán, hogy a kaszálókkal, kiterjedt réttekkel tarkított, szinte mezőségi érzetű fennsík meredeken leszakadó széleiről, páratlan szépségű vulkáni kúpok tűnnek fel. Köztük Petőfi soraiból is oly jól ismert Salgó-vár, vagy már a határ túloldalán emelkedő, oszlopos elválású bazaltfolyásáról híres Somoskő.

S érkezzünk bárhonnan az országból, az alföldről vagy a hegyek-dombok közül, hazánk e ismeretlen tájszegletében megtalálhatjuk mindkét vidék szemünknek, lelkünknek kedves formáit, rejtettebb szépségeit.

Nagy László

Képek: **Tikos Gábor, Kadlót Iván**

Salgó vára a fennsík pereméről

A Medves bazaltplatója a távolból

Állatélet erdeinkben VIII.

(Erdészeti és Gazdászati Lapok, 1866. szeptember)

Az Erdészeti és Gazdászati Lapok 1866. évfolyamában cikksorozat jelent meg, „Állatélet erdeinkben” címmel. Az egykori megfigyelések számíthatnak a ma olvasójának érdeklődésére is.

Szeptember, a gyümölcs hava, minden természet kedvelőre, de különösen a vadászra nézve nem csekély érdeklődéssel bír. E hónapban történik a rovarévó madarak fővonulása dél felé.

Első felében elhagynak bennünket a kisebb gébics, a mezei psityor, a zenérek több faja, a kerti sármány, a lappantyú, a fekete és fehér golya sat.; a hó második felében elvonulnak tőlünk a nyaktekercs, a szalakóta, az éneklő rigó, a búbos banka, a fecskék és gerliczék, a fűrj, a haris, a bölömbika, a szárca s még mások. Nyul vitézünk e hónapban negyedszer is szokott szülni, de minthogy ezen utolsó fiai rendszeresen kivésznek, nincs többé oka a vadásznak, hogy magát még továbbra megfossa a vadászat élvezetétől. Szeptemberben nyílik meg tehát az alsóbb rendű vadászat, s ezentúl jaj a szegény hosszúfűlű legénynek.

Erdéinkben legérdekesebb jelenet e hónapban a szarvasnak párzása. Szarvasunk a gim-családnak egyik legtekintélyesebb és legnemesebb tagja. Szép nyúlánk, de a mellett erős testének magatartása nemes és büszke, szeméi élénkek, a him homlokát sokágú

agancs disziti, melynek ágai azonban oly nagy jelentőséggel nem bírnak és az állat korával oly szoros viszonyban nem állanak, mint azt közönségesen hiszik; inkább az agancs egész alakja, sem mint ágainak száma bír jelentőséggel. Gyenge szarvasok 14-18, erősek azonban 32-36 fontos agancsokat is viselnek. Minő veszedelmes fegyver az agancs, leginkább a párzás időszakában tapasztalható. A különben nagyon szelid és bizalmas állat ez idő alatt egészen megváltozik, a legnagyobb mérvben ingerlékeny lesz s némelykor még az embert is bántja, míg máskor ellenségét soha meg nem támadja. De mind ez csak a himről áll, a nőstény ilyféle hamisságokat nem ismer. Párzás idején különös hangot ejtenek a hímek és az egyszer megválasztott párzási helyre minden évben visszatérnek. E helyek körül gyülekeznek a nőstények is, 6, 8, 10, 12 egy csoportban, s a sűrűben elbujdosnak. A him orrát a földön tartva körül nyargal, kedveseit keresve, s ha azoknál gyengébb s fiatalabb hímekeket talál, ezeket elkergeti. Ez alkalommal gyakran véres harcra kerül a dolog, mely nem ritkán az egyik vagy mind a két bajnok halálával végződik. A győztes meghódított kedvesei felett a legna-

gyobb szigorral gyakorolja magányuralmát. Kiválasztottjait a kedvenc helyre vezeti s innen azoknak többé nála nélkül távoznok nem szabad. Hárrom heti majdnem folytonos élvezet folytán, egészen kimerülve hagyja oda a zultán-szarvas a párzási helyet s most igyekeznek a szarvas-odaliskok kényuruktól megszabadulva a kölcsönt visszaadni, és sietnek magukat kárpó-

tolni azon kényszerért, melyet zsarnok férjük féltékenysége rajok rőt volt; most a gyengébb és fiatalabb hímekekre is kerül a sor az élvezetben.

40 vagy 31 hétre a megtermékenyítés után szüli a szarvas nőstény az erdő valamely igen sötét helyén egy (ritkán 2) gyermekét, melyeknek a jövő párzási ideig viseli gondját.

Kriesch

http://erdeszetilapok.oszk.hu/00372/pdf/00372_429-432.pdf

HASZNÁLJA TAGSÁGI KÁRTYÁJÁT!

Az Országos Erdészeti Egyesületben fennálló tagságot 2012-től tagsági kártya igazolja. Az OEE-kártya tulajdonosa egyre több kedvezményt vehet igénybe a különböző vásárlási lehetőségektől kezdve a vadászhatási szállásokig. Az aktuálisan elérhető kedvezmények listája a www.oee.hu oldalon olvasható, évente egy alkalommal az Erdészeti Lapok is közli.

Az Egyesület vezetése a kártya használatára biztat minden egyesületi tagot! A kedvezményrendszer igazi értékét, minél szélesebb körű elfogadottságát a rendszeres kártyahasználat alapozza meg.

A kártya névre szóló, sorszámmal és vonalkóddal ellátott, az Egyesület titkársága évente érvényesíti. A 2012-ben kiosztott kártyák érvényessége 2013. február 28-ig tartott. A 2013-ra szóló érvényesítő matricákat azon tagok kapják meg a helyi csoportokon keresztül, akik teljesítették az adott évre vonatkozó tagdíjfizetési kötelezettségüket.

A kedvezményrendszerrel és a tagsági kártyával kapcsolatos bármely kérdésben felvilágosítás kérhető az Egyesület titkárságán (titkarsag@oee.hu, 06 1 201 6293) vagy a helyi csoport titkároknál.

Partnereink:

Csúcsteljesítmény minden körülmények között

Hamarosan visszavonulót fúj a nyár. Vége a pihenésnek, nyaralásnak, közelednek a szorgos őszi hónapok. Ilyenkor megsokasodnak a munkák a ház körül is. Tűzifa darabolás, kerítés- vagy fészerépítés, kertápolás... Lesz munka bőven, amely embertől és géptől is csúcsteljesítményt kíván. A STIHL gépei azonban erejüknek és megbízhatóságuknak köszönhetően minden segítséget megadnak! Így öröm a munka.

Keresse akciós termékeinket szakkereskedéseinkben!

Az akció időtartama: 2013. szeptember 1. – október 31.

→ www.stihl.hu

Látogasson el honlapunkra!

STIHL MS 170-D

52 490 Ft

BUSINESS
Superbrands^{6x}

'08 '09 '10 '11 '12 '13

ANDREAS STIHL KFT.

2051 Biatorbágy-Budapark, Paul Hartmann u. 4.

Telefon: (06-23) 418-054 · Fax: (06-23) 418-106

www.stihl.hu · E-mail: info@stihl.hu

STIHL®